

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ, ОСВІТИ ТА
ТЕХНОЛОГІЙ: ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

**ACTUAL PROBLEMS OF SCIENCE, EDUCATION AND
TECHNOLOGY: EXPERIENCE AND PROSPECTS**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**24 травня 2023 р.
May 24, 2023**

**м. Ізмаїл, Україна
Izmail, Ukraine**

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ,
ОСВІТИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ:
ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

**ACTUAL PROBLEMS OF SCIENCE,
EDUCATION AND TECHNOLOGY:
EXPERIENCE AND PROSPECTS**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**24 травня 2023 р.
May 24, 2023**

**м. Ізмаїл, Україна
Izmail, Ukraine**

**УДК 33
ББК 65**

Актуальні проблеми науки, освіти та технологій: досвід та перспективи: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Ізмаїл, 24 травня 2023 р.).
Ізмаїл: ЦФЕНД, 2023. 83 с.

У збірнику тез доповідей представлено матеріали учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми науки, освіти та технологій: досвід та перспективи» з:

Відокремлений структурний підрозділ «Фаховий коледж технологій, бізнесу та права Волинського національного університету імені Лесі Українки»

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Державний торговельно-економічний університет

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Донецький національний університет імені Василя Стуса

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

Житомирський державний університет ім. Івана Франка

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

Інститут педагогіки НАПН України

Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України

Київський національний університет культури та мистецтв

Комунальний заклад вищої освіти «Барського гуманітарно-педагогічного коледжу імені Михайла Грушевського»

Львівський національний університет імені Івана Франка

Міжнародний європейський університет

Науково-дослідний центр гуманітарних проблем Збройних Сил України

Національна академія Служби безпеки України

Національний університет «Одеська політехніка»

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченко

Одеський національний морський університет

Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Український державний університет науки і технологій

Український державний хіміко-технологічний університет

Харківський національний медичний університет

Харківський національний університет радіоелектроніки

У збірнику тез доповідей висвітлюються результати наукових досліджень з актуальних питань науки, освіти та технологій.

Тематика конференції охоплює актуальні проблеми: педагогічних наук; філологічних наук; економічних наук; юридичних наук; психологічних наук; медичних наук; технічних наук; історичних наук; філософських наук; державного управління.

Видання розраховане на науковців, викладачів, працівників органів державного управління, студентів вищих навчальних закладів, аспірантів, докторантів, працівників державного сектору економіки та суб'єктів підприємницької діяльності.

**ЦЕНТР
ФІНАНСОВО-
ЕКОНОМІЧНИХ
НАУКОВИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ**

© Автори тез, 2023

© Центр фінансово-економічних наукових досліджень, 2023

Офіційний сайт: <http://www.economics.in.ua>

ЗМІСТ
CONTENTS

СЕКЦІЯ 1. ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ SECTION 1. PEDAGOGICAL SCIENCES	8
<i>Булеза Б. Я.</i> СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА З РОДИНОЮ В США.....	8
<i>Грищенко І. Д.</i> НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ ХОРОВОГО МИСТЕЦТВА	9
<i>Загородня А. А.</i> ОСВІТА У СОЦІАЛЬНО-АНТРОПОЛОГІЧНИХ РЕФЛЕКСІЯХ ФЕНОМЕНОЛОГІВ 1917-1991 рр.: І. ЗЯЗЮН	11
<i>Козубовська І. В., Козубовський Р. В.</i> ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНО- ПЕДАГОГІЧНОЇ СФЕРИ	13
<i>Крапчатова Я. А.</i> МОДЕЛЬ РЕАЛІЗАЦІЇ САМОКОНТРОЛЮ РІВНЯ ВОЛОДІННЯ АНГЛОМОВНОЮ КОМПЕТЕНТНІСТЮ В АУДІЮВАННІ У МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ.....	15
<i>Кузнєцова А. С.</i> СПЕЦИФІКА ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ.....	16
<i>Кукоцька А. А.</i> ДО ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА УРОКАХ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «МИСТЕЦТВО»	18
<i>Палкуш В. П.</i> ДОСЛІДНИЦЬКІ УНІВЕРСИТЕТИ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ США.....	19
<i>Новосад Н. П., Шутовська Л. В.</i> ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ GOOGLE ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ФОРМАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ ПІД ЧАС ЗАНЯТЬ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ОЧНОМУ РЕЖИМІ ТА З ВИКОРИСТАННЯМ ІНСТРУМЕНТІВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ.....	21
<i>Полупанова Я. М.</i> ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МЕРЕЖІ ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНИХ ЦЕНТРІВ УКРАЇНИ.....	23

Пронюк О. Д. ПЕДАГОГІЧНА РИТОРИКА В СУЧАСНІЙ ВИЩІЙ ОСВІТІ.....	25
Радкевич О. П. ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ЯК ЕЛЕКТРОННОГО ЗАСОБУ ДЛЯ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ	27
Чейпеш І. В. ДИДАКТИЧНІ ЦІЛІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОМЕДІЙНОГО РЕСУРСУ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	29
Шинкоренко К. О. ГРАМАТИЧНИЙ АСПЕКТ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	30
СЕКЦІЯ 2. ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ SECTION 2. PHILOLOGICAL SCIENCES	33
Бельська М. В. СЕМАНТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У ЗБІРЦІ ЛІНИ КОСТЕНКО «ТРИСТА ПОЕЗІЙ»	33
Просалова В. А. НОВЕЛА МИКОЛИ ХВИЛЬОВОГО «Я (РОМАНТИКА)» В АСПЕКТІ ДІАЛОГІЗМУ	34
СЕКЦІЯ 3. ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ SECTION 3. ECONOMIC SCIENCES	37
Добровна М. Б. НЕМАТЕРІАЛЬНА МОТИВАЦІЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЄЮ	37
Красновська Є. Г., Шопперт Я. Д. ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ЯК СКЛАДОВА УСПІШНОГО ВЕДДЕННЯ БІЗНЕСУ	38
СЕКЦІЯ 4. ЮРИДИЧНІ НАУКИ SECTION 4. LEGAL SCIENCES	40
Балахмей Л. І. ОПОДАТКУВАННЯ СПАДЩИНИ І ПОДАРУНКІВ	40

Жила Д. М. ІНСТИТУТ ПРЕДСТАВНИКА ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ В АВТОНОМНІЙ РЕСПУБЛІЦІ КРИМ	42
Захарчук С. О. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ.....	44
Карякіна А. ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ЮВЕНАЛЬНА ПРЕВЕНЦІЇ В АСПЕКТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ПРАВОМІРНОЇ МОДЕЛІ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ	46
Кисельов Б. В. ПОЗБАВЛЕННЯ ПРАВА КЕРУВАННЯ ТРАНСПОРТНИМ ЗАСОБОМ, ЯК ОДИН ІЗ ВИДІВ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕННЯ.....	48
Мазур Н. КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ: ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ.....	50
Мірошниченко А. С. ПРОБЛЕМАТИКА КОЛІЗІЙНИХ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА	52
Мірошниченко А. С., Ярошевська Т. В. ПРАКТИКА МЕДІАЦІЇ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ІНОЗЕМНИХ КРАЇН ЯК СПОСІБ ЗАХИСТУ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ	54
Рибінський П. В. ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗДІЙСНЕННЯ СУДОЧИНСТВА В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	56
Хрідочкін А. В. МІСЦЕ ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВОГО МЕТОДУ В СИСТЕМІ МЕТОДОЛОГІЇ СУЧАСНОГО ПРАВознавства.....	57
СЕКЦІЯ 5. ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ SECTION 5. PSYCHOLOGICAL SCIENCES	59
Діколь-Кобріна О. А., Булгакова М. А. ПРОБЛЕМИ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ВНУТРІШНЬО ТА ЗОВНІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ У СТАНІ ПОСТРАВМАТИЧНОГО СТРЕСОВОГО РОЗЛАДУ	59

СЕКЦІЯ 6. МЕДИЧНІ НАУКИ

SECTION 6. MEDICAL SCIENCES 61

Кісь А. В., Губін М. В., Куліш А. Ю.

СУДОВО-МЕДИЧНІ ВИСНОВКИ ПРИ РАПТОВІЙ СМЕРТІ ЗА УМОВ
ФІЗИЧНОГО НАВАНТАЖЕННЯ 61

Панченко О. І.

КЛІНІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ COVID-19 У ДІТЕЙ ШКІЛЬНОГО ВІКУ 62

Шерман З. О.

МОБІЛЬНІ ДОДАТКИ В МЕДИЧНІЙ СФЕРІ..... 64

СЕКЦІЯ 7. ТЕХНІЧНІ НАУКИ

SECTION 7. TECHNICAL SCIENCES 66

Агаджанян А. Р., Агаджанян О. В.

ФОРМУВАННЯ ШУМОПОДІБНИХ СИГНАЛІВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ
ГЕНЕАТОРІВ ХАОСУ 66

Білак Ю. Ю., Сухан. Е. А.

СИСТЕМА МОБІЛЬНОГО ВІЙСЬКОВОГО ОБЛІКУ ДЛЯ БРИГАД ЗСУ НА
ANDROID..... 68

Коханов А. Б., Агаджанян А. Р., Старцев В. И.

ИССЛЕДОВАНИЕ ЗАВИСИМОСТИ ПОЯВЛЕНИЯ ОШИБОК
АМПЛИТУДНОЙ МОДУЛЯЦИИ ХАРТЛИ В ЗАВИСИМОСТИ ОТ
ОТНОШЕНИЯ СИГНАЛ-ШУМ 69

Поліщук В. В., Теслович В. В., Чіжмар К.

СИСТЕМА ПІДТРИМКИ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ ВИБОРУ КОВОРКІНГІВ..... 71

Щур М. С.

ЗБІЛЬШЕННЯ ВИКОРИСАННЯ ГАЗО-ПОВІТРЯНОЇ СУМІШІ З
ШАХТНИМ МЕТАНОМ В КОГЕНЕРАЦІЙНИХ ГАЗОПОРШНЕВИХ
УСТАНОВКАХ 73

СЕКЦІЯ 8. ІСТОРИЧНІ НАУКИ

SECTION 8. HISTORICAL SCIENCES 75

Мараєва В. В.

ВОЄННІ ЗЛОЧИНИ РОСІЇ В УКРАЇНІ: ВІД ПОЧАТКУ
ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ 24 ЛЮТОГО 2022 РОКУ 75

Смертюк С. В.

ВНУТРІШНЯ ТА ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ЄЛИЗАВЕТИ ІІ (1953-2022)..... 77

СЕКЦІЯ 9. ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

SECTION 9. PHILOSOPHICAL SCIENCES..... 80

Озьмінська І. Д.

ОСВІТА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ: ПЛАН ДЛЯ УКРАЇНИ 80

СЕКЦІЯ 10. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

SECTION 10. GOVERNMENT MANAGEMENT..... 82

Мазак А. В., Кухар В. І.

ДО ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ
ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ 82

УДК 37.013.42

Булеза Б. Я.
аспірант

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА З РОДИНОЮ В США

Аналіз історії становлення й розвитку соціально-педагогічної роботи з родиною в США свідчить про те, що проблеми родини й становища дітей у родині завжди були в центрі уваги держави, науковців і практиків. Різні аспекти функціонування родини, надання їй допомоги і підтримки розглядаються в працях багатьох американських учених [1 – 5].

В останні десятиліття в практиці соціально-педагогічної роботи з родиною намітилася тенденція застосування інтегративних моделей, зокрема комплексної моделі роботи з родиною за рівнем функціонування. Згідно з даною моделлю, усі проблеми, що зустрічаються при наданні допомоги в різноманітних ситуаціях, можуть групуватися навколо різних рівнів функціонування родини, які визначаються гострою потребою даного періоду часу. Діапазон цих потреб визначається від основних потреб, пов'язаних з елементарним виживанням, до турботи про самовиживання членів родини. Отже, в першу чергу, задовольняються потреби, пов'язані з найпростішим, основним рівнем функціонування, а потім переходять до більш високих рівнів.

В оцінці сімейного функціонування (family functioning) більшість американських учених – теоретиків стоять на позиціях системного підходу. У контексті даної теорії родина являє собою систему, усі члени якої впливають і відчують вплив один одного. Вона має свої властивості й управляється низкою правил, специфічних ролей, структурою розподілу влади й відповідальності, своїми власними формами комунікації й розв'язання конфліктів. Системний підхід передбачає аналіз внутрішньої структури, зв'язків і взаємодій, що становлять систему компонентів. Вивчаються такі елементи сімейної системи, як зовнішні й внутрішні межі, структура влади, процес прийняття рішень, сімейні цілі, ролі, стиль спілкування, життєвий цикл.

На основі вивчення структури родини, аналізу її соціально-педагогічних функцій закордонні вчені виявляють різну типологію родин і їх класифікацію. У цей час не існує офіційно прийнятої типології родини. Соціологи, психологи, демографи, соціально-педагогічні працівники виділяють категорії родин, виходячи з різних аспектів (за кількістю дітей, за складом, структурою лідерства в родині, однорідністю сімейного складу, якістю відносин і атмосфері в родині, рівнем розвитку, стажем сімейного життя, умовами сімейного життя, станом психологічного здоров'я в родині тощо). Для соціально-педагогічної роботи важливо відслідковувати найбільш характерні проблеми конкретної категорії родин і визначати пріоритетні сфери надання їй соціальної, психолого-педагогічної допомоги і підтримки.

Популярними в США є дві основні групи послуг, орієнтовані на надання соціальної допомоги родині: «послуги вдома» і «послуги поза домом». «Послуги вдома» (Home Services) цілком правомірно вважаються профілактичними за своєю спрямованістю і мають єдину мету – зберегти родину як важливу клітину такого надзвичайно складного організму, яким є суспільство. Вони містять наступні види соціальної допомоги: фінансову допомогу; послуги з опорою на потенціал родини (family-based services); послуги із захисту родини; сімейну терапію; навчання сімейному життю; («homemaker services») та ін.

«Послуги поза домом» (Out-of-Home Services) містять: влаштування проживання в фостерній родині (тимчасові приймаючі родини); усиновлення; організацію групових родин (проживання в групі); функціонування інституційних форм опіки (інтернат, притулок для сиріт, установа для дітей з обмеженими можливостями); залучення судової системи.

Поряд із класичними методами соціально-педагогічні працівники сімейного профілю використовують такі оригінальні методи й форми соціальної роботи, як сімейна терапія, форма «контактних родин», метод «входження в родину», робота в парі з колегою, метод особистого прикладу соціального працівника, робота в міждисциплінарній команді (соціальний працівник, педагог, психолог, медик).

Робота соціально-педагогічних працівників з родиною будується на основі знання і врахування особливостей кожної конкретної родини, продуктивного процесу спілкування з її членами. Ефективність роботи з батьками визначається диференціацією підходів до родини, тобто виділенням із усіх родин певних підгруп відповідно до різного рівня їх знань і вмінь, особливостей дітей і, крім того, індивідуалізацією, що означає орієнтацію на культурний і освітній рівень, особливості взаємин, сімейну атмосферу і т.д. Характер і результативність контактів з членами родини багато в чому залежать від установок соціально-педагогічних працівників стосовно них, від розуміння необхідності погоджених і цілеспрямованих впливів на дитину, від неформального підходу до роботи з родиною. Успіх визначається: а) вмінням враховувати відмінності у віці, освіті, культурному рівні батьків, їх національно-етнічній і релігійній приналежності, їх поглядах на виховання дітей; б) визначати конкретні завдання взаємодії саме з даною родиною; в) обирати адекватні методи роботи з родиною, встановлювати контакти з батьками та іншими членами родини.

Слід відзначити, що до роботи з родиною в США активно долучаються також різні благодійні, громадські, релігійні організації.

Список літератури

1. Zimmerman S.L. Understanding Family Policy :Theoretical Approches. Newbury, Ca.:Saga Publications, 1998.142 p.
2. Komarovskiy M. The unemployed Man and his Family. New York: Octagon Books, 2001. 118 p.
3. Ackerman,N.W. The Psychodynamics of Family Life. N.Y.: Basic Books, 2006. 204 p.
4. Bowen,M. Family Therapy in Clinical Practice. N.Y. : Aronson,4-th Ed., 2008. 198p.
5. Carter, B. ,Mcgoldrick, The changing life cycle. A framework for family therapy (4nd ed). New York: Gardner Press., 2008. 346 p

Грищенко І. Д.

викладач кафедри мистецької освіти
Житомирський державний університет ім. Івана Франка

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ ХОРОВОГО МИСТЕЦТВА

Не можливо змусити любити Батьківщину. Любов до Батьківщини потрібно виховувати. І тоді вічні цінності – сім'я, рід, Батьківщина – стануть для сучасної молоді важливими і дорогими.

Виховання патріотизму – це процес, з одного боку, соціальний, тому що відповідає сучасним потребам суспільства й визначається багатьма зовнішніми впливами, обставинами й умовами, а з іншого боку – педагогічний, який припускає цілеспрямований вплив на молоду людину з метою її особистісного розвитку. Виховання патріотизму у вищій школі наразі має величезне значення, оскільки мова йде про долю сьогодення й майбутніх поколінь, а наша молодь повинна не тільки мати належний обсяг знань, але й стати зрілою духовно й інтелектуально [1, с. 243].

Хорове мистецтво є одним із важливих засобів виховання сучасних студентів. Це мистецтво, яке органічно поєднало в як собі загальнолюдські, так і національні цінності; володіє незаперечними перевагами в силу свого емоційного впливу; є потужним чинником, який сприяє духовному, моральному, естетичному й патріотичному вихованню студентів. Будучи синтезом музики й поетичного тексту, воно глибше впливає на свідомість молодої людини. Тому національно-патріотичне виховання студентів у процесі хорового співу – це організований цілеспрямований процес творчої взаємодії викладача й студентів, який спрямований на освоєння потенціалу хорової музики й забезпечує перехід від особистісного переживання музичного твору до осмислення своєї патріотичної позиції [2, с. 29].

У процесі хорового співу вирішуються наступні завдання:

- формування у студентів поглядів і переконань патріотичного характеру;
- формування знань про історико-культурну спадщину України та її регіонів;
- формування у студентів потреби до патріотичної діяльності, громадянського й духовного служіння своїй Батьківщині;
- орієнтація студентів і слухачів на образи й норми героїв, представлених у хоровому мистецтві й у народній пісенній творчості;
- популяризація творів вітчизняного хорового мистецтва й народної творчості [2, с. 30].

Хід роботи з розучування й виконання хорових творів передбачає виникнення комунікативного ланцюга: композитор – музичний твір – педагог – виконавці (студентська група) – суб'єкт сприйняття. У зв'язку із цим постає проблема підбору такого репертуару, який би мав великий вплив на особистість молодої людини. У своїй жанровій розмаїтості хоровий репертуар повинен включати:

- кращі зразки української народної музики;
- фольклорні пісні, у яких виражається вся любов і повага до своєї країни, землі, народу. Фольклор знайомить молодь із віковими традиціями й історичним минулим народу, прилучає її до національної культури;
- твори композиторів-класиків (М. Леонтович, М. Лисенко, Л. Ревуцький, М. Вериківський, В. Верховинець, П. Козицький, О. Кошиць, Я. Степовий, К. Стеценко, С. Людкевич), в яких порушуються питання національної самосвідомості, патріотизму, поваги до національної спадщини [3, с. 425];
- творчість композиторів-сучасників, активних громадських діячів (О. Білаш, І. Карабиць, В. Івасюк, М. Скорик, Т. Петриненко, О. Ківа, В. Філіпенко, К. Скрябін, С. Вакарчук, С. Танчинець), які піднесли українську музику на новий рівень;
- масові патріотичні пісні, які є могутнім засобом у вихованні любові до рідного краю, гордості за свою Батьківщину; вони дають можливість студентам глибше замислитись над поняттям «патріот», «громадянин» (О. Білаш «Два кольори», В. Верменич «Чорнобривці», В. Дащак «Вкраїно моя», П. Дворський «Батькова сорочка», В. Івасюк «Червона рута», П. Майборода «Пісня про рушник», М. Мозговий «Моя земля», Т. Петрененко «Україна» та інші) [3, с. 425];
- твори духовної тематики. Їх бажано розучувати напередодні Великих християнських свят: Великодня, Різдва, Благовіщення, Трійці тощо, тому що кожне з

них персоніфікує особливий настрій людини й природи. Церковний спів завжди було улюбленим і задушевним мистецтвом в Україні; у ньому яскраво відображено художній геній, патріотизм і релігійність українського народу.

У підсумку відзначимо, що патріотичне виховання, формування національної свідомості сучасних студентів – це запорука стабільного розвитку країни в майбутньому. Любов до Батьківщини стає силою духу тільки тоді, коли у людини збережені в свідомості образи, які пов'язані з рідним краєм, мовою, коли з'являється почуття гордості від того, що все це – твоя Батьківщина. І допомогти у цьому може хоровий спів як найбільш доступний вид мистецтва, масова форма національно-патріотичного виховання.

Список літератури

1. Жадько В. А., Бідзіля П. О. Про національно-патріотичне виховання студентської молоді. *Соціальний розвиток України та патріотичне виховання громадян*: Міжнар. наук.-практ. конференція (18-19 жовтня 2012 р.). Запоріжжя: «Акцент», 2012. С. 242-245

2. Стріхар О. І., Ярошевська Л.В., Штефан О. С. Патріотичне виховання майбутніх вчителів музичного мистецтва на заняттях з вокально-хорового виконавства. Миколаїв: РАЛ –поліграфія, 2018. 410 с.

3. Ярошевська Л. Патріотичне виховання майбутніх вчителів мистецтва. Науковий вісник МНУ ім. В.О.Сухомлинського. 2017. № 3 (58), С. 423-427.

УДК 821.161.1 : 2 “17/91”

Загородня А. А.

д. пед. наук, професор,
головний науковий співробітник
відділу історії та філософії освіти
Інституту педагогіки НАПН України,
orcid 0000-0003-2418-1670

ОСВІТА У СОЦІАЛЬНО-АНТРОПОЛОГІЧНИХ РЕФЛЕКСІЯХ ФЕНОМЕНОЛОГІВ 1917 – 1991 рр.: І. ЗЯЗЮН

Антропологія – наукова дисципліна, яка вивчає людину та різні етапи людської історії. Зосереджуючись на біологічних і культурних відмінностях різних груп людей, у межах яких розрізняють людину-індивіда, людину-суб'єкта, людину-особистість, людину-людину, антропологія об'єднується рядом наукових принципів і методологічних підходів, серед яких особливим є принцип холізму, що передбачає багатаспектний аналіз об'єктів наукового дослідження.

Значний внесок в обґрунтування цього питання зробив І. Зязюн (1938 – 2014 рр.), який інтерпретуючи місце соціально-антропологічних ідей в контексті української філософії освіти, відводив значне місце людині, її місцю в світі та структурі освітнього процесу, зокрема. Отже, актуальність зрушених дослідником соціально-антропологічних питань, що ґрунтуються на філософії освіти, змушує звернутись до його наукової спадщини.

Відомо, що світоглядні орієнтири І. Зязюна стали предметом досліджень багатьох сучасних дослідників, як от: теорії цілісної особистості (В. Мозговий) [3]; прогностичності (Н. Ничкало) [4], та ін.

Актуальність зрушених І. Зязюном соціально-антропологічних питань, які закладені в основу української філософії освіти, змушують звернутися до наукових

надбань дослідника про місце людини в цій площині. Адже перебудова освіти і виховання означає насамперед відхід від матеріалістичних засад виховання та побудову його на ідеалістичній системі цінностей, і реальні зміни в суспільстві насамперед пов'язані зі зміною свідомості людини.

В своїх антропо-етико-естетичних аспектах педагогічної майстерності, І. Зязюн [1] наголошував на безперервному самопізнанні, самовдосконаленні, сприйнятті й розумінні людської краси та її духовності. Він надавав перевагу ірраціональності над раціональністю та духовному досвіду (інтуїтивному розумінню) над логічними міркуваннями. Основними ідеями української філософії та антропологоцентризму І. Зязюна є відчуття, сенсомоторика та його різноманітні прояви (добро, любов, воля, свобода, дух, духовність тощо).

Досліджуючи питання філософії освітньої антропології, І. Зязюн розкриває перспективу, створену сучасним антропологічним підходом до освітніх змін, оскільки він вважає, що люди є інтегративна цілісність, яка має забезпечити врахування суб'єктності та автономії в освітній практиці [2].

Важливими для нашого дослідження є наукові погляди І. Зязюна, в основі яких закладено думку про те, що саме філософські знання дають педагогічній антропології загальні уявлення про людину, її природу і місце в світі і водночас є базисом педагогічних поглядів на сутність, цілі і завдання педагогіки. Означене на його думку, уможлиблюється через культурологічне, соціальне та психофізіологічне підґрунтя філософських ідей закладених в будь-яку педагогічну доктрину.

У своїх наукових доробках І. Зязюн [1] виокремлює дві провідні педагогічні парадигми (об'єктну та суб'єктну), які реалізуються завдяки філософсько-антропологічному принципу, що відображає відношення до людини як до об'єкта і/чи суб'єкта освіти (рис. 1).

**Рис. 1. Типологізація концепцій освіти крізь призму
філософсько- антропологічного принципу за І. Зязюном**

У такий спосіб бінарна природа об'єктної та суб'єктної парадигм освіти уможлиблює регулярне представлення двох протилежних способів освіти. Де, об'єктна парадигма передбачає переважно пасивну позицію людини-об'єкта в освітньому процесі, спрямовану на адаптацію та інтеграцію її в суспільство і культуру. Таким чином, людина сприймається як істота залежна від об'єктивних сфер, принципів і норм та виступає продуктом діяльності природи, культури і суспільства.

Натомість суб'єктна парадигма має особистісно-орієнтований характер, яка стосується переважно саморозвитку, самовиховання, самокерівництва, а також рівноправності та взаємозаємності у стосунках із учителем з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей особистості.

Список літератури

1. Зязюн І. А. Філософія педагогічної антропології. *Професійна освіта: педагогіка і психологія (Польсько-український українсько-польський щорічник)*. 2008. № 10. С. 51–59.
2. Зязюн І. А. Концептуальні засади теорії освіти в Україні. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2000. № 1. С. 11–24.
3. Мозговий В. Л. Культурологічний аспект педагогічної антропології. *ВІП «Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв»*. 2019. 107-109.
4. Ничкало Н. Г. Прогностичність наукової спадщини академіка Івана Зязюна. *Наукова спадщина академіка Івана Зязюна у вимірах сучасності й майбутнього: збірник матеріалів I Міжнародної науково-практичної конференції*. (м. Київ, 30-31 березня 2017 р.) / ред. колегія : В. П. Андрущенко, В. Г. Кремень, Н. Г. Ничкало ; укл. Н. В. Гузій. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. 339 с. С. 13-20.

УДК 371.134

Козубовська І. В.
д.п.н., професор,
Козубовський Р. В.
к.п.н., доцент

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ СФЕРИ

Волонтерський рух існує вже багато десятиліть. І хоч в різних країнах це явище має різні назви, воно є універсальним людським феноменом, який зустрічається в усіх культурах, на всіх рівнях економічного розвитку, серед представників обох статей і людей різного віку. Він є однією з найбільш ефективних форм роботи з молоддю, невичерпним джерелом набуття громадянської освіти, дає можливість реалізувати себе у служінні суспільству. Велика кількість громадських організацій поєднує людей, які на добровільних засадах беруть участь у соціальних програмах щодо попередження негативних явищ та надання допомоги іншим в їх розвитку, соціальному становленні, інтеграції у суспільство тощо [1].

В Україні Закон про волонтерську діяльність був прийнятий у 2011 році [2]. Добровольчі ініціативи розповсюджуються майже на будь-яку сферу людської діяльності – роботу з соціально незахищеними верствами населення (інвалідами, людьми похилого віку, маргіналами); роботу в рамках неформальної освіти, спрямованої на міжетнічне спілкування; розвиток проектів, які зміцнюють дух соціальної терпимості; миротворча діяльність, розв'язання конфліктів; екологічний захист; активізація населення у глибинці тощо. Особливо актуальними стали питання волонтерської діяльності сьогодні, коли внаслідок російської агресії мільйони українців потребують допомоги і підтримки.

Важливою особливістю волонтерського руху в Україні, як підкреслює вітчизняна дослідниця Т. Лях [3], є широке залучення молоді, особливо, студентів, до волонтерської діяльності.

Студенти Ужгородського національного університету активно залучені до діяльності «Дошкільного навчального простору для внутрішньо-переміщених дітей», створеного на базі гуртожитку № 3 ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (м.Ужгород). Тут перебувають діти віком від 3 до 6 років, які приїхали в Ужгород з Харківської, Миколаївської, Донецької та інших східних областей, де відбуваються активні бойові дії. З ними працюють викладачі, аспіранти, магістри, студенти кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи УжНУ (майбутні вчителі початкової школи і вихователі закладів дошкільної освіти), а також психолог.

Навчально-виховна робота з дітьми будується на принципах: комплексного вивчення особистості учня, індивідуального підходу, гуманізму, особистісної обумовленості психолого-педагогічної діяльності, природовідповідності, соціальної обумовленості формування особистості, обумовленості формування особистості умовами конкретного середовища, педагогізації середовища, єдності життя і виховання, відкритості розвиваючого середовища та ін.

Серед обстежених дітей у багатьох виявлені певні відхилення в психічному розвитку і поведінці, невротичні реакції, навіть невротичні стани, що здебільшого зумовлено пережитими стресами внаслідок воєнних дій, втратою рідних, друзів,любимих іграшок, звичних умов життя. Ці діти перебувають під пильною увагою психолога, з ними проводиться відповідна реабілітаційно-корекційна робота.

Значною проблемою в роботі з дітьми є те, що вони майже не володіють українською мовою, розмовляють виключно російською. Тому важливим завданням є навчання цих дітей державної мови. Робота з реалізації цього завдання проявляється в тому, що працівники і волонтери «Дошкільного простору» УжНУ спілкуються з дітьми як рідною для них російською, так і українською мовою. Викладачі і аспіранти, які мають власних дітей дошкільного віку, відвідують «Дошкільний простір» разом зі своїми дітьми. У невимушеній природній обстановці всі діти разом граються і спілкуються (одні українською, інші – російською мовами), намагаючись зрозуміти один одного. З дітьми-переселенцями проводяться і спеціальні заняття з вивчення української мови в ігровій формі. Наприклад, дітям демонструється якийсь добре знайомий їм предмет (чи його зображення на картинці) і пропонується назвати його. Діти охоче називають предмет російською мовою. Далі вихователь просить назвати цей предмет українською мовою. Іноді хтось із дітей може це зробити, але найчастіше це робить сам вихователь. Потім всі діти повторюють назву і намагаються її запам'ятати. Інші вправи: хто назве більше слів українською мовою; хто знає якісь українські казки тощо.

Доброзичливе ставлення, гуманізм, любов до дітей допомагають їм адаптуватися до нових умов, сприяють формуванню почуття впевненості.

В окремих випадках допомоги потребують не тільки діти, але й деякі мами, бабусі (саме вони в більшості випадків супроводжують дітей). З ними проводяться групові бесіди, надаються консультації, рекомендується відповідна науково-методична література, в деяких випадках психолог проводить індивідуальну роботу. Батьки активно залучаються до роботи «Дошкільного навчального простору», беруть участь у заняттях з дітьми, разом з педагогами, психологом, волонтерами організовують екскурсії (на природу, в музей тощо).

Список літератури

1. Козубовський Р.В., Смук О.Т. Підготовка майбутніх соціальних працівників до профілактики девіантної поведінки неповнолітніх у процесі волонтерської практики : [монографія]. Ужгород : ПП Бреза», 2013. 232 с.

2. Закон України про волонтерську діяльність. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 42. С.435.

3. Лях Т.Л. Соціально-педагогічна діяльність студентських волонтерських груп : автореф.дис.кан.пед.наук : 13.00.05. Луганськ, 2009. 20 с.

УДК 371.385:811.111

Крапчатова Я. А.

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри романо-германських мов,
Національна академія Служби безпеки України

МОДЕЛЬ РЕАЛІЗАЦІЇ САМОКОНТРОЛЮ РІВНЯ ВОЛОДІННЯ АНГЛОМОВНОЮ КОМПЕТЕНТНІСТЮ В АУДІЮВАННІ У МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

Згідно з нашим визначенням під *моделлю* ми розуміємо індивідуальну інтерпретацію на заняттях методу навчання з урахуванням конкретних цілей та умов роботи [1, с. 61], де під індивідуальною інтерпретацією викладача маємо на увазі розвиток і вдосконалення само- і взаємоконтролю (СВК) рівня сформованості англomовної компетентності в аудіюванні (АКА) у майбутніх перекладачів з урахуванням конкретних цілей, як-от використання тестових завдань (ТЗ) для самоконтролю (СК) на електронних носіях та ТЗ з ключами для взаємоконтролю (ВК) на паперових носіях (див. далі: ТЗ для ВК в друкованій формі), пам'яток-порад, укладених викладачем, або евристичної бесіди, пам'яток-порад, укладених студентами, контрольних листів для самооцінки (СО) рівня сформованості АКА задля удосконалення рефлексії студентів під час аудіювання, і, як наслідок, АКА в цілому.

Для впровадження розробленої нами методики найбільш оптимальним для організації СВК рівня сформованості АКА вважаємо другий рік навчання студентів, які оволодівають спеціальністю 7.030507 “Переклад” і по завершенню п'ятирічного курсу навчання отримують кваліфікацію “Філолог, перекладач двох іноземних мов”. Оскільки необхідною передумовою організації СВК рівня сформованості АКА на основі розробленої нами методики є здатність студентів до самоаналізу, самодіагностики рівня сформованості складових АКА, то найкращим часом для впровадження методики вважаємо третій семестр навчання майбутніх перекладачів, коли студенти вже володіють певними мовними й фоновими знаннями та мають сформовані базові мовленнєві навички і вміння в аудіюванні протягом перших двох семестрів. Таким чином, дана модель побудована в межах навчальної дисципліни – “Перша іноземна мова (англійська)”.

Основною ознакою моделі організації СВК рівня сформованості АКА є її циклічність. Під методичним циклом розуміємо операції, які періодично та систематично виконуються в певній послідовності протягом визначеного відрізка часу для досягнення конкретної навчальної мети. Розроблена нами підсистема ТЗ зумовила трьохциклічну модель організації СВК рівня сформованості АКА, в якій циклами виступають фази оволодіння вміннями СВК – підготовча, основна, завершальна. Так, **цикл 1 (МЦ 1.1 – 1.5) – підготовчий**, розвиває й удосконалює комплексне навчальне вміння – *аналізувати*. Студенти здійснюють аудіювання, аналізуючи *пам'ятки-поради*, укладені викладачем, для прогностичного, процесуального та результативного СВК. Таким чином, задля підготовки до

аудіювання та перед виконанням ТЗ для прогностичного СВК студенти аналізують пам'ятки-поради для прогностичного СВК. Перед власне аудіюванням студенти аналізують пам'ятки-поради викладача для процесуального СВК. Перед виконанням ТЗ для перевірки рівня розуміння аудіотексту студенти аналізують пам'ятки-поради викладача для результативного СВК. Альтернативою пам'яткам-порадам, що укладені викладачем, є *евристична бесіда*, яка використовується у підготовчому циклі для стимулювання рефлексивного мислення студентів, спонукання їх до самостійного пошуку рішень. Так, перед здійсненням прогностичного СВК використовується евристична бесіда викладача зі студентами щодо цього виду СВК. Перед власне аудіюванням використовуються навідні запитання викладача щодо процесуального СВК. Перед здійсненням перевірки рівня розуміння прослуханого аудіотексту використовуються навідні запитання евристичної бесіди щодо результативного СВК. **Цикл 2 (МЦ 2.1 – 2.5) – основний**, забезпечує розвиток і вдосконалення навчальних вмінь СВК – **усвідомлювати й осмислювати**. Під час самостійної позааудиторної роботи студенти вчаться укладати власні пам'ятки-поради щодо прогностичного, процесуального та результативного СВК, які використовуються студентами на аудиторних заняттях до, в процесі та в результаті аудіювання відповідно і які сприяють свідомому контролю й оволодінню АКА. Пам'ятки-поради, створені студентами можуть бути згорнутішими або навпаки детальнішими, в залежності від кількості та якості дій, які вони виконують. **Цикл 3 (МЦ 3.1 – 3.5) – завершальний**, сприяє розвитку і вдосконаленню навчального вміння *оцінювати*. В цьому циклі на аудиторних заняттях студенти, використовуючи власні пам'ятки-поради, здійснюють прогностичний, процесуальний і результативний СВК аудіювання, а під час самостійної позааудиторної роботи студенти заповнюють *контрольні листи для СО* рівня сформованості АКА, які сприяють вмінню оцінювати власні мовленнєві і навчальні дії і забезпечують рефлексію майбутнього перекладача.

Список літератури

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / пер. з англ. О. М. Шерстюк; за ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ, 2003. 273 с.
2. Крапчатова Я. А. Методика організації само- і взаємоконтролю рівня сформованості англomовної компетенції в аудіюванні у майбутніх філологів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Київськ. нац. лінгв. ун-т. Київ, 2014. 266 с.

Кузнєцова А. С.

асистент кафедри іноземної філології

Київський національний університет культури та мистецтв

СПЕЦИФІКА ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

Традиційна освіта з нудними лекціями та стандартними завданнями вже давно не відповідає духу часу. Однак перехід на альтернативні методи може стати надто радикальним рішенням. Чи є золота середина? Так, а саме – змішане навчання.

Змішане навчання з'явилося завдяки сучасним технологіям та розвитку інтернету. Вони дозволили поєднувати кращі практики традиційної освіти у школі чи закладах вищої освіти та дали свободу дистанційному навчанню.

Мине ще трохи часу, і в понятті традиційного навчання закріпляться такі інструменти, як електронні курси, електронні бібліотеки, новітні засоби навчання та технології передачі знань. Змінюються усталені підходи та методики й,

найголовніше, змінюються потреби сучасних учнів та студентів. Очевидно, що не реагувати на ці зміни педагогам не можна. В умовах розвитку сучасного інформаційного суспільства ці зміни цілком природні, і впровадження інновацій в освіту є необхідним процесом.

Введення електронного навчання (e-learning) не повинно замінювати собою аудиторне заняття з викладачем, а лише розширювати можливості освіти та аудиторне навантаження. В той самий час, дистанційне навчання є частиною змішаного навчання, яке стало все ширше використовуватися під час COVID-19 та введення воєнного стану в Україні.

Змішане навчання (blended learning) – це досить нова методика навчання, яка поєднує в собі найкращі аспекти та переваги викладання в класній кімнаті та дистанційного навчання, та створює доступні та мотиваційні курси для студентів. Навчальний процес під час змішаного навчання являє собою певну систему, що складається з різних частин, які функціонують у постійному взаємозв'язку один з одним, утворюючи одне ціле [3].

Через дефіцит навчального часу перед викладачем стоїть непросте завдання навчити іноземної мови у стислий термін. При цьому доводиться враховувати той факт, що в основній масі студенти, які вступили до ВНЗ, не мають хорошої мовної підготовки, і часто викладачеві доводиться починати практично із самого початку. Щоб студенти отримали необхідні знання та навички, аудиторне навантаження значно розширюється внаслідок залучення віртуального середовища та інформаційних технологій. З цього випливає, що цей тип навчання є особливо незамінним під час навчання в умовах пандемії або воєнного стану [2].

Сучасне освітнє середовище характеризується швидким розвитком і постійними змінами як у методиці викладання матеріалу, так і в його змісті. Соціально-економічні зміни, що відбуваються в суспільстві, вимагають нових методів підготовки фахівців. Такий темп життя вимагає від учнів і вчителів нових компетенцій. Вільне володіння іноземними мовами в епоху високих технологій та стрімких змін стало важливою складовою успіху сучасної людини та необхідною складовою її конкурентоспроможності.

Проте постійне скорочення навчального навантаження та аудиторних годин з іноземних мов, зайнятість студентів викликають нові вимоги до новітніх методів навчання. Самостійна робота та дистанційне навчання показують, що традиційні форми навчання не відповідають сучасним викликам. Тому гармонійне поєднання традиційних форм навчання та змішаного навчання може бути корисним при плануванні навчального процесу в сучасній вищій школі [1].

Висновком дослідження є те, що змішане навчання є тою унікальною системою, в якій складові компоненти очного та дистанційного навчального процесу гармонійно взаємодіють та дають прекрасний результат у навчанні студентів.

Список літератури

1. Биков В.Ю. Сучасні завдання інформатизації освіти. Інформаційні технології і засоби навчання: електронне наук. фахове видання. 2010. № 1 (15).
2. Дубініна О., Бурлаєнко Т. Реалізація методу «Критерійний калейдоскоп» у роботі з обдарованою молоддю, як особливість інноваційної освіти. Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи: зб. наук. праць. Серія «Педагогіка». 2020. № 2 (25). С. 51–60.
3. Теорія та практика змішаного навчання : монографія / В.М. Кухаренко та ін.; за ред. В.М. Кухаренка – Харків: «Міськдрук», НТУ «ХП». 2016. 284 с.

Кукоцька А. А.
студентка гр. ФПШ-31
факультет педагогічної освіти
Львівський національний університет імені Івана Франка

ДО ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА УРОКАХ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «МИСТЕЦТВО»

Однією із найперспективніших складових освітнього процесу є проєктна діяльність, тому що створює умови для творчого саморозвитку та самореалізації особистості, формує всі необхідні життєві компетенції. Сприяє самостійному здобуванню знань, їх систематизації, вчить орієнтуватися в інформаційному просторі, формує вміння бачити проблему й приймати правильні рішення.

Проєктна діяльність – це самостійна, навчальна робота учнів на основі особистісного вибору щодо пізнавальних або практичних завдань у нестандартних ситуаціях. Під час проєктної діяльності поєднуються теоретичні і практичні знання для вирішення конкретної проблеми, використовується сукупність проблемних, дослідницьких, практичних методів роботи, за своєю сутністю завжди творчих. Німецький педагог А. Флітнер характеризує проєктну діяльність як навчальний процес, в якому обов'язково беруть участь розум, серце і руки, тобто осмислення самостійно отриманої інформації здійснюється через призму особистого ставлення до неї і оцінку результатів у кінцевому продукті [1].

Метою проєктної діяльності в початковій школі є розуміння та застосування на практиці знань, умінь, навичок, які учні отримали на уроках, а також розвиток особистості кожного учня, виховання його ініціативності, винахідливості, самостійності. Така робота стане запорукою тому, що учні оволодіють елементами пошуку інформації, її відбору, раціонального використання у практичній роботі.

За переконаннями О. Я. Савченко проєктна діяльність сприяє:

- формуванню в учнів партнерського спілкування;
- формуванню організаційних умінь і навичок, а саме визначення мети і розподілу часу;
- формуванню умінь працювати з різними видами інформації (збирання, аналіз, систематизація, узагальнення, збереження і спосіб використання);
- оцінювати свої можливості, усвідомлювати свої інтереси, робити мотивований вибір;
- збагачення нових знань, інформації, нових цінностей [2].

Звичайно, саме вчитель є основною фігурою в організації роботи: допомогти вибрати тему, скласти план роботи над проєктом, відібрати інформацію та додаткову літературу, забезпечити оформлення кінцевого продукту. Тобто, забезпечити виконання п'ятьох «П»: проблема – планування – пошук інформації – творчий продукт – презентація. А шосте «П» – це укладання портфоліо творчого проєкту, тобто папки, в якій зберігаються малюнки, схеми, звіти, фотографії, презентація.

Доцільно дотримуватися такого плану проведення проєктної діяльності:

I етап: визначення теми; постановка завдання; обговорення; формулювання проблемних питань; формування груп; висунення гіпотез розв'язання проблем; обговорення плану роботи учнів; обговорення можливих джерел інформації, питань захисту авторських прав.

II етап: вибір творчої назви проекту; самостійна робота учнів з обговорення завдання кожного в групі.

III етап: самостійна робота груп з виконання завдань.

IV етап: підготовка учнями звіту про виконану роботу.

V етап: захист отриманих результатів та дослідів.

Важливо весь час нагадувати дітям про правила роботи в групах:

- у групі працюємо дружно і злагоджено;
- ідеї товаришів сприймаємо спокійно і виважено;
- ідеї, думки обговорюємо по черзі;
- говоримо по суті, не відволікаємося від теми;
- по відношенню один до одного доброзичливі, старанні, відповідальні;
- роботу виконуємо вчасно, охайно.

Навчальні проекти в початковій школі класифікуються так:

1. За типом діяльності: інформаційні, дослідні, творчі, рольові.
2. За кількістю учнів: індивідуальні, парні, групові, колективні.
3. За терміном виконання: короткотермінові, середнього терміну виконання, довгострокові.
4. За кількістю предметів: монопроекти, міжпредметні.

Отже, проектна діяльність забезпечує формування ключових компетентностей учнів початкових класів та готує їх до реальних умов життєдіяльності. Головним принципом проектної діяльності є виконання п'ятих «П»: проблема, планування, пошук інформації, творчий продукт, презентація. Якщо правильно застосувати цей метод у початковій школі, то можна побачити, що це є ефективний дидактичний засіб активізації пізнавальної діяльності учнів, розвитку їх креативного мислення та формування визначених у них особистісних рис.

Список літератури

1. Бліденко О.О., Шахіна І.Ю. Організація проектної діяльності молодших школярів: збірник наукових праць. 2017. [Електронний ресурс] Режим доступу до ресурсу: https://www.vspu.edu.ua/faculty/imad/files/z/z_49.pdf#page=16

2. Державний стандарт початкової загальної освіти. 2005. [Електронний ресурс] Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-695290-05#Text>

УДК 37(73.41)

Палкуш В. П.
аспірант

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ДОСЛІДНИЦЬКІ УНІВЕРСИТЕТИ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ США

Вища освіта США представлена коледжами, університетами, інститутами. Університети США розцінюються як невичерпне джерело національної гордості. Вища школа Сполучених Штатів має високий науковий потенціал: на вчених із сектору вищих навчальних закладів припадає близько 2/3 найавторитетнішої наукової літератури. Найбільше число Нобелівських премій, що присуджуються щорічно, отримують вчені, які проводили свої дослідження в лабораторіях США [1, с. 15 – 17]. Американські економісти показали, що успіхи США, зокрема, у зовнішній торгівлі та широкому експорті товарів, пояснюються як мистецтвом управління у сфері вищої освіти, так і увагою не тільки до наукових досліджень, але і їх практичної реалізації у стінах університетів. Подібний успіх пояснюється

багатьма факторами, як фінансуванням, так і високою конкуренцією серед викладачів.

Однією з основних особливостей, що відрізняють університети США від багатьох інших, є інтеграція освіти, дослідницької діяльності та виробництва.

Дослідження в галузі інтеграції освіти, науки і виробництва, а також капіталізації академічних знань та проблем впровадження досліджень у виробництво представлені в працях багатьох учених США (I. Allen; P.G. Altbach; R. Atkinson; T. Bailey; D. Baker; D. Bok; S. Brint; B.R. Clark; M. Crow; J. Davies; G. Drori; R. Florida; D. Frank; P. Galison; R. Geiger; M. Gibbons; S. Goldstein; H.D. Graham; P. Gumpert; P. Healey; E. von Hippel; A. Irwin; M. Karp; D. Kirp; S. Krimskiy; N. Lacetera; L. Leslie; C. Limoges; M.I. Luger; J. Meyer; K. Mohrman; F. Ramirez; S. Restivo; G. Rhoades; J. Seaman та ін.

Виявлено основні етапи процесу інтеграції освіти, науки та виробництва у провідних університетах США: з кінця XIX століття до початку 50-х років XX століття – концептуальний, який окреслив принципово нові підходи до визначення ролі та функції університетів; 50 – 70 роки XX століття – диференційний – створення та організація діяльності дослідницьких університетів та технопарків; 1980 роки – початок XXI століття – екстраполяційний – створення та організація діяльності технополісів, великих науково-дослідних майданчиків, що включають університети, національні дослідницькі лабораторії та інститути, в яких регенеруються нові знання.

Серед характерних рис дослідницьких університетів США можна виявити та охарактеризувати такі:

1. Однією з основних особливостей концепції дослідницьких університетів є наявність міцних зв'язків з промисловістю. Наприклад, Масачусетський технологічний інститут має зв'язки приблизно з 300 корпораціями (більше половини з них – це найбільші корпорації США) [2, с. 1061 – 1108].

2. Істотною перевагою у формуванні професорсько-викладацького складу найкращих дослідницьких університетів є ротація кадрів, що охоплює сфери освіти, науки та бізнесу. Між ними відсутні штучні перепони, більше того, система оплати у вищому навчальному закладі стимулює таку ротацію.

3. Дослідницькі університети беруть активну участь, переважно на комерційній основі, в забезпеченні додаткової освіти після закінчення вищого навчального закладу, пропонують багаторівневі програми підвищення кваліфікації та перепідготовки. На відміну від вузькопрофільних комерційних навчальних закладів, університети мають можливість реалізації різноманітних програм, що ґрунтуються на міждисциплінарному підході.

4. Для дослідницьких університетів характерна множинність джерел фінансування: федеральний і місцевий бюджети, гранти, благодійні та опікунські фонди, бізнес, доходи від навчальної, дослідницької, виробничої та консультативної діяльності. Так, у США на федеральний уряд припадає 13,3% усіх фінансових ресурсів, на уряд штатів – 30,3%, місцеві органи влади – 2,7%, приватний сектор – 4,9%, студентів – 33,1%. Ще 15% коштів до бюджету вищої школи вносять самі навчальні заклади за рахунок своїх фондів та доходів [3, с. 323 – 337].

5. Сучасний дослідницький університет – це великий економічний суб'єкт, що володіє, природно, значною самостійністю. Для порівняння, річний бюджет Техаського університету – 3 млрд. доларів, Стенфордського – 1 млрд. доларів, Манчестер метрополітен-університету – 1 млрд. доларів [4, с. 5 – 27]. Дослідницькі університети стали рівноправними партнерами бізнесу в інтеграції науки, освіти та виробництва, а часом виконують у регіонах роль провідного, основного інтегратора.

Навколо університетів створюються дослідницькі парки як форма інтегрованого розвитку науки, освіти та бізнесу. Їх структура складається з двох основних блоків – малих інноваційних підприємств і підрозділів їхнього обслуговування та підтримки [5].

На думку багатьох американських учених, дослідницьким університетам належить майбутнє. Вважаємо, що досвід США заслуговує уваги.

Список літератури

1. Hofstadter R., Metzger W. The Development Of Academic Freedom In The United States. New York: Columbia University Press, 2005. P. 15-17.

2. Lynch R. Pawns of the state or priests of democracy? Analyzing professors academic freedom rights within the state's managerial realm. *California Law Review*. 2003. №91. P. 1061-1108

3. Martin T. The University at the End of the Twentieth Century and Trends Toward Continued Development. Tradition and Reform of the University under an International Perspective. New York: Berlag Peter Lang, 1999. P. 323-337.

4. Mohrman K., Ma W.H., Baker D. The research university in transition: the emerging global model. *Higher Education Policy*. № 12. 2010. P. 5-27.

5. Nybom T. The Humboldt legacy: Reflections on the past, present, and future of the European University. *Higher Education Policy*. 2003. № 16. P. 141-159.

Новосад Н. П.

спеціаліст I категорії,

викладач іноземної мови,

Відокремлений структурний підрозділ

“Фаховий коледж технологій, бізнесу та права
Волинського національного університету імені Лесі Українки”

Шутовська Л. В.

спеціаліст II категорії,

викладач іноземної мови,

Відокремлений структурний підрозділ

“Фаховий коледж технологій, бізнесу та права
Волинського національного університету імені Лесі Українки”

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ GOOGLE ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ФОРМАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ ПІД ЧАС ЗАНЯТЬ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ОЧНОМУ РЕЖИМІ ТА З ВИКОРИСТАННЯМ ІНСТРУМЕНТІВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Сучасні реалії сьогодення створюють нові виклики перед освітянами та вимагають нових підходів до навчання. Пандемія, а згодом і воєнний стан, вимагають змін у системі освіти та створення нових підходів до викладання предметів, зокрема, іноземної мови. Перехід на дистанційну форму навчання, дав поштовх до вдосконалення навичок використання ІКТ в освітньому процесі, що зумовило актуальність тематики даної статті.

Метою нашої статті є проаналізувати використання інструментів Google для проведення формального оцінювання під час занять іноземної мови в очному режимі та з використанням інструментів дистанційного навчання у закладах фахової передвищої освіти.

Під час занять іноземної мови у закладах фахової передвищої освіти ми можемо використовувати як формальне, так і неформальне оцінювання, залежно від мети, яку необхідно досягти. Під час неформального оцінювання викладач спостерігає за здобувачем освіти під час виконання певного завдання та дає зворотній зв'язок. Неформальне оцінювання не передбачає виставлення оцінок чи балів. Щоб проаналізувати успіх здобувачів освіти під час виконання конкретного завдання, їхні слабкі та сильні сторони, краще надати перевагу неформальному оцінюванню. Якщо нам необхідно оцінити здобувачів освіти, перевірити навички читання, письма, говоріння, аудіювання відповідно до критеріїв оцінювання, обираємо формальне оцінювання. Формальне оцінювання передбачає оцінювання та виставлення балів (оцінок).

Для формального оцінювання ми можемо обрати:

а) діагностичний тест (diagnostic test), який можна провести на початку семестру для визначення стратегії навчання.

б) формувальне оцінювання (formative assessment) коли необхідно визначити слабкі та сильні сторони під час вивчення однієї з тем.

в) підсумковий тест (summative test) проводять в кінці семестру чи курсу [1].

Формальне оцінювання може мати на меті визначити загальний рівень володіння мовою (proficiency test), навчальних досягнень на кінець курсу (achievement test) чи частини курсу (progress test).

Для проведення формального оцінювання ми можемо використовувати тести різної форми, зокрема, тестові завдання закритої та відкритої форми. До тестів закритої форми відносять:

- а) завдання з множинним вибором;
- б) завдання на відповідність;
- в) відтворення правильної послідовності;
- г) визначення правдивості твердження та ін.

Для ефективного проведення оцінювання під час занять іноземної мови та створення тестів різних форматів ми можемо використовувати інструменти Google, оскільки вони мають ряд переваг. Впровадження цифрових технологій на заняттях зумовлюється використанням різноманітного програмного забезпечення та гаджетів, призначених для вдосконалення системи оцінювання під час проведення занять іноземної мови, що робить освітній процес зручним та доступним.

Цифрові інструменти Google можуть заощадити багато часу під час підготовки викладача до занять, зокрема, під час створення тестів різного формату. Що дає змогу оцінювати рівень знань та навичок здобувачів освіти ефективніше та відстежувати їх прогрес за допомогою сучасних технологій. Цифрові інструменти Google є невід'ємною частиною складової оцінювання здобувачів освіти, оскільки, всі онлайн інструменти є інтуїтивно зрозумілими користувачу та дають змогу отримати зворотній зв'язок від здобувачів освіти.

Серед різноманітних цифрових інструментів Google слід виділити Google Форми, незамінний сервіс для проведення формального оцінювання під час занять іноземної мови. Саме цей інструмент пропонує численні завдання різноманітних форм. Прості в налаштуванні, використанні та управлінні інструменти дають змогу полегшити освітній процес.

Не зважаючи на широке різноманіття онлайн інструментів (Google Форми, Google Документи, Google Таблиці, Google Диск, Google Meet, Google Classroom та Google Календар), для створення тестування, найкраще обрати Google Форми.

Google Форми – онлайн інструмент, який дозволяє створювати опитування, тести, контрольні роботи, збирати дані за допомогою Google Таблиці та оцінювати

[2]. Переваги Google Форм полягають у їх адаптивності, доступності, простоті використання, унікальності оформлення та зручності аналізу.

Викладач за допомогою Google Форм може створювати наступні завдання: які потребують короткої відповіді, вільного викладу, з альтернативними відповідями, множинного вибору, завдання на встановлення відповідності, на встановлення правильної послідовності та на зазначення правильної дати або часу.

Під час перевірки основних мовленнєвих навичок (читання, аудіювання та письма) також зручно використовувати Google Форми, оскільки є можливість створити різні типи тестових завдань. Також цей онлайн інструмент дає змогу створити завдання формату ЗНО/НМТ з англійської мови, а саме завдання множинного вибору, на встановлення правильності твердження та інші. Ресурс дозволяє додати аудіо- та відеофайли, які розміщені на додаткових веб-сервісах (наприклад, Youtube), що дає змогу здобувачу освіти виконувати завдання в зручний час.

Однією з найбільших переваг Google Форм є автоматична перевірка тестів, можливість завантажити таблицю з результатами тестування та відповідями, кількістю балів за кожне завдання та підсумковим балом, що є зручним для тестування закритого типу. Для тестів з відкритим типом питань викладач самостійно перевіряє правильність відповіді та визначає бал за кожне завдання.

Отже, використання цифрових ресурсів Google, а саме Google Форм, є зручним інструментом для проведення формального оцінювання під час занять іноземної мови в очному режимі та з використанням інструментів дистанційного навчання у закладах фахової передвищої освіти, оскільки платформа надає можливість безкоштовно створювати тести різних видів з автоматичною перевіркою.

Список літератури

1. Mary Spratt, Alan Pulverness, Melanie Williams The TKT Course Modules 1, 2 and 3 Publisher: Cambridge University Press; 2011
2. https://www.google.com/intl/uk_ua/forms/about/

УДК 376

Полупанова Я. М.

аспірант

Інституту спеціальної педагогіки і психології
імені Миколи Ярмаченка НАПН України

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МЕРЕЖІ ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНИХ ЦЕНТРІВ УКРАЇНИ

Курс України на європейську інтеграцію вимагає перегляду пріоритетів державної політики у сфері освіти, зокрема впровадження міжнародних підходів до навчання дітей з особливими освітніми потребами, які б базувались на засадах рівних можливостей та доступу до якісної освіти.[2.с.35] Виконання цих завдань безпосередньо залежить від ефективності діяльності інклюзивно-ресурсних центрів. Постановою Кабінету Міністрів України від 12 липня 2017 р. № 545 створено нову службу системної підтримки та супроводу дітей з особливими освітніми потребами – інклюзивно-ресурсні центри шляхом реорганізації психолого-медико-педагогічних консультацій [1].

Інклюзивно-ресурсний центр являє собою установу, що утворюється з метою забезпечення права дітей з особливими освітніми потребами на здобуття дошкільної

та загальної середньої освіти, в тому числі у закладах професійної (професійно-технічної) освіти та інших закладах освіти, які забезпечують здобуття загальної середньої освіти, шляхом проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини, надання психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових послуг та забезпечення їх системного кваліфікованого супроводу ; перші сервісні організації, які мають завдання виявити в дитини якомога раніше особливі освітні потреби й надати їй фахову і компетентну допомогу.

Інклюзивно-ресурсні центри утворюються з розрахунку один інклюзивно-ресурсний центр не більш як на 7 тис. дітей, які проживають на території об'єднаної територіальної громади (району), та не більш як на 12 тис. дітей, які проживають у місті (районі міста). У разі коли кількість дітей, які проживають на території об'єднаної територіальної громади (району) або у місті (районі міста), перевищує відповідно 7 тис. та 12 тис., інклюзивно-ресурсний центр додатково залучає необхідних фахівців з урахуванням виявлених дітей відповідної нозології, які потребують психолого-педагогічного супроводу та надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг [1].

У Канаді інклюзивно-ресурсні центри сприяють включенню дітей з особливими потребами в суспільство шляхом розвитку:

- потенціалу батьків, педагогів, соціальних працівників та інших фахівців з метою надання їм можливості задовольнити фізичні, емоційні, комунікативні й інші потреби дитини з особливими потребами;

- навичок і вмінь самої дитини з особливими потребами для покращення її фізичного, емоційного, соціального потенціалу і навичок самодопомоги [3, с. 36].

Загалом, можна виділити дві провідні моделі інклюзивно-ресурсних центрів у Канаді за географічним чинником. Перша модель передбачає надання ряду послуг фахівцями центру за місцем розташування закладу, який відвідує дитина тощо. В межах другої моделі діти з особливими потребами та їх батьки, працівники навчальних закладів, інші спеціалісти відвідують інклюзивно-ресурсний центр для отримання необхідної сервісної підтримки. За широкого користування мережею Інтернет у віддалених районах ряд послуг здійснюється он-лайн. Вивчення даного досвіду є досить важливим для українських фахівців-консультантів ІРЦ , адже на сьогодні центри працюють в залежності від безпекової ситуації конкретного регіону і , також, надають корекційно-розвиткові та психолого-педагогічні послуги онлайн.

Практичний досвід спонукав до розроблення авторської орієнтовної моделі забезпечення співпраці фахівців-консультантів ІРЦ та закладів освіти, що містить 6 компонентів, а саме: 1) виявлення ООП в дитини (навчання дитини з ООП в закладі освіти для проведення якісної комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини; безпосередньо дієва процедура , з дотриманням усіх норм, комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини); 2) надання рекомендацій (щодо ПП\ ІНП; забезпечення участі педагогічних працівників ІРЦ в діяльності команди психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП); 3) аналітичне забезпечення (реєстр дітей з ООП; реєстр заходів освіти та реабілітаційних установ; реєстр фахівців, що надають корекційно-розвиткові та психолого-педагогічні послуги); 4) Консультування (посадових осіб, органів місцевого самоврядування, щодо особливостей надання освітніх послуг дітям з ООП; педагогічних працівників; батьків); 5) моніторинг (результатів навчання дітей з ООП; динаміки розвитку дітей з ООП); 6) Підвищення фахової майстерності (проведення семінарів, конференцій тренінгів , творчих груп). Дієва та послідовна реалізація даних компонентів забезпечить представникам ІРЦ та закладу освіти вичерпну інформацію щодо

динаміки розвитку та перспектив у навчанні дітей з ООП. Надання збалансованої та ефективної допомоги дітям з ООП в межах територіальної громади залежить від об'єднання зусиль ІРЦ і органів влади, закладів (установ) освіти, соціального захисту, охорони здоров'я, що надають освітні, соціальні та медичні послуги відповідно.

Список літератури

1. Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр : Постанова Кабінету Міністрів України від 12.07. 2017 р. № 545.
URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF#Text>
2. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: навчально-методичний посібник / за заг.ред. М.А.Порошенко та ін. – Київ, 2018. – 252 с.
3. Софій Н. З. Інклюзивні ресурсні центри: канадський досвід та українські реалії. Особлива дитина: навчання і виховання. 2018. № 1. С. 34-40.
4. Про внесення змін до Положення про інклюзивно-ресурсний центр :
Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2022 р. № 493. URL :
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/493-2022-%D0%BF#Text>

УДК 378.4

Пронюк О. Д.
здобувач вищої освіти ф-ту
Інформаційно-аналітичних технологій та менеджменту
Науковий керівник:
Митцева О. С.
к.п.н., доцент каф. Філософії
Харківський національний університет радіоелектроніки

ПЕДАГОГІЧНА РИТОРИКА В СУЧАСНІЙ ВИЩІЙ ОСВІТІ

З розвитком процесів гуманізації та демократизації в українському суспільстві закономірно поживається науковий інтерес до загальної риторики, її теорії і практики, яка формує думку, мовленнєву майстерність, морально-етичні почуття, виховує мовно-естетичний смак.

Педагогічна риторика – це теорія ефективної мовленнєвої комунікації у сфері педагогічного спілкування. Мета риторично-педагогічної діяльності передбачає, з одного боку, передачу інформації з використанням різних знакових систем, обговорення ціннісних уявлень на засадах принципу плюралізму думок, принципу мовленнєвої виразності, принципу розуміння смислів символіки, образів повідомлення, а з іншого – переконання, чого можна досягти лише в діалозі, під час ефективного спілкування [1, с. 15].

Спілкуючись з студентами, викладач тримає у полі свого комунікативного впливу всю аудиторію, прогнозує сприймання свого звернення кожним, передбачаючи його реакцію. Мовленнєва майстерність викладача ЗВО має такі складові: культура мовлення, мовленнєвий слух, володіння технікою мовлення, ерудиція, вербальна (словесна) пам'ять, здібність до імпровізації, рольової гри [2, с. 124 – 125].

Педагог виступає не простим учасником спілкування, він завжди є комунікативним лідером, що вимагає відповідальності за спілкування, спирається на здатність структурувати спілкування, надати йому цілеспрямованість і досягти

результативності. Таким чином, лектор має володіти низкою знань та вмінь, які формують його риторичну особистість:

- вміння розуміти ситуацію і визначати мету комунікації;
- вміння створювати монолог, прогнозувати розвиток діалогу і направляти його у відповідності до мети діяльності та умов спілкування;
- вміння ефективно слухати, створювати доброзичливу атмосферу, контролювати емоційний стан адресата і самому виражати емоції;
- знання етикету та чіткість виконання його правил;
- володіння культурою мови в її нормативному аспекті (знання норм літературної мови і стійкі навички застосування) та в комунікативному аспекті (реалізувати багатство, точність, логічність і виразність мовлення) [3, с. 109];
- володіння професійною термінологією;
- володіння технікою мовлення;
- володіння невербальними засобами спілкування.

Тактика мовлення педагога-ритора залежить від цілей його риторичної діяльності, індивідуального стилю мовлення (що виявляється у використанні улюблених лексем, словосполучень, висловів) й індивідуально-психологічних особливостей слухачів чи співрозмовників. Цілі такої діяльності можуть бути різними: донести інформацію, побудувати метафоричну розповідь за темою, красномовно розповісти про випадок із життя, переконати в істинності певного твердження, надихнути на мовну творчість, залучити слухачів до діалогу тощо.

Основними вимогами до лекційного заняття з точки зору педагогічної риторики є такі:

- підпорядкування лекції меті та завданням сучасної освіти в Україні; мотивація навчальної діяльності студентів;
- науковість та ґрунтовність змісту, точність формулювань, доступність і логічність викладу, аргументованість теоретичних положень з дисципліни, посиленням на надійні інформаційні джерела;
- обов'язкове внесення до змісту лекції питань, що викликають дискусії та по-різному висвітлюються в науково-навчальній літературі. Викладач-науковець висловлює свій погляд на проблему, залишаючи при цьому студентам право на вибір будь-якої з концепцій.
- зміст лекції повинен відображати міжпредметні зв'язки. При цьому відбувається актуалізація опорних знань студентів, отриманих під час вивчення інших навчальних курсів, що активізує формування ключових, загальних та професійних компетентностей.
- введення до плану лекції питань (зі списком джерел), обов'язкових для самостійного опрацювання, а також питань, рекомендованих для поглибленого вивчення теми лекції за бажанням студентів поза навчальною програмою;
- урахування специфіки теми лекції при виборі методики проведення лекційного заняття;
- оптимальне поєднання традиційних та інноваційних типів лекційних занять у межах модулів навчальних дисциплін; взаємозв'язок лекції з іншими організаційними формами аудиторного і позааудиторного навчання студентів;
- урахування лектором механізмів довготривалої й оперативної пам'яті: запам'ятовування, збереження, усвідомлення й відтворення інформації; застосування мнемотехнічних засобів, що полегшують запам'ятовування;
- диференційований підхід викладача до змісту і методики проведення лекції, зумовлений способом навчання студентів (денна, вечірня, дистанційна форми

навчання), специфікою навчальної дисципліни, темою лекційного заняття, загальним рівнем успішності студентів.

Список літератури

1. Бондаренко Г. Л. Історія педагогічної риторики : навч. посіб. К., 2012. 276 с.
2. Сагач Г. М. Риторика : навч. посібник К., 2000. 568 с.
3. Палиця Г. Метамова педагогічної риторики як актуальна проблема комунікативної лінгвістики *Проблеми української термінології*. 2011. №709. С. 107-111.

УДК 004.8:378.1:005.935.3

Радкевич О. П.

Інститут педагогіки НАПН України
Доктор педагогічних наук, старший дослідник
Головний науковий співробітник
відділу моніторингу та оцінювання
якості загальної середньої освіти

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ЯК ЕЛЕКТРОННОГО ЗАСОБУ ДЛЯ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Використання штучного інтелекту (AI) відкриває нові можливості для закладів загальної середньої освіти, адже він допомагає забезпечити точність оцінювання результатів навчання, підвищити продуктивність професійної діяльності учителів та реалізовувати індивідуальний підхід до кожного учня.

Одним із прикладів використання AI в освіті є розроблення адаптивних систем навчання. Такі системи аналізують рівень знань та вмінь учнів, адаптуючи навчальний процес до їхніх потреб і можливостей [1, с.54]. Це дає змогу забезпечити оптимальне навантаження та стимулювати розвиток учнів, а також підвищити рівень їхньої мотивації до навчання. Ці системи використовують алгоритми машинного навчання для виявлення рівня знань та вмінь учнів, їхні сильні та слабкі сторони, а також стиль навчання. Важливим аспектом адаптивних систем навчання є рекомендаційні системи, що пропонують учням відповідний контент (відео, завдання та тести) на основі їхніх попередніх навчальних досягнень. Це допомагає учням залишатися вмотивованими, оскільки навчальний матеріал відповідає їхнім індивідуальним потребам та рівню підготовки. Адаптивні системи навчання можуть також допомогти учителям виявляти проблеми в роботі учнів та своєчасно реагувати на них. Завдяки збору та аналізу даних про успішність учнів, AI може виявляти зміни в їхній навчальній діяльності та надавати учителям інформацію про можливі причини цих змін. Це дає змогу їм працювати над розвитком відповідних стратегій навчання та підтримки для кожного учня [2, с. 209].

Прикладом адаптивної електронної системи навчання є «DreamBox Learning», яка пропонує навчальний матеріал відповідно до рівня знань учнів у галузі математики та літератури. «DreamBox» адаптується до наявних в учнів знань, розвиває їх та пропонує їм завдання, що відповідають їхнім поточним потребам та забезпечує оптимальне навантаження [3]. Система також надає учителям звіти про прогрес учнів, допомагаючи їм краще розуміти потреби здобувачів освіти та планувати їхнє подальше навчання. Ще одним прикладом адаптивної електронної системи навчання є «Knewton», яка використовує штучний інтелект для створення персоналізованих навчальних траєкторій учнів. Система аналізує дані про роботу

учнів, їхні відповіді на завдання та рівень розуміння навчального матеріалу, адаптуючи його відповідно до їхніх потреб [4].

Використання адаптивних електронних систем навчання на базі штучного інтелекту має потенціал змінити освіту, роблячи її більш особистісно спрямованою. Ці системи допомагають забезпечити індивідуальний підхід до навчання учнів, аналізуючи рівень їхніх знань, умінь, потреби та можливості, і на цій основі пропонують відповідні навчальні матеріали та завдання.

Штучний інтелект також застосовується для аналізу даних про успішність учнів, що дає змогу виявити тенденції й прогнозувати потенційні проблеми та виклики. Наприклад, аналізуючи дані про навчальні досягнення та соціальне-емоційне благополуччя учнів, AI може виявляти ранні ознаки відставання та втрати мотивації здобувачів освіти до навчання, допомагаючи учителям своєчасно втрутитись та запобігти проблемам. Окрім цього AI може підвищити ефективність навчального процесу, автоматизуючи рутинні завдання, такі як перевірка домашніх завдань та контрольних робіт [5].

Зауважимо, що використання AI для оцінювання результатів навчання учнів забезпечує більш точне та об'єктивне оцінювання, оскільки система не піддається суб'єктивному сприйняттю чи емоційному стану вчителя. Також, автоматичне оцінювання дає змогу вчителям зосередитись на інших важливих аспектах навчання, таких як підготовка до уроків, індивідуальна робота з учнями та вдосконалення навчальних матеріалів. Іншим важливим аспектом є те, що AI може використовуватись для підтримки вчителів у професійному розвитку. Наприклад, системи аналізу відео дозволяють аналізувати уроки вчителів, виявляючи сильні та слабкі сторони їхньої роботи. Це допомагає вчителям отримати конструктивний зворотній зв'язок та працювати над вдосконаленням своїх педагогічних навичок. Застосування AI в освіті вже демонструє позитивні результати. Наприклад, у проєкті «ASSISTments» учні отримують відгуки та підказки від AI під час виконання домашніх завдань з математики, що сприяє підвищенню їхньої успішності та самостійності [6, с. 481].

З огляду на викладене, штучний інтелект допомагає аналізувати дані про успішність учнів, виявляти тенденції та прогнозувати потенційні проблеми, що дає змогу учителям своєчасно втрутитись та підтримувати учнів у навчальному процесі. Враховуючи ці аспекти, можна стверджувати, що штучний інтелект стає важливим інструментом для використання його як електронного засобу внутрішнього контролю та оцінювання якості загальної середньої освіти.

Список літератури

1. Kulik JA, Fletcher JD. Effectiveness of Intelligent Tutoring Systems: A Meta-Analytic Review. *Review of Educational Research*. 2016, 86(1), 42–78.
2. VanLehn K. The relative effectiveness of human tutoring, intelligent tutoring systems, and other tutoring systems. *Educational Psychologist*. 2011, 46(4), 197-221.
3. DreamBox Learning. DreamBox Learning Math. URL: <https://www.dreambox.com/>
4. Knewton. Knewton Adaptive Learning Platform. URL: <https://www.knewton.com/>
5. Van Es EA, Sherin MG, Louie J, Cooper S. The VID-CoACH Project: Using Video and Natural Language Processing to Support
6. Heffernan NT, Heffernan CL. The ASSISTments Ecosystem: Building a platform that brings scientists and teachers together for minimally invasive research on human learning and teaching. *International Journal of Artificial Intelligence in Education*. 2014, 24(4), 470-497.

УДК 81'243:37.026:004.032.6

Чейпеш І. В.

канд. пед. н., доцент, доцент кафедри іноземних мов,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ДИДАКТИЧНІ ЦІЛІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОМЕДІЙНОГО РЕСУРСУ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Актуальність означеної теми зумовлена процесами модернізації сучасного освітнього середовища у закладах вищої освіти засобами електронних та медіаресурсів і відповідних технологій. Проте формування інфомедійної та медіакомпетентності студентів як майбутніх фахівців різних сфер діяльності поки що залишається поза змістом освітньо-професійних програм, а тому є обмеженим. Між тим полеміка щодо оновлення освітнього простору медіаресурсами, які мають дидактичне й розвивальне спрямування, привертає увагу широкого кола спеціалістів у всьому світі. Відомо, наприклад, що міжнародна команда, яка об'єднала такі відомі компанії, як Cannon Design, VS Furniture, Bruce Mau Design, провела довготривале дослідження впливу фізичного середовища на філософію навчального закладу, в тому числі й на розширення дидактичних цілей освітнього процесу. Результати експерименту засвідчили, що в кожному навчальному закладі є три складові, які найбільшою мірою впливають на якість викладання і навчання:

- по-перше, педагог;
- по-друге, здобувач освіти;
- по-третє, освітнє середовище.

Більше того, учасник експерименту і автор книги «Третій учитель» Брюс Мау метафорично називає «третім учителем» саме освітнє середовище [4], підкреслюючи його психолого-педагогічну, дидактично-методичну і соціальну значущість.

Результати досліджень українських фахівців також указують на соціальний запит розширення дидактичних і методичних аспектів використання інфомедійних технологій, які, реалізуючи освітні цілі, сприяють формуванню інфомедійної компетентності як важливої особистісно-професійної якості фахівців [3]. Крім того, наголошується на важливості інфомедійної грамотності сучасних учителів і викладачів вищої школи щодо створення візуального контенту освітнього середовища, його впливу на ментальне здоров'я здобувачів освіти, позитивний психологічний настрій навчальних занять та їх результативність [1].

Особливої уваги заслуговує питання взаємозв'язку між візуальною «мовою» середовища і реальним процесом засвоєння іноземної мови як засобу комунікації. З цією метою у власному досвіді викладання іноземної мови студентам педагогічних спеціальностей використовуємо інформаційно-комунікаційні, мультимедійні технології та метод едьютейменту. Ефективним засобом візуалізації мовного середовища і формування іншомовної комунікативної культури студентів у педагогічному процесі з іноземної мови вважаємо долучення таких медіаресурсів, як EnglishDom, BBC Learning English, British Council Learn English, Duolingo, Lingualeo, EngVID, Memrise, TED, Loyal Books, Tandem. У такий спосіб студенти певним чином занурюються в культурно-комунікативне середовище носіїв іноземної мови, що вивчається.

Використання інфомедійного ресурсу задля візуалізації освітнього середовища значно розширює спектр дидактичних цілей викладання й опанування іноземною мовою за такими напрямками:

- технічно-навчальні (графіка, колір, звук, анімація тощо);

- контрольно-оцінювальні (самоперевірка правильності відповідей, вибір правильних відповідей, своєчасні підказки, консультації, інструктаж);
- мотивувальні (стимулювання інтересу до вивчення мови, конкретної теми, наближення до природного мовного середовища носіїв, формування внутрішньої мотивації мовленнєвих дій);
- превентивні (попередження й усунення типових помилок в аудіюванні, читанні, використанні мовних одиниць тощо) [2, с. 134].

Список літератури

1. Водолазька Т., Устименко Т. Інфомедійна грамотність у проектуванні візуального контенту освітнього середовища. Збірник статей «Інформаційна грамотність – невід’ємна складова навчального процесу закладу вищої освіти» / Редкол.: В. Ф. Іванов та ін. Київ: Академія української преси, IREX. Центр Вільної преси. 2021. С.46 – 54.
2. Соїна І., Петрусенко Н. Модернізація навчального процесу в сучасному інформаційно-комп’ютерному просторі. *Педагогічний дискурс*. Випуск 23. 2017. С. 130 – 136.
3. Чейпеш І. В. Дидактичний потенціал інформаційної модернізації іншомовної освіти студентів. *Перспективи та інновації науки*. Серія «Педагогіка». 2022. № 4 (9). С. 346 – 354. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-4\(9\)-346-354](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-4(9)-346-354) (дата звернення 12.05.2023).
4. The Third Teacher: 79 Ways You Can Use Design to Transform Teaching Learning / Bruce Mau. March 1, 2010. 254 p.

Шинкоренко К. О.

Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка

ГРАМАТИЧНИЙ АСПЕКТ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Одним із найважливіших завдань вчителів, особливо початкової ланки є підвищення культури мовлення школярів. Учні необхідно вчити орієнтуватися в конкретній мовленнєвій ситуації, відповідно до цього підбирати зміст та мовні засоби для вираження думки, володіти правилами мовленнєвої поведінки в різних умовах спілкування.

Адже, громадянин України, якій поважає себе та оточуючих, повинен досконало володіти культурою української мови: бути ввічливим, уміти добирати слова відповідно до їхнього значення в контексті, уникати росіянізмів, суржику, просторічних слів, інтонаційно оформлювати висловлювання. Саме мовлення репрезентує людину, її фаховість, рівень культури та освіченості, ступінь усвідомлення себе громадянином Української держави.

Культура мовлення – це вміння точно, послідовно та виразно передати свої думки мовними засобами, не порушуючи літературних норм сучасної української мови. Культура мовлення – це «й культура мислення та культура суспільних і духовних стосунків» [1]. До комунікативних ознак культури мовлення відносять такі: правильність, точність, логічність, багатство, виразність, чистота, доречність, емоційність.

Метою даної роботи є: аналітичний огляд літературних джерел, в яких досліджуються питання граматичного аспекту культури мовлення молодших школярів.

Слід зазначити, що над проблемою культури мовлення працювали мовознавці та методисти (Н. Д. Бабич, І. К. Білодід, С. Я. Єрмоленко, М. А. Жовтобрюх, А. П. Каніщенко, А. П. Коваль, Л. І. Мацько, М. І. Пентилюк, М. М. Пилинський, В. М. Русанівський, Л. С. Виготський, І. О. Зимня, С. Л. Рубінштейн, І. О. Синиця, А. М. Богуш, З. О. Мацюк та ін.). Їхні дослідження стосувалися питання мовної культури індивіда та суспільства, теорії мовної норми, комунікативних якостей культури мовлення, психологічних та психолінгвістичних аспектів створення висловлювань тощо.

Культура мовлення – це вміння правильно говорити і писати, використовувати мовні засоби відповідно до мети й умов спілкування. Поняття «культура мовлення» пов'язане з особливостями та закономірностями функціонування мови, а також з мовленнєвою діяльністю людини.

На формування культури мовлення впливають система норм літературної мови, національні етичні правила, мета й обставини спілкування, уявлення про культуру мовлення. У зв'язку з цим можна виокремити нормативний, комунікативний, етичний та естетичний компоненти культури мовлення.

Варто зауважити, що мовленнєвий розвиток дитини є досить широким поняттям, яке охоплює рівень сформованості звуковимови, його відповідності загальноприйнятим орфоепічним нормам української мови, обсяг словникового запасу і граматичну організацію мовлення. Мовлення учнів розвивається, якщо вони набувають здатності розуміти лексичне і граматичне значення слова, словосполучення, речення, тобто якщо запам'ятовується матеріальна оболонка відповідного мовного знака і правильно співвідноситься з явищем позамовної реальності. За умови правильних методичних підходів, належної організації і навчально-методичного процесу навчання рідної мови в початкових класах в учнів успішно формуються вміння слухати і розуміти почуте, висловлюватися, вступати в діалог і полілог [2].

Науковці розглядають вивчення граматики як основний засіб розвитку мовлення, зокрема, своєчасне і якісне засвоєння граматичної будови рідної мови є важливою умовою повноцінного мовленнєвого розвитку дитини.

На думку освітян, результатом засвоєння рідної мови є досконале володіння мовленнєвими засобами, що передбачає граматичну правильність як ознаку високої культури мовлення і вимагає усвідомлення значень слів, їх літературних форм, а також умінь використовувати їх доречно й точно залежно від контексту мовленнєвої ситуації, з орієнтацією на слухача, учасника спілкування. У процесі оволодіння школярами навичками зв'язного мовлення важливу роль відіграє практичне засвоєння ними граматики та вміння оперувати словами, що належать до певного лексико-граматичного розряду відповідно до завдань комунікації.

За твердженнями психологів, дидактів і методистів, умінь формуються на основі знань, зокрема комунікативно-мовленнєві вміння потребують відповідних знань теорії мови [3].

Як відомо, до граматичних одиниць належать слово (як частина мови і член речення), словосполучення і речення як носії узагальнених граматичних властивостей. У граматичній будові мови найвагоміші одиниці – слово і речення. Саме вони відбивають специфіку граматичного ладу мови, становлять ядро, що об'єднує інші одиниці і засоби. Між граматичними одиницями і грамемами (мінімальними граматичними значеннями) розташований центр граматичних значень – граматичні категорії. Разом із словом і реченням, як основними граматичними одиницями, вони конденсують у собі характер граматичної будови певної мови [4].

Слід звернути увагу на те, що система формування граматично правильного мовлення досить складна. Кожна складова дитячої граматики (морфологія, словотворення, синтаксис) поетапно формується в кожній конкретній дитині. Так, системою словозміни (відмінювання, дієвідмінювання) дитина оволодіває ще в дошкільному віці, а у старшому – способами словотворення.

Варто зауважити, що граматична правильність, критичне ставлення до своїх мовленнєвих дій, точне знання норм словотворення починає складатися вже на початку сьомого року життя. Під граматичною правильністю мовлення дитини розуміємо практичне засвоєння дітьми граматичної будови мови як чіткої системи мовних одиниць (морфології, словотворення та синтаксису) і правил їх функціонування.

Водночас науковці наголошують на тому, що згідно теорії про механізми мовлення для оволодіння уміннями використовувати виучувані засоби мови у висловлюваннях необхідний розвиток випереджаючого синтезу в межах речення й тексту. Це одна з найважливіших умов, що забезпечують ефективність формування граматичних умінь. Спираючись на ці положення, Л.О. Варзацька стверджує, що навіть багатий запас слів і граматичних моделей не формує у дитини механізм добору необхідних мовних засобів з огляду на обставини й завдання спілкування. Вона переконливо доводить, що без постійної уваги до розвитку оперативної пам'яті за умов, коли лексико-граматичні засоби засвоюються поза мовленнєвою ситуацією, здобуті мовні знання не стають для школяра активним фондом, не можуть бути використані з метою спілкування; під час висловлення думки відомі слова, конструкції не активізуються, не спливають у пам'яті учнів. Розвиткові випереджаючого синтезу в межах речення, на думку дослідниці, сприяє розгляд закономірностей функціонування мовних засобів у мовленні, зокрема сполучуваності мовних одиниць. Систематичні спостереження за обов'язковою сполучуваністю, координацією форм підмета і присудка, нормами узгодження, керування (прийменникового й безприйменникового) є важливою умовою активізації дії механізмів мовлення, зокрема оперативної пам'яті [5].

Виходячи з вищезазначеного, вважаємо за необхідне відзначити, що вивчення граматичного матеріалу є доцільним і необхідним, оскільки забезпечує практичну спрямованість навчання граматики, свідоме оволодіння мовою як засобом спілкування. Розкриття функціональної ролі частин мови створюють умови для усвідомленого використання учнями мовних одиниць, граматичних категорій та форм з огляду на комунікативну ситуацію, що є важливим для формування граматичної правильності мовлення і мовленнєвого розвитку молодших школярів. Мовленнєва спрямованість вивчення граматичного матеріалу може бути досягнута шляхом використання спеціального дидактичного матеріалу – насамперед, текстів, які є основою для презентації функцій виучуваних мовних явищ.

Список літератури

1. Бабич Н. Д., Герман К. Ф., Скаб М. В. Культура фахового мовлення. Чернівці, 2006. 496 с.
2. Огієнко І. Історія української літературної мови. Вінніпег, 1949. 370 с.
3. Леонова М.В. Сучасна українська літературна мова. Київ: Вища школа, 1983. С. 252-257.
4. Українська мова. Енциклопедія. редкол.: В.М. Русанівський, О.О. Тараненко (співголови), М.П. Зяблюк та ін. Київ: Укр. енцикл., 2000. 752 с.
5. Варзацька Л.О. Рідна мова й мовлення. Розвивальне навчання в початкових класах: монографія. Л.О. Варзацька. 2-е вид., доп., удосконалене. Кам'янець-Подільський: Абетка, 2004. 312 с.

Бельська М. В.

студентка,

Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка

СЕМАНТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У ЗБІРЦІ ЛІНИ КОСТЕНКО «ТРИСТА ПОЕЗІЙ»

Проблема семантичних трансформацій фразеологізмів упродовж тривалого часу є актуальною в лінгвістиці. «Семантична трансформація – це зміни традиційної семантики фразеологізму, спричинені його актуалізацією в особливих контекстуальних умовах, унаслідок чого узуальне фразеологічне значення набуває додаткових відтінків або ж реалізується семантична двоплановість чи то окремих компонентів фразеологізму, чи словосполучення в цілому» [1, с. 25]. Розглянемо семантичні трансформації фразеологізмів у поезіях Ліни Костенко.

Найчастіше спостерігаємо заміну компонентів фразеологізму словами вільного вжитку. Вона полягає в цілеспрямованому структурному переоформленні. Це залежить від характеру заміни традиційного компонента фразеологізму і може виражатися або одним словом, або словосполученням: *розміняти на срібняки – розміняти на спотички доріг: Не дай мені заплутатись в дрібницях, / не розміняй на спотички доріг* [2, с. 49]. Фразеографічні джерела подають значення семантично близького фразеологізму *Розмінюватися / розміняти на дрібниці (на дрібноту)* ‘витрачати свої сили, життя, енергію, на щось малозначиме, другорядне, не варте уваги’ [3, с. 6].

У більшості випадків компонент фразеологічної одиниці і слово-замінник належить до однієї частини мови, внаслідок чого структура фразеологізма помітних змін не зазнає, і лише попередній його склад набуває нових якісних характеристик. Наприклад: *А я чолом припала до вікна, / і смуток мій бере мене за плечі* [2, с. 44], пор.: *холод бере за плечі* ‘охоплювати кого-небудь, оволодівати кимось (про почуття і под.)’; *Коли я буду навіть сивою, / і життя моє піде мрякою* [2, с. 48], пор.: *піти прахом* ‘пропадати, руйнуватися, гинути, зникати і т.ін.’; *Не дай мені заплутатись в дрібницях, / не розміняй на спотички доріг, / бо кості перевернуться в гробницях / гірких і гордих прадідів моїх* [2, с. 49], пор.: *кості перевернуться в могилі* ‘станеться щось надзвичайне, що виходить поза межі усталеного трибу життя’.

Нерідко трапляється і явище поширення фразеологізму. Це різновид структурно-семантичного типу фразеологічних трансформацій, при якому слова вільного вжитку, взаємодіючи з компонентами фразеологізму, проникають у традиційну структуру фразеологічної одиниці і розширюють її. Усі поширені фразеологізми поділяються на:

- препозитивні: *вона ж [любов] слова поспалює вустами / спини мене спини і схамени / ще поки можу думати востаннє* [2, с. 6], пор.: *поспалювати вустами* ‘мовчанням знищити почуття’;
- інтерпозитивні, або вклинювання, виступають означенням до іменного компонента фраземи: *І в цьому днів круговороті, / де все минати поспіша, / як та пташиночка на дроті, / спочине стомлена душа...* [2, с. 51], пор.: *душа спочине (чия)* ‘хто-небудь відновить психологічну та моральну рівновагу’;
- комбіновані: *Очима ти сказав мені: люблю. / Душа складала свій тяжкий екзамен...* [2, с. 6], пор.: *складати екзамен* ‘переборювати життєві труднощі’.

Ще один тип семантичної трансформації – це скорочення компонентного складу фразеологізму. Він показує «втрату міжкомпонентного зв'язку. Іншими словами – це звуження рамок фразеологічної одиниці, усічення окремих його компонентів задля економії мовних ресурсів та лаконізму мовлення» [1, 22]. Компоненти, не охоплені редукцією, мають властивість виражати значення цілого фразеологізму. Це ті випадки, коли фразеологізм скорочується до одного слова чи образного фрагмента фразеологічної одиниці. Наприклад: *У тебе з вуст пішло біле полум'я / Аби ж то й окошилося на тім* [2, с. 10], пор.: *лихо окошилося* 'минула загроза фізичному існуванню або моральній рівновазі людини'. Скороченню підлягають фразеологізми, що складаються з двох чи трьох компонентів. Трикомпонентні фразеологічні одиниці зазвичай втрачають один компонент. Втрата двох компонентів у трикомпонентному фразеологізмі є рідкісною. Однак ми зафіксували це: "*Оці Ніагари блуду і бруду, / а я пересилу, русява, як Русь, / а я переб'юся, а я перебуду, / а я переплачу, пересміюсь!*" [2, с. 33], пор: *перебиватися з хліба на воду* 'бідувати, терпіти нестатки' [3, с. 456].

Одним із різновидів семантичних трансформацій фразеологізмів є фразеологічний натяк. Це згадка про якусь фразеологічну одиницю, іноді її назва одним словом, натяк на відому носіям мови фразему:

– використання слів співзвучних з компонентами фразеологізму; наприклад: *Усе було – і сум, і самота, / І горе втрат, і дружба нефальшива. / А ця любов – як нитка золота...* [2, с. 10], пор.: *нитка Аріадни*. Уживання словосполучення *нитка золота* робить натяк на усталений вираз *нитка Аріадни*, тобто 'те, що дає правильний напрямок, допомагає знайти правильний шлях за яких-небудь обставин' [3, с. 458].

Отже, ми розглянули семантичні трансформації фразеологічних одиниць у збірці вибраних творів Ліни Костенко «Триста поезій» та простежили, яких змін набувають фразеологізми у її текстах.

Список літератури

1. Демський М. Українська фраземіка: дериваційна база, семантико-граматичні особливості: монографія. Дрогобич: Просвіт, 2019. 340 с.
2. Костенко Ліна. Триста поезій: вибрані вірші. Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2020. 416 с.
3. Словник фразеологізмів української мови / НАН України, Ін-т укр. мови, Укр. мов.-інформ. фонд. Київ: Наукова думка, 2003. 786 с.

УДК 821.161.2

Просалова В. А.
д. філол. н., професор,
Донецький національний університет
імені Василя Стуса

НОВЕЛА МИКОЛИ ХВИЛЬОВОГО «Я (РОМАНТИКА)» В АСПЕКТІ ДІАЛОГІЗМУ

Письменник реагує на твори попередника, розвиває його думки чи вступає з ним у полеміку. Діапазон імовірних реакцій літератора значний: від захоплення і наслідування, скажімо, стилю – до спроби спрощення, а то й цілковитого заперечення попередника. Діалог авторів відбувається на різних рівнях художнього тексту: проблемно-тематичному (якщо розвивається, наприклад, започаткований

митцем мотив, тема чи проблема), системи образів, стилістики, тропіки тощо. Микола Хвильовий свідомо вступає в діалог із Михайлом Коцюбинським, присвячуючи свою новелу «Я (Романтика)» (1923) раніше написаному етюду попередника – «Цвіту яблуні» (1902).

В обох творах зображено смерть близьких людей, проте смерть Оленки в новелі Михайла Коцюбинського – прикра неминучість, а загибель матері у Хвильового – наслідок деформації людського «Я» її сина. В обох новелах зображені анонімні персонажі, відтворені внутрішні конфлікти, сам перебіг психічних процесів у душах втомлених героїв: батька вивела з рівноваги хвороба маленької Оленки, а комунара – навальний наступ версальців, що змушував думати про втечу. Ідеться не так про ситуаційний збіг чи спробу Миколи Хвильового продовжити розпочате попередником, як про подібність об'єкта художнього зображення, яким постають два «Я» у душі героїв – батька-митця з новели «Цвіт яблуні» та «м'ятежного» сина революції з новели «Я (Романтика)», який відчуває себе чекістом і людиною водночас. Хвильовий не повторює попередника, а підкреслює аберацію цінностей, поглинання одного «Я» іншим – антигуманним і злочинним.

Батьку-письменникові в новелі М. Коцюбинського здається, що в ньому діє хтось інший, хтось інший змушує його фіксувати враження, складати докупи як матеріал для художнього твору: «Я роблюсь занадто чутким, мої очі помічають те, чого раніш не бачили. Я бачу навіть себе, як я ходжу з кутка в куток...» [1, с. 172]. Одне його «Я» страждає, інше, навпаки, невтомно колекціонує («А моя пам'ять, той нерозлучний секретар мій, вже записує і сю безладність тіла серед цвіту яблуні, і гру світла на посинілих лицях, і мій дивний настрій...»), спостерігає за першим його Я. Зрештою, це вияв його професійної звички – шукати нових вражень, щоб пізніше передати чи трансформувати їх у творчому акті. Інші персонажі в цих творах – ніби проекція роздвоєного «Я» героя, відтворення окремих його граней: донечка для батька-письменника – часточка його «душі, тільки далеко кращої, чистішої, невинної» [1, с. 175]; доктор Тагабат із новели М. Хвильового – «злий геній, зла моя воля», «звірячий інстинкт» [2, с. 326]; дегенерат – це «вірний вартовий на чатах» [2, с. 324], «палач із гільйотиною» [2, с. 326], «сторож моєї душі» [2, с. 334]. Зрештою, комунар із новели «Я (Романтика)» підтверджує ці проекції-характеристики своїм нелюдським вчинком: «Але я йду і йду, а одинока постать матері все там же. Вона стоїть, звівши руки, і зажурено дивиться на мене» [2, с. 338]. Мати була іншою частиною його душі – світлої, чистої, що була витіснена засліпленням її сина класовою ідеєю.

В обох творах герої постають у замкненому просторі кімнати: у М. Коцюбинського – своєї, у М. Хвильового – чужої, що вражає похмурістю і незвичністю поєднання колишньої розкоші й духовної вбогості нинішніх її мешканців, адже у князівських покоях засідають дегенерат, доктор Тагабат («з холодним розумом і з каменем замість серця, це ж він і мій безвихідний хазяїн, мій звірячий інстинкт»), Андрюша, які вирішують людські долі. Інтер'єр захопленого помешкання передається через сприйняття героя, що дозволяє відтворити суб'єктивність його бачення, внутрішній стан персонажа, зміну ракурсу сприйняття, що втягує у свій простір усе нові предмети і явища, які герой ніби заново відкриває для себе.

В обох творах акцентується увага на нетривкості, нестабільності людського життя, неминучості смерті. Проте якщо смерть маленької Оленки невідворотна і парадоксальна, то загибель матері – наслідок фанатизму і моральної деградації сина, що ніяким чином не може бути виправданим. Всі події подані в новелах крізь призму сприйняття самих персонажів, що надає творам суб'єктивності та психологічної

виразності. Внутрішній світ особистості постає як багатошарова структура, в якій поєднуються свідоме і підсвідоме, змагаються хвилинні враження і переживання. Новели відзначаються фрагментарністю картин, що то змінюються, то напливають одна на одну. Герої прагнуть збагнути свою сутність, визначити для себе ієрархію цінностей, розібратися в колі проблем. Персонажі розкриваються в момент найвищої напруги, коли схрещуються у герці дві іпостасі людської сутності: у М. Коцюбинського – батька, який страждає, не маючи можливості допомогти улюбленій донечці-одиначці, що помирає від запалення легенів, та митця, який прагне зафіксувати всі деталі цього страшного процесу для свого майбутнього твору: «Все воно здасться мені... колись... як матеріал... я се чую, я розумію, хтось мені ... колись як матеріал... я се чую, я розумію, хтось мені говорить про се, хтось другий, що сидить у мені...» [1, с. 174]. Стилiстичним прийомом апосіопези передано збуджений стан батька, який відкриває в самому собі незвичні для себе грані, дивується наслідкам самопізнання.

У М. Хвильового відтворюється змагання між синівськими почуттями до матері та фанатизмом «главковерха чорного трибуналу комуни», що не визнає компромісів – навіть із власною совістю. Ситуація крайньої напруги, коли доводиться спішно відступати, похапцем довершуючи криваву оргію, поглиблює духовну кризу героя, який уже не розрізняє: «Що це: дійсність чи галюцинація?» [2, с. 337]. Якщо герой М. Коцюбинського розкривається як асоціальна особистість, то персонаж М. Хвильового постає у період класових битв, соціальних катаклізмів, що міцно затягують його у свій вир. Дух часу позначається на його поведінці, виявляється сильнішим, ніж синівські почуття до матері.

Деталі зовнішнього світу відбиваються в душі героя, передають відчуття мінливості переживань. Персоніфікацією природи («гралось весняне сонце» – у М. Коцюбинського, «конає вечір» – у М. Хвильового) акцентовано її співпричетність до людського життя. Пейзажні деталі в обох творах подані крізь призму сприйняття персонажів: «Я виходжу на безгранні поля, проходжу перевали і там, де жевріють кургани, похиляюсь на самотню пустельну скелю. Я дивлюся в даль» [2, с. 322]. Ефект присутності героя досягається акцентуванням його «Я», в чие поле зору потрапляють нові деталі. Кожний новий штрих – не так наслідок побаченого, як відчутого, суб'єктивно сприйнятого і пережитого: «... Місяць стояв у зеніті й висів над безоднею. Далі відходила в зелено-лимонну безвість мертва дорога» [2, с. 337]. Дорога, яку обрав герой, мертва, безплідна. Це шлях від свого – до чужого, ворожого, що нівелює людську сутність, перетворює у хижака.

Подолання замкнутого простору означає зміну внутрішнього стану героя чи зовнішніх обставин його буття, які виводять його зі стану самозаглиблення, змушують його діяти, зрікаючись найсвятішого – любові до матері. Питально-окличні інтонації передають збуджений стан героїв, які рефлексують, вагаються, завзято борються з самими собою. «... Шість на моїй совісті? Ні, це неправда. Шість сотень, шість тисяч, шість мільйонів – тьма на моїй совісті!!» [2, с. 326] – так передається наростання тривоги. Уривчастість структури творів зумовлена відтворенням перебігу настроїв, переключенням уваги героїв на інше, витісненням на периферію одних переживань іншими. Микола Хвильовий, присвятивши свою новелу «Цвіту яблуні», експлікував діалогічний характер твору.

Список літератури

1. Коцюбинський М. Твори: У 7 т. К.: Наукова думка, 1974. Т. 2. 384 с.
2. Хвильовий М. Твори: У 2 т. К.: Дніпро, 1990. Т. 1: Поезія. Оповідання. Новели. Повісті / Упоряд. М. Г. Жулинського, П. І. Майдаченка. 650 с.

Добровна М. Б.

студентка економічного факультету,

Львівський національний університет імені Івана Франка

НЕМАТЕРІАЛЬНА МОТИВАЦІЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЄЮ

Сучасні економічні реалії поставили перед підприємствами завдання щодо необхідності формування робітника нового типу, який поєднує відповідний рівень кваліфікації та знання, креативність, духовність, моральні цінності, що є беззаперечною умовою його успішного функціонування у колективі. Таким чином, методи мотивації праці, які базуються виключно на фінансових складових, не є настільки актуальними до застосування в нових умовах господарювання та повноцінно не виконують функцію підвищення ефективності праці робітників. У зв'язку з цим виникає необхідність дослідження нематеріальної мотивації як складової мотиваційного механізму в системі сучасного менеджменту підприємства.

Мотивація – це процес спонукання людини або групи людей до досягнення поставлених цілей, який включає мотиви, інтереси, потреби, захоплення, мотиваційні настанови, ідеали.

Не завжди результат, на який орієнтовані стимули може бути матеріально вимірним, досить часто ми не можемо його оцінити з матеріальної точки зору. Саме тому актуальним є поділ на матеріальну і нематеріальну мотивацію. Обидві мають місце в мотиваційному процесі, а їх співвідношення часто є досить індивідуальним і залежить як від окремої особистості, так і від колективу.

Індивідуальна мотивація змінюється під впливом зовнішніх обставин, але фактори, які однаково добре впливають на різних людей – групова мотивація. Сюди віднесемо бренд компанії, умови праці, корпоративні заходи, особистість керівника.

Стимул є орієнтаційним компонентом мотивації, адже із існуючих альтернатив допомагає обрати найбільш прийнятний варіант з точки зору повноти реалізації інтересу. Таким чином, саме мотивація визначає, що саме і якими способами треба зробити.

Вирішальним фактором для отримання задоволення від виконання завдання вважається внутрішня мотивація, яка забезпечує виконання дій задля внутрішньої сатисфакції. Для того, щоб перетворити звичайну поведінку “людина як машина” на більш привабливу та мотивуючу, в сучасній практиці досить часто використовують гейміфікацію, основним завданням якої є розвиток внутрішньої мотивації.

Досить важливим видом мотивації є соціальні вигоди такі, як безкоштовні медичні огляди, безкоштовний відпочинок, можливості для оздоровлення і заняття спортом. Такий вид мотивації підвищує статус компанії в очах персоналу, оскільки він бачить турботу про себе з боку керівництва.

До найважливіших видів мотивації належить налагодження діалогу між керівництвом і персоналом. Тобто кабінет керівника компанії повинен бути завжди відкритим для ідей працівників. Ефективність праці персоналу зростає, коли працівники поважають керівника, як вмілого управлінця, а не відчувають перед ним страх. Керівник повинен не тільки ставити чіткі завдання, але й вміти використовувати їх креативний потенціал для розвитку компаній, орієнтуватися у поточних потребах і побажаннях працівників. Для цього необхідним є встановлення діалогу між керівником і персоналом.

На практиці гейміфікації на підприємстві реалізовується через впровадження систем винагородження та зворотного зв'язку у якості балів, бейджів та рейтингових таблиць. Однак, відчутні винагороди значно підривають внутрішній характер

мотивації, і це потенційно означає, що системи винагород можуть насправді завдати шкоди внутрішній мотивації, а не підвищити її. Таким чином відбувається конфлікт між метою гейміфікації і її реалізацією на практиці мотивації персоналу. Отже, гейміфікація має дієвий вплив як на інтринсивну, так і екстринсивну мотивацію, але в процесі імплементації системи гейміфікації на підприємстві слід застосовувати збалансовану систему матеріальних та нематеріальних винагород.

Принципи побудови системи стимулювання та її основна направленість мають підтримувати саме ту поведінку, те відношення до справи, ті норми та робочі результати, в яких знаходить найповніше вираження змісту корпоративної культури, що культивується та підтримується керівництвом. Непослідовність тут недопустима, оскільки навіть одноразове порушення встановлених принципів стимулювання приводить до стрімкого падіння довіри до корпоративної політики менеджера вищого рівня.

Необхідними передумовами, які забезпечують керованість мотиваційного процесу є:

- повнота та достовірність інформації про об'єкт управління;
- постійний моніторинг стану та оцінка динаміки мотиваційного спрямування персоналу;
- відслідковування причинно-наслідкових зв'язків управлінських рішень та соціально-економічного стану, вміння їх прогнозувати.

Система нематеріальної мотивації персоналу є однією з важливих складових системи управління персоналом в організації. Правильно розроблена система нематеріальної мотивації дозволяє не лише активізувати потенціал людини у напрямі досягнення мети, але й приносить задоволення працівникові в процесі праці через задоволення його потреб та забезпечує безпечні умови діяльності всього підприємства.

Таким чином, при побудові ефективної мотиваційної системи на підприємстві необхідно керуватися принципом, що кожна людина – це індивідуальність. На своєму робочому місці вона прагне показати всі свої здібності й приховані таланти, визначити за їх потенціалом своє місце серед інших. З цих причин необхідно визнавати працю кожного окремого працівника та надавати йому можливість приймати рішення з питань, які знаходяться в його компетенції, консультувати інших працівників.

Красновська Є. Г.

студентка,

Державний торговельно-економічний університет

Шопперт Я. Д.

студентка,

Державний торговельно-економічний університет

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ЯК СКЛADOVA УСПІШНОГО ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ

Інноваційні методи управління персоналом відносяться до сучасних підходів та стратегій, що використовуються для оптимізації та покращення управління персоналом в організації. Вони відображають новаторські підходи, які стимулюють зміни та розвиток в управлінні персоналом, забезпечуючи адаптацію до змінних вимог ринку та досягнення стратегічних цілей організації.

Сутність інноваційних методів управління персоналом полягає у використанні нових ідей, підходів, інструментів та технологій для оптимізації роботи з персоналом. Вони спрямовані на підвищення ефективності, залучення талановитих працівників, розвиток потенціалу персоналу, покращення комунікаційних процесів та мотивації працівників.

Основні принципи та характеристики інноваційних методів управління персоналом включають гнучкість, спрямованість на результати, використання

сучасних технологій, безперервне навчання та розвиток. Ці принципи та характеристики інноваційних методів управління персоналом спрямовані на створення ефективного та конкурентоспроможного управління персоналом, що сприяє успішному введенню та розвитку бізнесу[1, с. 216–218.].

Інноваційні методи управління персоналом ефективно впливають на різні аспекти введення бізнесу, такі як:

1. Підбір персоналу: ефективне управління персоналом допомагає організації привернути талановитих працівників, які мають ключові навички та здатності, необхідні для успішного введення бізнесу. Аби створити команду ефективних працівників компанії часто використовують такі інноваційні методи, як хедхантинг, скринінг, лізинг персоналу, on-line рекрутмент та інші.

2. Навчання персоналу: прогресивні компанії мають забезпечити якісне навчання свої працівників аби розвивати їх компетенції та навички, що необхідні для виконання завдань введення бізнесу. Це може включати такі інноваційні методи як різного виду тренінги, менторство, сторітеллінг (мотиваційна розповідь), майстер-класи, кейс-навчання та інші форми розвитку персоналу.

3. Мотивація та залучення персоналу: завдяки інноваційним методам управління персоналом, а саме безтарифні оплати праці, грейдинг, програми з розділенням прибутку, спеціальні індивідуальні винагороди, можна створити мотивуюче середовище, в якому працівники відчують себе важливими та задоволеними своєю роботою. Як результат, мотивовані працівники більш схильні до максимального внеску у введення бізнесу та досягнення його цілей.

4. Оцінка персоналу: коректна оцінка персоналу дозволяє покращити продуктивність та ефективність роботи працівників. Проведення оцінки персоналу можна забезпечити шляхом використання таких інноваційних підходів як кейс-метод – техніка, що допомагає виявити помилки в підборі співробітників та прогалини в правильності їх мотивації та навчанні, ассесмент-центр – комплексний метод оцінки персоналу орієнтований на оцінку реальних якостей працівника, а також виявлення його потенціалу, ділові ігри, організаційні тести тощо.

5. Адаптація до змін. Інноваційні методи управління персоналом допомагають компанії адаптуватися до змін у бізнес-середовищі та змінних умов ринку загалом. Вони сприяють гнучкому реагуванню на нові виклики та забезпечують конкурентоспроможність бізнесу. До таких методів належать Shadowing – метод адаптації, який полягає в тому, що новий працівник спостерігає за діями досвідченого співробітника у реальній робочій обстановці протягом всього робочого дня, Budding – полягає у наданні допомоги та підтримки і своєрідне керівництво одного працівника іншим. Такі методи адаптації не потребують значної фінансової підтримки, на відміну від уже застарілих традиційних методів, що часто використовуються на підприємствах [2, с. 217-223].

Отже, можемо дійти висновку, що інноваційні методи управління персоналом відіграють ключову роль у введенні бізнесу, сприяючи його успішному розвитку, підвищенню продуктивності та створенню конкурентної переваги на ринку. В свою чергу, для HR-менеджерів такі інноваційні методи служать важливим інструментом, який допомагає здійснити ефективний підбір персоналу, забезпечити його якісне навчання та мотивацію, а також зменшити витрати таких вичерпних ресурсів як час та кошти.

Список літератури

1. Губик Ю. Ю., Беляєв С. С., Багунц О. С. Сутність та зміст поняття «управління персоналом» у системі менеджменту організації. Економіка та суспільство. 2018. №17. С. 216–224.

2. Потьомкіна О. В., Гордійчук А. І. Трансформація системи управління персоналом підприємства в умовах цифровізації економіки. Економічні науки. Серія: Регіональна економіка. 2022. Вип. 19. С. 217–224.

Балахмей Л. І.
студентка 1-БЮ групи
Комунального закладу вищої освіти
«Барського гуманітарно-педагогічного коледжу
імені Михайла Грушевського»

ОПОДАТКУВАННЯ СПАДЩИНИ І ПОДАРУНКІВ

Важливою частиною податкового права є порядок оподаткування спадщини та подарунків. Цьому питанню присвячена значна частина Податкового Кодексу України (далі – ПК України). Зокрема оподаткування об'єктів спадщини, одержаних платником податків, регламентується ст. 174 ПК України [1]. З неї прослідковується пряма залежність оподаткування доходу, отриманого платником податку внаслідок прийняття ним спадщини, від конкретного виду об'єкту, який успадковано, а також від критеріїв резиденства та ступеня споріднення спадкодавця зі спадкоємцем.

Якщо говорити про об'єкти спадщини платника податку відповідно до п. 174.1 ст. 174 ПК України, то можна виділити такі: 1) об'єкт нерухомості; 2) об'єкт рухомого майна; 3) об'єкт комерційної власності; 4) сума страхового відшкодування та сума, що зберігається відповідно на пенсійному депозитному рахунку, накопичувальному пенсійному рахунку, індивідуальному пенсійному рахунку спадкодавця – учасника накопичувальної системи пенсійного забезпечення; 5) готівка або кошти, що зберігаються на рахунках спадкодавця [1].

Дана градація об'єктів поєднано з специфічним статусом платника податку (спадкоємець першої/другої черги, резидент/нерезидент, дитина-інвалід/дитина-сирота тощо) впливає на розмір ставок податку, що має сплачуватись особою при спадкуванні.

Відповідно до пп. «а» пп. 174.2.1 п. 174.2 ст. 174 ПК України, об'єкти спадщини, що успадковується членами сім'ї спадкодавця першого та другого ступенів споріднення, а також особи з інвалідністю I групи або ті, які мають статус дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування оподатковуються за нульовою ставкою [4].

Ставка податку становить 5 відсотків бази оподаткування у випадку спадкування спадкоємцями, які не зазначені вище [1].

Податкова ставка становить 18 відсотків бази оподаткування щодо доходів, нарахованих у тому числі, але не виключно у формі: заробітної плати, інших заохочувальних та компенсаційних виплат або інших виплат і винагород, які нараховуються платнику у зв'язку з трудовими відносинами та за цивільно-правовими договорами, це діє для будь-якого об'єкта спадщини, що успадковується спадкоємцем від спадкодавця-нерезидента, та для будь-якого об'єкта спадщини, що успадковується спадкоємцем-нерезидентом від спадкодавця-резидента [1].

Доречно констатувати, що проведення оцінки майна є обов'язковим у випадках оподаткування майна згідно з законом, окрім випадків спадкування власності, вартість якої оподатковується за нульовою ставкою [2, 4].

Важливо зазначити, неоднозначність подання кількох положень ПК України, зокрема це: 1) можливість особи бути членом сім'ї але не резидентом, у цьому

випадку є діє права колізія. Позиція Державної фіскальної служби передбачає, що кваліфікуючою ознакою є статус спадкодавця, який є нерезидентом [4]. 2) Аналогічна ситуація і з грошовими заощадженнями, поміщеними в установи Ощадного банку СРСР та державного страхування СРСР до 02.01.1992, а також у державні цінні папери та грошові заощадження громадян України, поміщені в установи Ощадного банку України та колишнього Укрдержстраху протягом 1992-1994 рр., погашення яких не відбулося. 3) актуальною проблемою є процес оподаткування доходу, отриманого платником податку в результаті отримання ним спадщини, якщо у таких відносинах спадкодавцем чи спадкоємцем є особа, яка проживає на території Автономної Республіки Крим. 4) Важливим аспектом є визначення у цьому механізмі осіб, відповідальних за сплату податку від оподаткування об'єктів спадщини. Відповідальними за сплату (перерахування) податку до бюджету, є спадкоємці. Обов'язок платника податку щодо подання податкової декларації вважається завершеним, коли декларація не подається, якщо такий платник податку оподатковуються за нульовою ставкою податку [1].

Роль нотаріусів в оподаткуванні спадщини полягає в забезпеченні правової впевненості та дотриманні вимог податкового законодавства при передачі спадщини. Подаючи податковий розрахунок за формою № 1-ДФ нотаріус, який заповнював форму, не є податковим агентом, оскільки відповідно до п. 18.1. ст. 18 ПК України податковим агентом визнається особа, на яку цим Кодексом покладається обов'язок з обчислення, утримання з доходів, що нараховуються (виплачуються, надаються) платнику, та перерахування податків до відповідного бюджету від імені та за рахунок коштів платника податків. Зокрема це викладено в ухвалі Вищого адміністративного суду України від 17.02.2014 у справі № 817/1679/13-а (К/800/51421/13) про визнання нечинним податкового повідомлення-рішення [5].

Отже, дохід, отриманий платником податку в результаті прийняття ним спадщини оподатковується за ставками 0, 5, 18(20)% залежно від категорії успадкованого об'єкта та статусу спадкоємця. Відповідальність за перерахування податку до бюджету несуть виключно спадкоємці, котрі отримали спадщину, а обов'язок подачі інформації про видачу свідоцтва про право на спадщину лежить на нотаріусові, який вчинив відповідну нотаріальну дію.

Список літератури

1. 1. Податковий кодекс України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n3851> (дата звернення: 22.05.2023).
2. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні : Закон України від 12.07.2001 р. № 2658-III : станом на 22 трав. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14#Text> (дата звернення: 22.05.2023).
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо деяких питань спадкування : Закон України від 20.10.2014 р. № 1709-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1709-18#Text> (дата звернення: 22.05.2023).
4. Інформаційно-довідковий департамент ((контакт-центр) для отримання інформаційно-довідкових послуг). tax.gov.ua. URL: <https://tax.gov.ua/others/kontakti/informatsiyno-dovidkoviy-departament> (дата звернення: 22.05.2023).
5. Податок на спадщину - Юридична Газета. Юридична газета – онлайн версія. URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/podatкова-praktika/podatok-na-spadshchinu.html> (дата звернення: 22.05.2023).

УДК 342

Жила Д. М.

студент I курсу юридичного факультету,
Львівський національний університет імені Івана Франка

Науковий керівник:

Заяць І. Я.

доцент кафедри конституційного права,
кандидат юридичних наук
Львівський національний університет імені Івана Франка

ІНСТИТУТ ПРЕДСТАВНИКА ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ В АВТОНОМНІЙ РЕСПУБЛІЦІ КРИМ

З метою здійснення Президентом України конституційних повноважень в Україні та представлення його інтересів в усіх гілках влади діє інститут представника Президента України.

Зупинимось коротко на основних положеннях та завданнях Представників Президента України в Автономній Республіці Крим.

На сьогоднішній день Представництво Президента України в Автономній Республіці Крим є державним органом, утвореним відповідно до Конституції України (стаття 139 Конституції України) утворене з метою сприяння виконанню в Автономній Республіці Крим повноважень, покладених на Президента України.

Представництво Президента України в Автономній Республіці Крим утворюється Президентом України і безпосередньо йому підпорядковується.

Представництво Президента України в Автономній Республіці Крим очолює Постійний Представник Президента України в Автономній Республіці Крим.

У своїй діяльності Представництво керується Конституцією України, Законом України «Про Представництво Президента України в Автономній Республіці Крим» від 2 березня 2000 року N 1524-III [2] та іншими законами України, указами і розпорядженнями Президента України та актами Кабінету Міністрів України.

Відповідно до статті 6 Закону України «Про Представництво Президента України в Автономній Республіці Крим» від 2 березня 2000 року N 1524-III визначені основні його основні повноваження.

Зокрема, згідно Указу Президента України «Питання Представництва Президента України в Автономній Республіці Крим» від 17 жовтня 2019 року N 758/2019, з метою забезпечення додержання конституційних прав і свобод громадян України, які проживають на тимчасово окупованій території - в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі - або переселилися з тимчасово окупованої території і перебувають в інших регіонах України, створення належних умов для роботи Представництва Президента України в Автономній Республіці Крим, у тому числі з виконання заходів, спрямованих на відновлення територіальної цілісності України, деокупацію і реінтеграцію Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, створене Представництво Президента України в Автономній Республіці Крим [3].

Згідно п. 1. Указу Президента України «Питання Представництва Президента України в Автономній Республіці Крим» від 17 жовтня 2019 року N 758/2019 визначаються основні завдання, які поставлені перед Представництвом Президента України в Автономній Республіці Крим.

Пунктом п. 2. Указу Президента України «Питання Представництва Президента України в Автономній Республіці Крим» від 17 жовтня 2019 року N 758/2019

затверджена структура Представництва Президента України в Автономній Республіці Крим.

Відповідно до Закону України «Про Представництво Президента України в Автономній Республіці Крим» від 2 березня 2000 року № 1524-III Постійний Представник Президента України в Автономній Республіці Крим здійснює загальне керівництво діяльністю Представництва, несе персональну відповідальність за виконання покладених на Представництво завдань.

Постійний Представник Президента України в Автономній Республіці Крим призначається на посаду та звільняється з посади Президентом України.

Тимчасово розміщення Представництва Президента України в Автономній Республіці Крим для забезпечення оперативної взаємодії з центральними органами виконавчої влади, консультативними, дорадчими та іншими допоміжними органами і службами, утвореними Президентом України, у місті Києві, а одного із заступників Постійного Представника Президента України в Автономній Республіці Крим та окремих працівників Представництва - у місті Херсоні.

З 25 квітня 2022 року Ташева Таміла Равілівна призначена Постійним Представником Президента України в Автономній Республіці Крим [4].

З метою посилення інституційної спроможності Представництва Президента України в Автономній Республіці Крим щодо забезпечення додержання прав і основоположних свобод громадян України, які проживають на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя або переселилися з тимчасово окупованої території і проживають в інших регіонах України, сприяння виконанню заходів, спрямованих на відновлення територіальної цілісності України, деокупацію і реінтеграцію Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, Президентом України підписаний Указ Президента України від 13 квітня 2021 року №160/2021 «Про пріоритетні напрями діяльності Представництва Президента України в Автономній Республіці Крим» яким затверджено Стратегію діяльності Представництва Президента України в Автономній Республіці Крим [5].

Аналіз законодавства України щодо інституту Представників Президента України (Представництво Президента України) дає можливість зробити наступні висновки.

Правовий статус Представника Президента України пов'язаний з правовим статусом Президента і забезпечує здійснення Президентом України його конституційних повноважень.

Особливим органом є Представництво Президента України в Автономній Республіці Крим. Його статус передбачений ст.139 Конституції України, визначається та деталізується спеціальним Законом України «Про Представництво Президента України в Автономній Республіці Крим» від 2 березня 2000 року № 1524-III та Указом Президента України «Про питання Представництва Президента України в Автономній Республіці Крим» від 17 жовтня 2019 року № 758/2019. Представництво Президента України в Автономній Республіці Крим очолює Постійний Представник Президента України в Автономній Республіці Крим.

Постійний Представник Президента України в Автономній Республіці Крим здійснює загальне керівництво діяльністю Представництва Президента України в Автономній Республіці Крим, несе персональну відповідальність за виконання покладених на Представництво завдань.

Отже, з вище наведеного, попри тимчасову окупацію Криму, даний інститут функціонує, його очільниця – Ташева Таміла Равілівна виконує свої повноваження відповідно до Конституції України, законів України та інших нормативно – правових актів.

Список літератури

1. Конституції України від 28 червня 1996 р. . [Електронний ресурс] : офіційний сайт Верховної Ради України. Режим доступу :
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Закон України «Про Представництво Президента України в Республіці Крим» від 2 березня 2000 р. [Електронний ресурс] : офіційний сайт Верховної Ради України. Режим доступу :
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1524-14>
3. Указ Президента України «Питання Представництва Президента України в Автономній Республіці Крим» від 17 жовтня 2019 року N 758/2019 [Електронний ресурс] :
https://ips.ligazakon.net/document/U758_19?an=4
4. Указ Президента України від 25 квітня 2022 року № 274/2022 «Про призначення Т. Ташевої Постійним Представником Президента України в Автономній Республіці Крим» [Електронний ресурс] : офіційний сайт Верховної Ради України. Режим доступу :
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/274/2022#Text>
5. Указ Президента України від 13 квітня 2021 року №160/2021 «Про пріоритетні напрями діяльності Представництва Президента України в Автономній Республіці Крим» [Електронний ресурс] : <https://www.president.gov.ua/documents/1602021-38653>

УДК 336.2

Захарчук С. О.
студентка 1-БЮ групи
Комунальний заклад вищої освіти
«Барський гуманітарно-педагогічний коледж
імені Михайла Грушевського»

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ

Контроль є обов'язковим елементом будь-якої галузі державного управління. У статті 1 Лімської декларації керівних принципів контролю зазначається, що організація контролю є обов'язковим елементом управління суспільними фінансовими коштами, оскільки таке управління тягне за собою відповідальність перед суспільством [1].

Саме об'єктивні потреби держави та органів місцевого самоврядування у грошових коштах вимагають забезпечення повного і своєчасного їх надходження у вигляді податків і зборів (інших обов'язкових платежів) до бюджетів та державних цільових фондів.

Згідно ПКУ, податковий контроль – це система заходів, що вживаються контролюючими органами з метою контролю правильності нарахування, повноти і своєчасності сплати податків і зборів, а також іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи [2].

Податковий контроль здійснюється у конкретних формах, які мають обов'язкове законодавче закріплення. Форма податкового контролю – це сукупність конкретних організаційно-процесуальних заходів, які здійснюються уповноваженими суб'єктами в процесі контрольної діяльності. Таким формами є: податкові перевірки, облік платників податків, оперативно-бухгалтерський облік податкових надходжень,

контроль за відповідністю витрат фізичних осіб їх доходам. Іншими формами податкового контролю виступають: отримання пояснень платників податків, податкових агентів; перевірка даних обліку і звітності; огляд приміщень і територій, що використовуються з метою отримання доходу (прибутку).

Базуючись на запропонованих різними авторами концепціях методів фінансового і податкового контролю, напевно, слід говорити про сформовану багаторівневу систему методів податкового контролю, яка включає в себе наступні види методів [3, с. 75]:

1) загальнонаукові методи, такі як аналіз і синтез, індукція, дедукція, аналогія, моделювання, статистичні методи, логічний метод, порівняльний метод та інші методи, які застосовуються при здійсненні будьякого виду діяльності;

2) спеціальні методи дослідження, такі як перевірка документів; економічний аналіз; дослідження предметів і документів; огляд приміщень (територій) та предметів; інвентаризація; експертиза і тощо, застосування яких характерне саме для певних видів діяльності, зокрема таких, як контрольна діяльність;

3) методи впливу на поведінку осіб, що перевіряються у ході здійснення податкового контролю, такі як переконання, заохочення, примус та інші.

Закріплення форм і методів здійснення контрольної діяльності на належному законодавчому рівні має важливе значення для захисту і збереження балансу інтересів зобов'язаних та уповноважених осіб при здійсненні податкового контролю.

З точки зору теоретичного аналізу податкового контролю важливого значення набуває класифікація його видів. Відповідно до обраного критерію, податковий контроль можна класифікувати за кількома підставами.

Залежно від часу проведення контрольних заходів слід розмежовувати попередній, поточний та наступний податковий контроль.

Попередній податковий контроль охоплює взяття на облік платників податків в органах державної податкової служби. Поточний контроль передбачає використання різних методів, серед яких слід виділити облік податкових надходжень до бюджетів та державних цільових фондів, перевірку правомірності використання податкових пільг, проведення обстежень різних приміщень, що використовуються для одержання доходів або пов'язані з отриманням інших об'єктів оподаткування. Наступний – забезпечує контроль за своєчасністю подання платниками податків податкових декларацій, розрахунків та інших документів, пов'язаних з обчисленням податків, інших платежів, а також перевірку достовірності цих документів щодо правильності визначення об'єктів оподаткування і обчислення податків, інших платежів [4, с. 221].

Залежно від джерел отримання контролюючими органами інформації слід розрізняти документальний та фактичний податковий контроль [5, с. 77].

Проведення документального контролю передбачає отримання інформації щодо виконання податкового обов'язку на підставі аналізу документів (облікових, розрахункових документів, документальних форм додаткової звітності), пов'язаних з обчисленням і сплатою податків і зборів.

Фактичний податковий контроль зумовлює використання контролюючими органами специфічних прийомів і способів, що дозволяють встановити фактичні дані щодо кількісних та якісних показників об'єктів оподаткування, їх відповідності даним податкового обліку.

У разі обрання критерієм класифікації місця проведення контрольних заходів, податковий контроль може бути камеральним (за місцезнаходженням податкового

органу) або виїзним (за місцезнаходження платника податків або приміщень чи територій, відповідних об'єктів оподаткування) [5, с. 78].

Поряд із вказаними, фахівці виділяють й такі види податкового контролю: комплексний і тематичний, плановий і позаплановий, обов'язковий та ініціативний та ін.

Отже, податковий контроль є самостійним напрямом державного фінансового контролю. Головною метою податкового контролю є забезпечення режиму суворого додержання приписів норм податкового законодавства зобов'язаними суб'єктами податкових правовідносин. Від ступеня ефективності контрольної діяльності органів, що здійснюють податковий контроль, безпосередньо залежить рівень доходів бюджетів та державних цільових фондів. Податковий контроль виступає гарантією задоволення публічних майнових інтересів та важливим чинником соціально-економічної стабільності держави, її фінансової безпеки.

Список літератури

1. Лімська декларація керівних принципів контролю: Декларація, Міжнародний документ від 01 січня 1977р..URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/604_001
2. Податковий кодекс України: Закон України від 2 грудня 2010 р. № 2755–VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
3. Шевчук О. А. Форми та методи податкового контролю: світовий досвід та українська практика. *Економічний часопис-XXI*. 2013. №1. С. 73–76.
4. Шавло І., Шкуренко Н. Податковий контроль у системі податкового адміністрування. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. *Міжнародний збірник наукових праць*. 2014. №2. С. 220–223.
5. Шевчук О. А. Теоретичні засади розвитку податкового контролю. *Вісник КНТЕУ*. 2012. №2. С. 74–83.

Карякіна А.

курсант 1 курсу н.г Ср-231

Навчально наукового інституту права
та підготовки фахівців для підрозділів
національної поліції

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Шевяков М. О.

старший викладач кафедри
адміністративного права, процес
та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ЮВЕНАЛЬНА ПРЕВЕНЦІЇ В АСПЕКТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ПРАВОМІРНОЇ МОДЕЛІ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ

Серед безлічі видів попередження злочинів найкращим є саме профілактика в силу її спрямованості на вирощування позитивних основ у підлітка, коли є можливість коригування світогляду, уявлень про цінності тощо. Про це важливо

пам'ятати, коли вирішуються питання, пов'язані зі злочинністю неповнолітніх. Ще з кінця XVII ст. під впливом освітніх ідей стали закладатися основи нового, гуманістичного підходу до вчення про злочин.

Із загального поняття профілактики злочинів виділяється кримінологічна профілактика, яка визначається як спеціальні кримінологічні заходи, що мають правовий характер. Одні заходи базуються на правових нормах, але при цьому ними не регулюються (наприклад, правове виховання); інші ж регулюються (зокрема заходи кримінологічного контролю осіб певної категорії, що здійснюються дільничними та іншими спеціальними суб'єктами) [1].

Слід зазначити, що діти – це одна з найуразливіших категорій осіб, які можуть потрапити в тяжку кабалу. Найпоширенішими причинами експлуатації дітей є бідність, безробіття, виїзд деяких батьків за кордон, алкоголізм в сім'ї, насильство, розлучення. Діти також можуть бути втягнені у проституцію, коли вони роблять це в обмін на задоволення своїх основних потреб, в їжі, житлі, безпеці, або в обмін на такі послуги, як хороші оцінки в школі чи додаткові гроші на кишенькові витрати, тощо.

Профілактична діяльність – це всебічна, постійна професійна діяльність, що впливає з правових норм, що характеризується внутрішньою структурою офіційних та неформальних відносин, цілями та функціональним змістом [2].

Вироблено три моделі такої діяльності:

- регулятивна – у такому разі мети виправлення можна досягти при застосуванні заходів контролю над індивідумом (сучасна традиційна українська модель відправлення правосуддя);

- психогенна передбачає, що злочинець - людина з емоційними розладами і потребує відповідного лікування;

- соціогенна, яка стверджує, що злочинність є наслідком дії таких соціологічних факторів, як конфлікт культур, соціальна дезорганізація, відчуження особистості тощо. Делінквентність у такому разі – наслідок позбавлення людини його основних благ, які визначає його законослухняну поведінку (освіта, робота тощо. п.). І тут необхідно проводити оздоровлення довкілля, підвищувати добробут суспільства та окремих його представників, розвивати позитивні сторони особистості.

Діяльність превентивних органів Національної поліції спрямована на захист прав дітей. Зважаючи на досвід зарубіжних держав, законні і підзаконні нормативно-правові акти, ювенальна превенція вживає заходів для безпеки і миру дітей [3, с. 30].

Метою такої професійної діяльності є мінімізація впливу факторів, що визначають злочин та його прояви, шляхом обмеження, нейтралізації, зменшення ризику або усунення їх наслідків [4].

Досліджуючи поліцейське піклування ряд науковців-адміністративістів визначають поліцейське піклування як «тимчасовий превентивний захід за допомогою якого поліцейський, в межах закону, надає допомогу особам, які в силу особистих, економічних чи соціальних причин потребують такої допомоги». Його основні ознаки: це превентивний захід, тобто дія (сукупність дій) спрямованих на попередження порушення публічного порядку, публічної безпеки чи недопущення завдання шкоди особою самої собі; це тимчасовий захід, переважно короткостроковий; він реалізується виключно поліцейськими та застосовується до окремих чітко визначених категорій осіб і у випадках, що закріплені в національному законодавстві; має своє процесуальне оформлення у вигляді протоколу; не передбачає застосування до особи будь яких санкцій. Поліцейське піклування застосовується до окремих категорій осіб, зокрема таких які перебувають

у публічному місці і внаслідок сп'яніння втратила здатність самостійно пересуватися чи створює реальну небезпеку оточуючим або собі.

Ми згодні з позицією Шевяков М.О., що «метою застосування поліцейського піклування щодо неповнолітніх є не лише попередження фактів вчинення правопорушень, а насамперед, надання їм допомоги, збереження здоров'я, а також здійснення впливу на формування правової моделі поведінки зазначеної неповнолітньої особи» [5]

Отже, проблема формування правомірної моделі поведінки у дітей та молоді має важливе значення для вирішення завдань, пов'язаних із зміцненням законності та правопорядку, підвищенням ефективності та якості діяльності правоохоронних органів, боротьби зі злочинністю та попередження причин, що її породжують. Одним із заходів попередження злочинності неповнолітніх є поліцейське піклування, де велика увага приділяється огорожі дітей від кримінально-злочинного елемента та створення необхідних умов для нормального життя та навчання.

Список літератури

1. Іщенко, Іван Володимирович. "Проблеми та досягнення в організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України." Правовий часопис Донбасу 3. 2018. с. 94-99.

2. Британська, Олена. "Суб'єкти запобігання злочинності неповнолітніх в Україні." Jurnalul juridic national: teorie și practică 37.3. 2019 с. 124-127.

3. Кваша, Р. С. "Протидія злочинності серед неповнолітніх як пріоритетний напрям державної політики." Правова держава 30. 2019. с. 499-506.

4. Говорова, Ганна Володимирівна, Катерина Сергіївна Ізбаш. "Превентивні поліцейські заходи." 2019.

5. Калашнік Є.О. Розгляд ювенальної превенції в аспекті забезпечення формування правомірної моделі поведінки дітей та молоді / Є.О. Калашнік, М.О. Шевяков, В.В. Стовба // Актуальні проблеми ювенальної деліктології : матеріали Всеукр. наук.-практ. семінару (м. Дніпро, 5 листоп. 2021 р.). Дніпро : ДДУВС, 2022. С. 83-86

Кисельов Б. В.

курсант 1-ого курсу ННППФПНП
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник

Шевяков М. О.

старший викладач кафедри
адміністративного права, процес
та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПОЗБАВЛЕННЯ ПРАВА КЕРУВАННЯ ТРАНСПОРТНИМ ЗАСОБОМ, ЯК ОДИН ІЗ ВИДІВ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕННЯ

Актуальною проблемою у світі та країні є незнання законів та правил дорожнього руху, що може призвести до дорожньо-транспортних пригод, і, як наслідок, позбавлення водіїв права керування транспортними засобами, що є видом адміністративного стягнення.

Основними причинами низького рівня безпеки є: недосконалість законодавства, у тому числі адміністративного, у сфері безпеки дорожнього руху. Відсутність координації діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади. Низький рівень дорожньої дисципліни учасників дорожнього руху й низька ефективність системи організаційно-планувальних та інженерних заходів, спрямованих на вдосконалення організації руху транспорту і пішоходів у містах. А також відсутність фінансування заходів, спрямованих на зниження рівня аварійності. Та недосконала система навчання правил дорожнього руху громадян і підготовки водіїв. Невідповідність системи здійснення контролю за технічним станом транспортних засобів та їх конструкцією вимогам міжнародних договорів України, європейських норм і стандартів у сфері безпеки дорожнього руху[1].

Взагалі, адміністративне стягнення – це захід адміністративної відповідальності, що застосовується з метою виховання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, у дусі додержання законів України, поваги до правил співжиття, а також запобігання вчиненню нових правопорушень як самим правопорушником, так й іншими особами [3]. Метою застосування адміністративного стягнення є виховання правопорушника у дусі додержання законів України, поваги до них а також до правил суспільного співжиття, адже правопорушники повинні розуміти те, що їх діяння є суспільно-небезпечними і негативно впливають на оточуючих та постраждалих осіб. Також головною метою адміністративних стягнень є запобігання вчинення нових правопорушень як самим правопорушником, так і іншими особами, покарання і виправлення правопорушника, відшкодування ним збитків.

Пом'якшити відповідальність за вчинене правопорушення можна у випадку, коли особа щиро кається за свій вчинок, намагається відвернути шкідливі наслідки, відшкодувати збитки або усунути заповідяну ним шкоду.

Не дивлячись на стрімкий розвиток у розглядуваній сфері, кількість правопорушень не сильно змінилася у позитивну сторону, а найпоширенішими правопорушеннями на сьогоднішній час є: керування транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного або іншого виду сп'яніння, ігнорування або просто незнання дорожніх знаків, необережність та неухважність під час водіння, наїзди машини на предмети або аварії між машинами на наїзди на людей.

За водіння у нетверезвому стані особа притягується за статтю 130 кодексу України про адміністративні правопорушення, що тягне за собою накладення штрафу з позбавленням права керування транспортними засобами на певний строк, адміністративний арешт та\або оплатне вилучення транспортного засобу.

На теперішній час адміністративно-правові гарантії безпеки дорожнього руху є одним із найпоширеніших питань сучасного суспільства в цілому. Наша держава постійно розвивається і удосконалюється у багатьох сферах, особлива як демократична, правова країна. Тому питання щодо правового регулювання і виконання охоронної, виховної та превентивної функції забезпечуються адміністративно-правовими гарантіями.

Розвиваючи та удосконалюючи заходи, які допоможуть забезпечити безпеку на дорогах та зменшити дорожньо-транспортні пригоди, можуть допомогти і прискорити розвиток нашої держави, а отже, є пріоритетним завданням нашої держави у сфері дорожньо-транспортної мережі.

Приділяється особлива увага вивченню законів та розпоряджень у сфері вивчення безпеки дорожнього руху, особливо на законодавчому рівні. Завдяки отриманим знанням можна навчитись регулювати напрями, які забезпечують реалізацію прав учасників дорожнього руху та забезпечують реалізацію прав

учасників дорожнього руху та відповідають за збереження їхнього життя та здоров'я в цілому [2, с. 5].

На особу, яка вчинила адміністративне правопорушення, може бути накладено адміністративне стягнення у вигляді позбавлення керування транспортним засобом. Відбувається ця процедура шляхом вилучення посвідчення водія та внесення до єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України відомостей про позбавлення права керування транспортним засобом на строк, визначений постановою, та про вилучення посвідчення водія [4].

Після набрання законної сили рішенням суду про позбавлення цього права, особа вважається позбавленою права керування транспортним засобом.

Як тільки строк позбавлення права керування транспортним засобом закінчується, посвідчення водія повертається особі згідно порядку, який визначив Кабінет Міністрів України.

Отже, слід завжди пам'ятати про те, що будь-яке винне діяння буде покарано, а тому слід постійно бути уважним та обережним на дорогах під час керування транспортним засобом, пам'ятати про відповідальність не тільки за своє життя і безпеку, а і за безпеку оточуючих осіб.

Список літератури

1. Слепцова О. В., Шевяков М. О. Сучасні причини виникнення проблем безпеки дорожнього руху. Потенційні шляхи розвитку науки (частина II): матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції м. Київ, 21-22 грудня 2021 року.– Київ: МЦНІД, 2021.–60 с., 50. URL: https://r.donnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/1906/_%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%202.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=51

2. Веселова Л.Ю. Адміністративно-правові гарантії безпеки дорожнього руху: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Одеса, 2016. 236 с. URL: МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ (oduv.s.edu.ua)

3. Адміністративне стягнення URL: Адміністративне стягнення – Вікіпедія (wikipedia.org)

4. URL: Стаття 317-1. Порядок виконання постанови про позбавлення права керування транспортним засобом Розділ V. Виконання постанов про накладення адміністративних стягнень (ст. 298–330) Кодекс України про адміністративні правопорушення | Нормативна база України | Factor

Мазур Н.

студентка II курсу

Комунального закладу вищої освіти

«Барський гуманітарно-педагогічний коледж
імені Михайла Грушевського»

Науковий керівник:

Швець Л. В.

Комунальний заклад вищої освіти

«Барський гуманітарно-педагогічний коледж
імені Михайла Грушевського»

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ: ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ

Проблематика конституційно-правової відповідальності набуває сьогодні все більшої актуальності як для теорії, так і для практики конституційного права,

оскільки без її послідовного вирішення важко говорити про розвиток конституційного права, адекватного потребам захисту прав і свобод людини і громадянина та побудові демократичної соціально-правової держави [1, с. 323].

Дослідженню проблем конституційно-правової відповідальності присвячені праці провідних науковців: Ю. Г. Барабаш, О. Т. Волошук, О. О. Майданник, О. В. Мельник, Л. Р. Наливайко, М. В. Савчин, О. В. Скрипнюк, В. М. Шаповал та інші науковці.

Головне функціональне призначення конституційно-правової відповідальності – захист Конституції України. Це дуже важливо, оскільки вона закріплює і охороняє найвищі соціальні цінності, основи організації суспільства і держави, функціонування публічно владних структур, правовий статус особистості. Конституційно-правова відповідальність поряд з іншими елементами механізму захисту і охорони Конституції спрямована на забезпечення стабільності конституційного ладу, збалансованості прав і обов'язків учасників конституційних правовідносин. Вона передбачає можливість застосування примусових заходів з боку держави в разі вчинення конституційного делікту, що означає негативну оцінку протиправної поведінки, дисциплінує суб'єктів конституційно-правових відносин, спонукає їх до належного виконання своїх конституційних обов'язків, виконує превентивну функцію тощо [2, с. 212].

У сучасній конституційній доктрині майже не викликає дискусій позиція, що конституційно-правова відповідальність – це насамперед, відповідальність органів публічної влади та їх посадових осіб перед народом за неналежну реалізацію тих владних повноважень, які народ як єдине джерело влади їм передав, реальна гарантія проти надмірної концентрації влади та зловживання нею, дієвий правовий механізм, за допомогою якого народ здійснює свій суверенний контроль за владою в державі [3, с. 212].

Важливим є необхідність нормативно-правового закріплення переліку обставин, які можуть бути підставою конституційної відповідальності, це необхідно, оскільки без правопорушення немає юридичної відповідальності. Відсутність чітких підстав і порядку притягнення до конституційно-правової відповідальності залишають місце для власного розсуду суб'єкта, який застосовує міри відповідальності, створює підґрунтя для зловживань, нівелює принцип невідворотності відповідальності [4].

Принципи конституційно-правової відповідальності – це основоположні ідеї, закріплені нормами конституційного права, які відображають сутність, призначення і зміст конституційно-правової відповідальності та закономірності її розвитку та реалізації. Оскільки конституційно-правова відповідальність є самостійним видом юридичної відповідальності, вона ґрунтується на загальних принципах юридичної відповідальності. Принципи конституційно-правової відповідальності тісно взаємопов'язані і взаємозумовлені та складають єдиний комплекс, який забезпечує цілісність інституту конституційно-правової відповідальності. Дотримання одного принципу сприяє реалізації інших і, навпаки, порушення будь-якого принципу негативно впливає на реалізацію інших. Тільки у взаємодії принципи здатні виконати свої функції та призначення, адекватно відобразити закономірності конституційно-правової відповідальності. До основних принципів конституційно-правової відповідальності відносять: принципи справедливості, гуманізму, законності, невідворотності, винності діяння [3, с. 214].

Підставою настання конституційно-правової відповідальності є порушення норм Конституції, які відповідно конкретизуються в конституційному законодавстві.

Суб'єктами конституційно-правової відповідальності можуть бути: держава; органи державної влади; органи місцевого самоврядування; громадські об'єднання; політичні партії і громадські організації; посадові особи – депутати; фізичні особи: громадяни України, іноземні громадяни та особи без громадянства [4].

Об'єктом правопорушення можуть бути, наприклад, владовідносини у сфері реалізації прав і свобод громадян, видання актів державних органів, виборчих прав громадян тощо. Одним із основних елементів конституційного правопорушення є наявність вини.

Отже, конституційно-правова відповідальність забезпечується державним примусом та може реалізовуватися як у судовому порядку, так і шляхом прийняття рішення окремим органом державної влади або місцевого самоврядування.

Список літератури

1. Батанова Н. М. Принципи конституційно-правової відповідальності Принципи конституційно-правової відповідальності. *Альманах права*. 2012. Вип. 3. С. 323–327.

2. Батанова Н. М. Принципи конституційно-правової відповідальності: понятійна та видова характеристика. *Правова держава*. 2016. Вип. 27. С. 211-218. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PrDe_2016_27_28

3. Батанова Н. М. Конституційний контроль та конституційно-правова відповідальність: концептуальні проблеми співвідношення. URL: http://pravova-derzhava.org.ua/files/pravova-derjava.-vipusk-30-_2019_.pdf#page=147

4. Стрижак Д. І. Конституційно-правова відповідальність: проблемні аспекти практичного застосування. URL: <http://info.dgu.edu.ua/bitstream/123456789/389/1/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B8%D0%B6%D0%B0%D0%BA%20%D0%94.%D0%86..pdf>

УДК 341.9

Мірошниченко А. С.

здобувач вищої освіти ННІ права та інноваційної освіти,
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Науковий керівник:

Ярошевська Т. В.

доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри цивільно-правових дисциплін,
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ПРОБЛЕМАТИКА КОЛІЗІЙНИХ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА

У кінці XX і початку XXI ст. стрімко розвиваються відносини між державами, які регулюються міжнародним приватним правом, що, своєю чергою, є запорукою успіху в досягненні не лише глобальних цілей на міжнародній арені, а й конкретних цілей кожної держави окремо.

Таким чином, з бурхливим розвитком міждержавних стосунків, які з кожним роком дедалі активніше намагається зміцнювати та поглиблювати Україна, приватноправові відносини, що складаються за участю вітчизняних фізичних та юридичних осіб, все частіше і частіше ускладнюються існуванням в них так званого іноземного елемента. Саме з цієї причини, на сучасному етапі розвитку міжнародних

відносин дедалі більш істотного значення набувають питання удосконалення і модернізації нормативних засобів розв'язання колізійних питань, пов'язаних з розмежуванням компетенції різних правопорядків, які претендують на регулювання одного й того самого правовідношення, а також з визначенням порядку та умов екстериторіальної дії національних законів [1, с. 225].

У цьому аспекті слід зауважити про прийняття у 2005 році Закону України «Про міжнародне приватне право» [2]. Цим законодавчим актом встановлюється порядок врегулювання приватноправових відносин, які хоча б через один зі своїх елементів пов'язані з одним або кількома правопорядками, іншими, ніж український правопорядок. Концептуальні основи зазначеного Закону України відповідають сучасним тенденціям розвитку загальноновизнаної доктрини міжнародного приватного права.

Проте, як зазначають науковці та практики [3, с. 73–74], наразі однією з найскладніших і не вирішених остаточно проблем міжнародного приватного права є проблема прийняття чи не прийняття зворотного відсилання та відсилання до закону третьої держави. Неоднозначним є й розуміння обсягу іноземного права, до якого застосовується таке відсилання. Слід вказати, що зворотне відсилання – це ситуація, що виникає, коли іноземне право, до якого відсилає вітчизняна колізійна норма містить колізійну норму, що відсилає до вітчизняного права.

Також визначаючи коло проблем застосування колізійної прив'язки у міжнародному приватному праві, слід звернути увагу на ситуацію, що виникає у разі, коли в рамках одного процесу розглядаються два відношення: основне і додаткове, що врегульовані різними колізійними нормами. Методологічно ця проблема близька до проблеми зворотного відсилання, оскільки тут мова йде про можливість застосування колізійних норм іноземного права [4, с. 165].

Таким чином, міжнародне приватне право відіграє все більш значну роль в регулюванні відносин з іноземним елементом. У сфері міжнародного приватного права, норми якого значною мірою формуються кожною державою самостійно, велике значення має дотримання кожною державою як своїх договірних зобов'язань, так і загальнообов'язкових для всіх держав норм і принципів міжнародного права.

У разі, якщо правовідносини ускладнено іноземним елементом, то для врегулювання розбіжностей змістів права різних держав використовують колізійні норми. Колізія норм права полягає у різниці змісту приватноправових законів країни суду та тієї держави, до якої належить іноземний елемент в даному правовідношенні. Іншими словами, правова колізія обумовлена двома причинами: наявністю іноземного елемента в приватноправовому відношенні та різним змістом права різних держав, з якими це відношення пов'язане.

У цілому, оцінюючи сучасний стан законодавства більшості країн світу про міжнародне приватне право та тенденції його розвитку, слід вказати на те, що ведеться активна робота щодо приведення національних законів стосовно міжнародного приватного права у відповідність з сучасними умовами міжнародного цивільного та торговельного обігу, що вимагає усунення прогалин у законодавстві, розширення сфери дії колізійних норм та розробки гнучких формул прикріплення.

Перспективою подальшого розвитку є впровадження єдиного законодавчого акту, де б були враховані усі ці питання та належним чином їх механізм реалізації, що є оптимальним варіантом вирішення проблем, пов'язаних із застосуванням колізійної норми міжнародного приватного права.

Список літератури

1. Мережко О. О. Соціологія міжнародного приватного права. *Право України*. 2013. № 7. С. 26–33.
2. Про міжнародне приватне право: Закон України від 27.06.2005р. № 2709-ІУ. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2709>—15.
3. Фединяк Г.С., Фединяк Л.С. Міжнародне приватне право : підручник. 3-є вид., (доп. і перероб.). Київ: Атіка, 2005. 544 с.
4. Галущенко Г. В. Актуальні проблеми застосування колізійної норми в міжнародному приватному праві. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2014. № 6. С. 162–171.

УДК 347.91

Мірошниченко А. С.

здобувач вищої освіти ННІ права та інноваційної освіти,
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Ярошевська Т. В.

доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри цивільно-правових дисциплін,
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ПРАКТИКА МЕДІАЦІЇ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ІНОЗЕМНИХ КРАЇН ЯК СПОСІБ ЗАХИСТУ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ

Наразі медіація як метод позасудового врегулювання спорів може бути ідеалом компромісного вирішення спорів як правового механізму мирного врегулювання конфліктів, де медіатор працює з інтересами сторін, прагнучи до порозуміння, а не до протиборчих позицій. Розвиток медіації в сучасному світі зумовлений практичними викликами, з якими стикається система правосуддя. Серед таких викликів – тривалі судові розгляди, високі судові витрати, надмірна формалізація судочинства та складнощі правового регулювання. Саме тому медіацію по праву можна вважати одним з найбільш перспективних та ефективних альтернативних методів вирішення спорів на сучасному етапі розвитку українського суспільства [1, с. 27].

Безумовно, перевагами альтернативного вирішення спорів є, по-перше, збереження часу та заощадження коштів. По-друге, швидке врегулювання спору, що запобігає псуванню ділових стосунків натеper та в майбутньому. По-третє, вирішення спорів за допомогою медіації зберігає та підвищує ділову репутацію сторін. По-четверте, процес позасудового вирішення спорів є простим та доступним, допомагає уникнути надмірно завантаженого процесу дослідження доказів (включаючи й опитування свідків), що зазвичай характерне для судового провадження, забезпечує стислість в наданні інформації сторонами та мінімум необхідних документів [2, с. 222].

Згідно зі Статутом ООН пропонуються такі способи (процедури) мирного вирішення міжнародних спорів: проведення переговорів, посередництво, примирення, арбітраж, судовий розгляд, звернення до регіональних органів, а також будь-які інші мирні засоби на вибір сторін.

Щодо конкретних прикладів європейських держав, що запровадили медіаційне вирішення спорів, то цікавий досвід Австрії, Німеччини, Франції, Бельгії та Польщі.

Зокрема, в Австрії медіація є важливою складовою частиною правової системи. У 2004 році був прийнятий Федеративний закон про медіацію в цивільних спорах, який характеризується глибоким правовим регулюванням такої процедури. Основним принципом став принцип конфіденційності, метою якого є забезпечення гідного рівня довіри між сторонами та їх психологічного комфорту. У Німеччині відсутній спеціальний закон, проте це аж ніяк не заважає успішному впровадженню та застосуванню медіації.

Своєю чергою, Польща була однією з тих перших країн, котрі імплементували медіацію у своє законодавство шляхом внесення змін до Кримінального процесуального кодексу. У Франції, Бельгії та Німеччині медіація зародилась із практики, а нормативно-правові акти, що регулюють цю процедуру, з'явилися пізніше [3, с. 122].

У більшості розвинених країн медіація є найпоширенішою альтернативою вирішення спорів і широко заохочується та використовується. Тому запровадження медіації на законодавчому рівні може свідчити про прагнення України гармонізувати своє законодавство з міжнародними нормами та приведення його у відповідність до світових тенденцій у цій сфері.

Так, в нашій державі 15 грудня 2021 року набув чинності Закон України «Про медіацію» [4]. Цим Законом визначаються правові засади та порядок проведення медіації як позасудової процедури врегулювання конфлікту, принципи медіації, статус медіатора, вимоги до його підготовки та інші питання, пов'язані з цією процедурою тощо. Таким чином, медіація як дипломатичний засіб вирішення спорів може допомогти в досягненні бажаного результату, тобто мирного вирішення суперечок та забезпечити правопорядок і безпеку. Медіація має стати соціальним інститутом, сформованим об'єктивною потребою в системі, яка розвантажує судову систему, забезпечує її ефективне функціонування та вирішує чинні спори швидко, достатньо економічно ефективно, конфіденційно та результативно.

Отже, можна зробити висновок, що відсутність спеціального законодавства не є кардинальною проблемою, бо, як показує практика європейських країн, використання процедури медіації можливе й без нього. Проте безсумнівне є те, що з трьох груп механізмів правового регулювання саме законодавче регулювання оптимальне для України, оскільки наявність спеціального законодавства й внесення змін до загального галузевого законодавства мала б підвищити рівень довіри громадян до такої процедури. Важливе також впровадження медіації як обов'язкової дисципліни у вищих навчальних закладах, як у Німеччині, щоб молоді правники мали змогу детально ознайомитись із такою процедурою, що також сприятиме появі нових висококласних медіаторів.

Список літератури:

1. Подковенко Т. О. Інститут медіації: зарубіжний досвід та українські перспективи. *Актуальні проблеми правознавства*. 2016. Вип. 1. С. 26-31.
2. Логуш Л. Міжнародна практика застосування медіації в діяльності юридичних клінік в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 6. С. 221-227.
3. Кравчик М.Б. Світовий досвід функціонування медіації. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 10. С. 119-123.
4. Про медіацію: Закон України від 16.11.2021 р. 1875-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>

Рибінський П. В.

курсант 1 курсу

Навчально-наукового інституту
права та підготовки фахівців для
підрозділів Національної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Шевяков М. О.

старший викладач кафедри
адміністративного права, процесу
та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗДІЙСНЕННЯ СУДОЧИНСТВА В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Під час війни в Україні процес здійснення судочинства значно ускладнився через військові дії. З самого початку дії військового стану всі законопроекти зазнали змін і було прийнято рішення для зміни законів. Це обумовлено необхідністю адаптувати нормативно правові акти для забезпечення правосуддя під час розгляду справи. Верховна Рада України прийняла законопроект № 7404 “Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо здійснення судочинства в умовах воєнного стану” від 01.07.2022 [1].

Основним нововведенням № 7404, є доповнення Кодексу України про адміністративні правопорушення новим розділом. Цей розділ має на меті врегульовувати особливості обчислення строків накладання адміністративного стягнення; провадження у справах про адміністративні правопорушення та обчислення розгляду строків цих справ; повідомлення про розгляд справ; обчислення строків розгляду скарги на постанову у справі про адміністративне правопорушення, апеляційної скарги, розгляду заяви про перегляд судового рішення Верховним Судом; відстрочки виконання постанови про накладання адміністративного стягнення; обчислення строків давності виконання постанов про накладання адміністративних стягнень. В прикінцевих та перехідних положеннях законопроекту № 7404 зазначено, що його норми застосовуватимуться також і до положень у справах про адміністративні правопорушення, які були відкриті до потенційного набрання ним чинності. Цей проект був відхилений, але для покращення забезпечення провадження доцільно було б його прийняти [2].

Жодна особа ні в якому разі не повинна обмежуватися у праві на доступ до правосуддя, а також приймати рішення та вносити свою ініціативу до судового розгляду та брати участі у судовому процесі. Наприклад особа притягається до відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення і через агресію РФ вона була вимушена покинути місце проживання тобто по при її бажанні вона не може потрапити до суду для розгляду справи, доцільно було б проводити провадження в режимі відеоконференції, посилення на конференцію особа може отримати повісткою або повідомлення через соціальні мережі не пізніше як за 3 доби до дня розгляду справи. Підводячи підсумки, маємо за мету зазначити, що цей законопроект повинен функціонувати тому, що особа яка притягається до адміністративної відповідальності може приймати участь в судовому процесі

дистанційно. Але є інша проблема, а саме це ті особи які хочуть уникнути відповідальності аргументуючи свої дії, що в них не було можливості завітати на відеоконференцію, породжуючи при цьому безкарність або спровокувати на нові проступки. Постає питання до законодавця, як особі взяти участь в судовому засіданні, якщо вона не може попри своє бажання підключитися до відеоконференції через те, що в особи немає технічних приладів за допомогою яких можливо це зробити.

Потрібно переглянути даний законопроект та вдосконалити його, оскільки дефініція є неоднозначною та викликає плуралізм трактування, що можливо призведе як для спрощення до правосуддя, так і для чисельних оскаржень судових рішень.

Список літератури

1. Про внесення змін до воєнного стану. Проект закону України №7404 від 24.05.2022 URL: <https://www.kmu.gov.ua/bills/proekt-zakonu-pro-vnesennya-zmin-do-kodeksu-ukraini-pro-administrativni-pravoporushennya-shchodo-zdiysnennya-sudochinstva-v-umovakh-voennogo-stanu> (дата звернення 23.05.2023).

2. Особливості розгляду справ про адмінправопорушення в умовах воєнного стану. URL: <https://pravo.ua/osoblyvosti-rozhliadu-sprav-pro-adminpravoporushennia-v-umovakh-voiennoho-stanu/> (дата звернення 23.05.2023).

УДК 340.11(043.3)

Хрідочкін А. В.

Д. ю. н., доцент,
професор кафедри підприємництва, організації виробництва
та теоретичної і прикладної економіки,
Український державний хіміко-технологічний університет

МІСЦЕ ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВОГО МЕТОДУ В СИСТЕМІ МЕТОДОЛОГІЇ СУЧАСНОГО ПРАВОЗНАВСТВА

Порівняльно-правовий метод має важливе значення для методології сучасного правознавства. Реформування та вдосконалення державно-політичної і правової практики неможливе без зіставлення подібних об'єктів пізнання, що існують одночасно або розділених відомим періодом часу. Порівняно можуть бути піддані держави або правові системи різних історичних типів, різних країн і континентів, однією і тієї ж країни на різних етапах її існування. При цьому для пошуку істини необхідно аналізувати кількісні та якісні сторони об'єкта, теоретичні та емпіричні його характеристики. Широке впровадження порівняльно-правового методу досліджень у правознавстві може призвести і вже призводить до появи нових наукових дисциплін, якщо в ході таких досліджень вивчається певна сукупність відносно самостійних закономірностей державно-правової сфери, що не входять безпосередньо до предмету традиційних юридичних наук.

Порівняльно-правовий метод зводиться до порівняння двох (або більше) правових явищ, що існують одночасно або розділених часовим проміжком. Порівнюватись можуть будь-які явища правової дійсності або навіть правові системи різних держав. Порівняння застосовується також у процесі проведення класифікації і систематизації правових явищ. Воно дозволяє досліджувати їх у широкому соціальному контексті, єдності економічних, політичних, етнічних та інших чинників правового розвитку [1, с. 14]. Цей метод є конкретизацією

загальнонаукового порівняльного методу і заснований на зіставленні різних державних і правових систем, окремих державно-правових явищ для виявлення спільного і відмінного між ними. Порівняння, яке має місце всередині однієї правової системи, називається внутрішнім або внутрішньо-типовим порівнянням однотипних об'єктів в межах правових систем, а порівняння об'єктів, що належать різним правовим системам, називається зовнішнім або міжтиповим порівнянням.

Порівняння може також здійснюватися або у формі зіставлення, або у формі протиставлення. Зіставлення, яке називають контрастним, передбачає виділення одного об'єкта у статусі головного, який потім протиставляється решті всіх порівнюваних об'єктів. Якщо метод зіставлення ефективний при проведенні внутрішньо-типового порівняння, то метод протиставлення найбільш ефективний при проведенні міжтипового порівняння державно-правових явищ [2, с. 66]. Порівняння різних державно-правових систем може проводитися на мікрорівні, тобто на рівні правових норм і інститутів, і на макрорівні – на рівні правових систем. Серед інших способів порівняння виділяються наступні:

- функціональне порівняння, яке є дослідженням правових засобів і способів вирішення подібних соціальних та правових проблем різними правовими системами. Функціональне порівняння передбачає порівняння функцій, що виконуються різними державно-правовими інститутами;

- нормативне порівняння, що передбачає суто юридичний аналіз і зіставлення подібних правових норм та законодавчих актів. При цьому активно використовуються юридичні терміни, поняття і категорії, що визначають специфіку правових систем [3, с. 5];

- проблемне порівняння, при якому порівнюються лише шляхи вирішення проблем у різних правових системах і можливість застосування цього рішення для власної національної правової системи;

- текстуальне порівняння, спрямоване на з'ясування того, який текст найбільш прийнятний для імплементації до національного законодавства;

- концептуальне порівняння, спрямоване на виявлення і вивчення основних концепцій та положень порівнюваних об'єктів, що визначають напрям їх розвитку;

- бінарне порівняння, суть якого полягає в тому, що порівняльно-правовому дослідженню піддається не безліч співіснуючих політичних і правових систем, а тільки дві паралельно існуючі системи, що розвиваються. Наприклад, порівняння правових систем релігійного і світського типу та ін.

Отже, порівняльно-правовий метод – це сукупність прийомів виявлення загальних і специфічних закономірностей виникнення, розвитку, функціонування правових систем (їх елементів) за допомогою їх порівняння, тобто здійснення пізнавальної операції, що дозволяє на основі фіксованої ознаки встановити подібність або відмінність об'єктів.

Список літератури

1. Костицький М. В. Методологія пізнання української історико-правової дійсності. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького*. - 2015. № 12. С. 12-17.

2. Жаровська І. М. Оновлення методологічного підходу до державно-владних явищ у межах теоретичного правознавства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Юридичні науки. 2014. № 801. С. 64-69.

3. Кельман М. С. Методологічна ситуація у сучасному правознавстві та тенденції розвитку його методології. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Юриспруденція. 2013. Вип. 5. С. 4-8.

СЕКЦІЯ 5
SECTION 5

ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ
PSYCHOLOGICAL SCIENCES

УДК 159.972 : 159.944.4 : 612.176 + 159.913 + 364.622] – 056.265 – 054.85

Діколь-Кобріна О. А.

старший викладач кафедри практичної психології,
Одеський національний морський університет

Булгакова М. А.

студентка 4 курсу заочної форми навчання,
Одеський національний морський університет

**ПРОБЛЕМИ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ВНУТРІШНЬО ТА
ЗОВНІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ У СТАНІ
ПОСТРАВМАТИЧНОГО СТРЕСОВОГО РОЗЛАДУ**

Актуальність дослідження теми психічного здоров'я особливо важлива в контексті міграційної кризи, що виникла внаслідок війни в Україні.

Війна призвела до вимушеної міграції великої кількості людей. Ці внутрішньо переміщені особи та біженці до інших країн часто зазнають травматичних подій, втрачають рідних та соціальні зв'язки. В таких небезпечних умовах ризик розвитку посттравматичного стресового розладу (далі – ПТСР) значно збільшується. Неабияким фактором є те, що ця війна відбувається в режимі реального часу, і люди переживають постійну загрозу та стресові ситуації, перебуваючи у травмуючих подіях. Хоча ПТСР зазвичай вважається основним результатом військових конфліктів, депресія та тривожність є іншими широко поширеними негативними наслідками. Залежно від контексту, поширеність цих психологічних станів варіюється в значній мірі в різних наукових дослідженнях [2]. Але середні оцінки свідчать про те, що приблизно 33% біженців перетинає діагностичний поріг для ПТСР, депресії і тривожності [2]. Хоча немає конкретних даних щодо поточного конфлікту, результати попереднього об'ємного дослідження внутрішньо переміщених українців свідчать про подібний вплив на цю групу [5]. Так, дослідження організації International Alert підтверджують значну поширеність психічних порушень серед внутрішньо переміщених осіб в Україні, зокрема ПТСР, особливо серед жінок. Крім цього, відмічається високий рівень поширеності супутніх проявів ПТСР, таких як тривога та депресія [4]. Вчені зазначають, що приблизно половина людей з ПТСР також страждає від важкого депресивного розладу [1].

Важливо зазначити, що жоден з цих психічних станів сам по собі не може бути розглянутий як присутність або відсутність ПТСР, і особа, яка не досягає діагностичного порогу для ПТСР в анкеті на один, два або три симптоми, все ще може демонструвати більшість симптомів, що призводить до обмежень у функціонуванні та потреби у психологічній допомозі. В результаті, більша кількість людей, ніж вищезазначені числові показники, можуть потребувати клінічної допомоги різного рівня.

Для розуміння серйозності проблем українських переселенців та біженців ми можемо екстраполювати дані досліджень, проведених з 2016 року з приводу

сирійських біженців. Загалом, 15 досліджень надали перетинові дані для 8176 дорослих сирійських біженців, які переселилися до 10 країн, зі значним розмаїттям у методиках оцінки та вибірці. Загальний аналіз цих досліджень показує наявність таких показників поширеності серед дорослих сирійських біженців: 43,0% для ПТСР, 40,9% – депресія та 26,6% – тривожні розлади. Ці дані свідчать про значні проблеми з психічним станом переселенців та біженців [3].

В період війни дослідження рівнів прояву таких станів, як ПТСР, депресія, а також актуальних домінуючих емоційних станів та виявлення наявності кореляційних зв'язків між ними є дуже актуальними. Дослідження з цієї тематики, а також аналіз можуть бути використані для подальшого вивчення з метою розробки ефективних психологічних інтервенцій та підтримки для покращення психічного здоров'я внутрішньо та зовнішньо переміщених осіб, які постраждали внаслідок війни в Україні.

Список літератури

1. Flory, J. D. Comorbidity between post-traumatic stress disorder and major depressive disorder: alternative explanations and treatment considerations [Електронний ресурс] / Janine D. Flory, PhD* // *Dialogues Clin Neurosci.* – 2015. – jun. – № 17(2). – Р. 141–150. – Режим доступу doi : 10.31887/DCNS.2015.17.2 – (PMCID: PMC4518698 PMID: 26246789).
2. Mesa-Vieira, C. Mental health of migrants with pre-migration exposure to armed conflict: a systematic review and meta-analysis [Електронний ресурс] / Cristina Mesa-Vieira et al. // *Lancet Public Health.* – 2022. – may. – № 7(5). – Р. 469-481. – Режим доступу : doi : 10.1016/S2468-2667(22)00061-5
3. Peconga, E. K. Post-traumatic stress disorder, depression, and anxiety in adult Syrian refugees: What do we know? [Електронний ресурс] / Emma K Peconga et al. // *Scand J Public Health.* – 2020. – № 11. – Режим доступу : doi : 10.1177/1403494819882137
4. Робертс, Б. та ін. Приховані наслідки конфлікту. Проблеми психічного здоров'я та доступ до послуг серед внутрішньо переміщених осіб в Україні [Текст] / Б. Робертс, Н. Махашвілі, Д. Джавахішвілі // *International Alert, Глобальна ініціатива у психіатрії.* – Тбілісі : Лондонська школа гігієни і тропічної медицини, 2017.
5. Shevlin, M. A comparison of DSM-5 and ICD-11 PTSD prevalence, comorbidity and disability: an analysis of the Ukrainian Internally Displaced Person's Mental Health Survey [Електронний ресурс] / M. Shevlin // *Acta Psychiatr Scand.* – 2018. – feb – № 137(2). – Р. 138-147. – Режим доступу : doi : 10.1111/acps.12840

СЕКЦІЯ 6
SECTION 6

МЕДИЧНІ НАУКИ
MEDICAL SCIENCES

Кісь А. В.

к. м. н., доцент,
доцент кафедри загальної та клінічної патології
Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна

Губін М. В.

к. м. н., доцент,
доцент кафедри судової медицини, медичного правознавства
імені засл. проф. М. С. Бокаріуса
Харківський національний медичний університет

Куліш А. Ю.

здобувач освіти
Харківський національний медичний університет

**СУДОВО-МЕДИЧНІ ВИСНОВКИ ПРИ РАПТОВІЙ СМЕРТІ ЗА УМОВ
ФІЗИЧНОГО НАВАНТАЖЕННЯ**

Протягом останніх років серед випадків загальної смертності населення України, зростає раптова смерть осіб під час фізичного навантаження. Ця проблема є доволі поширеною у світі та охоплює різні верстви населення. Завданням судово-медичного експерта при розтині є встановлення наявності хвороб, що могли стати причиною смерті. Фактори ризику, що викликають термінальні стани в осіб молодого віку підлягають перегляду [1, с. 102, 104]. Існує необхідність у розробці діагностичних підходів, трактування причин раптової смерті у віковій категорії з 18 до 35 років. Після 35 років значно підвищується роль супутніх патологій, а також наслідків інтоксикацій – алкогольної, наркотичної, тютюнопаління [2, с. 229]. Ці фактори не дозволяють з точністю встановити причини раптової смерті в молодому віці.

Метою роботи став аналіз висновків за результатами експертизи осіб, що раптово померли під час фізичного навантаження, для підвищення доказової цінності експертних висновків про причину смерті у цих випадках.

Матеріалом дослідження стали 24 висновки судово-медичної експертизи з архіву відділу судово-медичної експертизи трупів Харківського обласного бюро судово-медичної експертизи.

Переважну кількість спостережень в нашому дослідженні склали особи чоловічої статі - 22 випадки, що складає 91,6 %. Вік померлих осіб - 12-55 років.

Аналіз проведених спостережень показав, що настанню смерті передували наступні обставини:

- незначне фізичне навантаження: гострий напад кашлю, блювота, акт дефекації з натуженням - 13 випадків (54,2 % спостережень);
- значне фізичне навантаження: підйом великої ваги, біг - 11 випадків (45,8% спостережень).

В момент настання раптової смерті за умов фізичного навантаження в органах виникають функціональні та органічні зміни. Причиною смерті в наших спостереженнях стали:

- гіпертонічна хвороба серця (6 випадків – 25%) зі збільшенням маси і розмірів серця, стовщенням стінки лівого шлуночка.

- хронічна ішемічна хвороба серця (5 випадків – 20,8 %), що характеризувалась збільшенням маси, потовщенням стінок шлуночків, склерозу аорти та вінцевих артерій з їх звуженням на 2/3.

- цереброваскулярна хвороба (4 випадки – 16,7%), розм'якшення мозку, крововилив.

- тромбоемболія легеневої артерії (3 випадки – 12,5%) з наявністю тромбів у легеневому стовбурі тромбозу вен, що став джерелом емболії.

- аневризма судин мозку (1 випадок – 4,2%), знаходження аневризми у місці біфуркації артерій Веллізієвого кола.

Отже, після проведення аналізу судово-медичних експертиз осіб, що раптово померли при фізичному навантаженні, ми прийшли до висновків:

1. Основною причиною смерті є захворювання системи кровообігу (95,5% випадків).

2. Характерною ознакою смертей є переважно чоловіча стать (91,6% випадків).

3. Захворювання, які призвели до настання смерті, не були виявлені за життя або не проявлялися.

4. Механізм настання смерті в даних випадках пов'язаний з невідповідністю між фізичним навантаженням і функціональним можливостям організму людини, на фоні наявних захворювань.

Список літератури

1. Михайличенко Б., Шевчук В., Бондар С. Судова медицина. Медичне законодавство : підручник / ред.: В. Ф. Москаленко, Б. В. Михайличенко. 3-тє вид. Київ : ВСВ "Медицина", 2016. Т. 1 : Судова медицина. 447 с.

2. Герасименко К. О., Антонов А. Г. Судова медицина : підручник / ред. І. О. Герасименко. 4-тє вид. Львів : Магнолія 2006, 2018. 464 с.

УДК 616.98:578.834.1]-036-053.5

Панченко О. І.

аспірант кафедри педіатрії № 2,
Тернопільський національний медичний університет
імені І. Я. Горбачевського

КЛІНІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ COVID-19 У ДІТЕЙ ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Вступ. Коронавірусна хвороба (COVID-19) по сьогоднішній день залишається одним найпоширеніших захворювань дитячого віку. З початку пандемії в Україні захворіло більше 153 тисячі дітей, що складало близько 5 % від всієї кількості хворих. Тому важливим є встановити клінічні особливості COVID-19 серед дитячого населення тих категорій, які відвідують організовані колективи, де є висока ймовірність розповсюдження будь-яких інфекційних захворювань, в тому числі і коронавірусної хвороби [1, с.656; 2,с.44].

Мета. З'ясувати клінічні особливості COVID-19 у дітей шкільного віку.

Матеріали і методи. Дослідження проведено на базі КНП «Тернопільська міська дитяча комунальна лікарня». При виконанні роботи дотримані правила безпеки пацієнтів та етичні принципи проведення наукових медичних досліджень за участю людини (2000 р.). Комісією з біоетики Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського надано дозвіл на проведення даного дослідження (протокол № 61 від 13.11.2020 року). У дослідження включено 60 дітей

віком від 6 до 18 років з лабораторно підтвердженим COVID-19. За важкістю перебігу захворювання сформовано 3 групи: перша - 20 дітей з легким перебігом COVID-19, друга група - 33 пацієнти із середньо-тяжким перебігом захворювання, третя – 7 дітей з важким перебігом COVID-19 та мультисистемним запальним синдромом (MIS-C), асоційованим з COVID-19. Критеріями легкого перебігу захворювання були субфебрильне підвищення температури тіла, діарейний синдром без ознак ексикозу, катаральний синдром без ураження нижніх дихальних шляхів, зміни смаку чи нюху. Критеріями середньої тяжкості були гіпертермія вище субфебрильної, прояви ексикозу, ознаки пневмонії без порушення показників сатурації. Пацієнти з важким перебігом захворювання лікувалися у відділенні інтенсивної терапії, спостерігалися ознаки важкої дихальної недостатності, потребували додаткової подачі кисню; жоден пацієнт не помер. Проаналізовано частоту основних клінічних синдромів у дітей шкільного віку з проявами SARS-CoV-2-інфекції та їх розподіл залежно від важкості перебігу даного захворювання. Статистичний аналіз проводився за допомогою програми «Stat Plus», оцінку нормальності розподілу ознак у варіаційному ряді проводили за критерієм Шапіро-Вілکا. За умови правильного розподілу величини ($p > 0,05$) кількісні дані представляли у вигляді $\text{mean} \pm \text{SD}$, при неправильному розподілі ($p < 0,05$ для критерію Шапіро-Вілка) – кількісні дані представлено у вигляді *mediana* та IQR (нижній та верхній квартилі). Порівняння частотних показників у групах спостереження проводили з використанням критерію χ^2 . Кількісні показники оцінювались критеріями Крускала–Уоліса та Мана–Уїтні. Використовувалися таблиці частот.

Результати дослідження та їх обговорення. Середній вік усіх пацієнтів становив $11,8 \pm 4,1$ років, першої групи - $12 \pm 3,9$, другої групи – $11,8 \pm 4,1$, третьої групи – $10,7 \pm 4,5$ років ($p = 0,792$). Хлопчиків було 25 (41,7%), дівчаток – 35 (58,3%). Не було достовірної відмінності за статевим складом у групах даного дослідження ($p = 0,559$). Серед усіх пацієнтів 36 дітей (60%) були міськими жителями, 24 дитини (40%) були мешканцями села. Достовірна різниця між сільськими та міськими жителями у дітей з різним перебігом коронавірусної хвороби була відсутня ($p = 0,089$, $\chi^2 = 4,84$). Основними клінічними синдромами були: гіпертермічний (91,67%), інтоксикаційний (81,67%), катаральний (91,67%), синдром локальних змін у легенях, абдомінальний та діарейний синдроми. Гастритичний синдром (біль у шлунку, нудота, блювота) спостерігався лише у 15,00 % дітей, діарейний – у 13,33%, абдомінальний синдром – у 18,33%. Локальні зміни в легенях відмічались у 28,33% пацієнтів. Не було достовірної різниці між групами дослідження у наявності гіпертермічного ($p = 0,69$, $\chi^2 = 0,73$), інтоксикаційного ($p = 0,19$, $\chi^2 = 3,34$), гастритичного ($p = 0,24$, $\chi^2 = 2,84$), катарального ($p = 0,25$, $\chi^2 = 2,76$), абдомінального ($p = 0,08$, $\chi^2 = 4,96$) та діарейного ($p = 0,19$, $\chi^2 = 3,33$) синдромів. Серед дітей з проявами гіпертермічного синдрому субфебрильна температура тіла була у 40%, температура тіла вище 38°C – у 60 % випадків. У пацієнтів з легким перебігом захворювання субфебрилітет відмічався у 81,82%, з середньоважким перебігом – у 18,82%, при важкому перебігу температура тіла була вище субфебрильної ($p < 0,001$, $\chi^2 = 36,27$). У дітей першої групи гіпертермія вище субфебрильної не спостерігалась, у другій групі – вона складала 78,78%, в третій групі всі пацієнти мали температуру тіла вище 38°C ($p < 0,001$, $\chi^2 = 36,78$). Середня тривалість гіпертермічного синдрому склала $4,5[2,0;8,0]$ дні, у дітей першої групи – $2,0[1,0;4,0]$ дні, другої групи – $6,0[3,0;8,0]$ дні, третьої групи – $10,0[9,3;10,0]$ дні ($p = 0,001$, $N = 13,63$) ($p_{1-2} = 0,004$, $p_{1-3} = 0,001$, $p_{2-3} = 0,009$). У дітей першої групи локальні зміни в легенях були відсутніми, в другій групі – спостерігались у 36,36%

дітей, в третій групі – у 71,43% пацієнтів ($p < 0,05$, $\chi^2 = 15,38$). Серед дітей з катаральним синдромом ознаки пневмонії відмічались у 16,67% дітей, кон'юнктивіту – у 5,00%, фарингіту – у 21,66%, назофарингіту – у 45,00%, тонзиліту та синуситу – у 3,33%, бронхіту, ларингіту та риніту – у 1,67% випадків. Зміни смаку спостерігались лише у 5,00%, зміни нюху – у 6,67% пацієнтів.

Висновки. Діти шкільного віку хворіли COVID-19 незалежно від віку, статі та місця проживання. У дітей шкільного віку з проявами COVID-19 основними клінічними синдромами були гіпертермічний, катаральний та інтоксикаційний, які зустрічались у всіх групах дослідження без достовірної різниці. Рідше зустрічались прояви гастритичного, абдомінального та діарейного синдромів. Серед дітей з катаральним синдромом найчастіше зустрічались ознаки назофарингіту. Локальні зміни в легенях відмічались майже у третини пацієнтів. Діти з важчим перебігом захворювання мали вищі показники підйому температури тіла та її більшу тривалість. Менше 7% становили діти із змінами смаку та нюху.

Список літератури

1. Oran DP, Topol EJ. The Proportion of SARS-CoV-2 Infections That are Asymptomatic: a systematic review. *Ann Intern Med.* 2021. № 174 (5). P. 655-662. DOI: 10.7326/M20-6976
2. Андрейчин М.А., Ничик Н.А., Завіднюк Н.Г., Йосик Я.І., Іщук І.С., Івахів О.Л. COVID-19: епідеміологія, клініка, діагностика, лікування та профілактика. Інфекційні хвороби. 2020. № 2(100). С.41-55. DOI 10.11603/1681-2727.2020.2.11285

УДК 004.94

Шерман З. О.

к. ф.-м. н.

доцент кафедри інформаційних технологій
Міжнародний європейський університет

МОБІЛЬНІ ДОДАТКИ В МЕДИЧНІЙ СФЕРІ

Наразі, інформаційні технології активно впливають на розвиток медицини в Україні [1], особливо мобільні додатки, які допомагають отримати ефективні рішення для визначення ймовірних діагнозів та забезпечують покращену комунікацію між медичними працівниками, миттєвий доступ до медичної інформації та ефективне керування медичними працівниками та пацієнтами.

На основі отриманої інформації медичні працівники приймають оперативні рішення без прямої участі, що дозволяє передбачити подальші погіршення здоров'я пацієнта. Не дивно, що все більше медичних центрів впроваджують новітні технології та вживають заходи для зміни принципів своєї роботи.

Розглядаються різні категорії ІТ-систем охорони здоров'я. Кожний мобільний додаток виконує певні завдання та має свій функціонал. Основними їх перевагами є легкий доступ для пацієнтів до їхніх медичних записів, прямий доступ до карток пацієнтів для лікарів, які беруть участь у наданні допомоги пацієнту, швидка організація запису на прийом до лікарів, отримання інформації для пацієнтів про ліки в одній комплексній системі, а також легкий доступ державних органів для регулювання відповідної інформації. Ці фактори дозволяють підвищити прямі витрати на надання якісної медичної допомоги пацієнтам, і, отже, медичні послуги стають все більше ефективними в медичній практиці.

Інформаційні системи в галузі охорони здоров'я - це мобільні додатки які автоматизують і оптимізують численні дії, що забезпечує безперебійну роботу медичного закладу.

Відповідно до вимог, інформаційна технологія охорони здоров'я відноситься до систем, призначеної для зберігання, обміну та аналізу даних, зібраних у будь-якому закладі охорони здоров'я. Серед інших компонентів, що стали невід'ємною частиною додатків це електронні медичні записи, персональні медичні записи та електронні рецепти. Отже, мобільні додатки повинні мати зручний користувацький інтерфейс як для пацієнтів так і для медичного персоналу. Проста та зрозуміла сукупність засобів, методів і правил взаємодії пацієнта і системи повинна якомога точніше збирати дані про самопочуття пацієнта. Реалізація цього аспекту в мобільних додатках можлива лише за умови використання загальних сучасних принципів побудови додатків закладені в концепції, оновленні та синхронізації даних, збереженні особистої інформації. Друга необхідна умова - розробка голосового помічника-асистента який ознайомить користувача з правилами роботи системи, його основними функціями та супроводить під час роботи.

Функціонал медичних мобільних додатків може бути абсолютно будь-яким. Він розробляється індивідуально під потреби медичного центру, але є низка обов'язкових. До них відносять: особистий кабінет користувача, функцію сімейного облікового запису, запис на прийом, послугу виклику лікаря додому, оплату послуг та систему оцінок та відгуків.

Особистий кабінет користувача дозволяє пацієнту залишити свої дані, завантажити фото, створити медичну карту. Медичний центр контактує з пацієнтом, надаючи відомості та всю необхідну інформацію. Функціонал сімейного облікового запису дає можливість створити сімейний обліковий запис, якщо прийом ведеться в одного лікаря.

Інформаційна система допомагає пацієнту зробити «запис на прийом», тобто вибрати лікаря, записатися до нього на потрібний час або перенести консультацію. Пацієнт через мобільний додаток може сплатити за послуги клініки та не стояти в черзі на касі. Система «оцінок та відгуків» дає можливість оцінити якість наданих послуг, написати коментар. Будь-який пацієнт може оцінити якість роботи лікарні, написати коментар та дати рекомендації щодо покращення медичних послуг.

З іншої сторони, мобільні додатки для лікарів включають популярні Health-сервіси які ефективно допомагають визначати ймовірні діагнози на підставі баз даних, що складається з великої кількості протоколів певних хвороб.

Проведений аналіз мобільних медичних додатків показав, що інформаційна система забезпечує комфортну взаємодію між пацієнтом та лікарем та вирішує ряд завдань, працюючи як медичні калькулятори, календарі та нагадування про прийоми пацієнтів, фармацевтичні довідники, онлайн навчання та зв'язок з колегами для консультацій, керування призначеннями. Крім того, система здатна швидко визначати діагноз пацієнта, використовуючи інформаційні технології та медичні протоколи.

Список літератури

1. Кузьмін А. В., Овчінніков В. В., Богданова Л. А., Шульман Є. І. Інформаційні технології в охороні здоров'я: перспективи розвитку і правове регулювання // Тихоокеанський медичний журнал. 2013. №3. С. 86-89.

УДК 519.2

Агаджанян А. Р.

к. т. н., доцент

доцент кафедри радіотехнічних пристроїв

Національного університету «Одеська політехніка»

Агаджанян О. В.

к. т. н., доцент

доцент кафедри кібербезпеки та програмного забезпечення

Національного університету «Одеська політехніка»

ФОРМУВАННЯ ШУМОПОДІБНИХ СИГНАЛІВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ГЕНЕАРТОРІВ ХАОСУ

Динамічний (детермінований) хаос представляє неперіодичні коливання в нелінійних детермінованих системах, які демонструють високу чутливість до початкових умов. Вони подібні до випадкових процесів з непередбачуваністю на тривалі періоди часу і суцільним спектром потужності, але їх виникнення пов'язане з нелінійними властивостями системи, а не з випадковістю. Динамічний хаос зацікавлює як загальнонауковий і світоглядний феномен, так і з точки зору прикладних досліджень і розробок, зокрема в радіофізиці, електроніці та системах передачі і захисту інформації. Для теоретичних досліджень використовуються модельні кільцеві автоколивальні системи з різними ступенями свободи, які виявляють багатий спектр біфуркаційних явищ, переходів до хаосу і хаотичних режимів, та мають схожу структуру до класичних генераторів електромагнітних коливань у радіо- і НВЧ-діапазонах. Генератор хаосу може також функціонувати як автогенератор, що є дуже зручним, особливо для створення гучних систем з захистом інформації. Крипостікість алгоритмів захисту інформації за допомогою формування шумових послідовностей може бути прикладом використання хаосу замість шуму для ефективного захисту інформації. Це може відкрити нові, більш продуктивні методи захисту інформації.

З іншого боку обмеженням побудови таких пристроїв може бути наступне: будь-який генератор шумової послідовності повинен відповідати двом основним вимогам [1]:

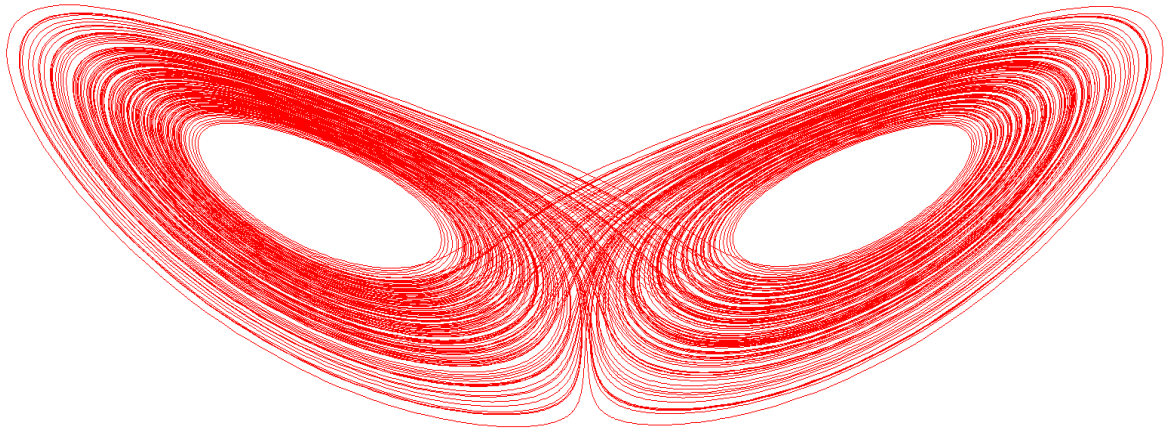
1. псевдовипадкова послідовність, яку він генерує, повинна бути статистично незмінною від абсолютно випадкової послідовності.

2. будь-яке знання про початкову частину послідовності не повинно дозволяти передбачати наступний біт цієї послідовності. Іншими словами, наступний біт послідовності повинен мати рівну ймовірність стану "нуль" і "одиниця" - 0,5.

Отримання псевдовипадкових послідовностей за допомогою генераторів хаосу, на прикладі використання Атрактора Лоренца, дає змогу повністю задовільнити зазначеним вище критеріям.

Проведені дослідження атрактора показали, що біфуркації у світлих областях відповідають вікнам Шарковського, де коливання, є регулярними. Вікна Шарковського в атракторі є одним з проявів хаосу та складної динаміки, яка

відрізняється від періодичних структур. Вони вказують на багатство динамічних режимів, які можуть існувати в системі, та характеризують її складність та чутливість до початкових умов.

**Рисунок 1 – Біфуркаційна діаграма при «стандартних параметрах»:
 $\text{Rho} = 24.06, x = 0, y = 1, z = 20$**

Як показало дослідження, зміна характеру отриманої щільності ймовірності при зміні «стандартних параметрів» атрактора для псевдовипадкової послідовності показує, що щільність ймовірностей змінюється залежно від роботи атрактора, розподіл ймовірностей може мати форму нормального закону з невеликими змінами у діапазоні $\pm 3\sigma^2$, а також розподілу Паретто, який характеризується зосередженням ймовірностей для обмеженого діапазону значень. При відповідних змінах параметрів, зокрема параметру Rho , інші параметри можуть призводити до гамма-розподілу, який відрізняється асиметричністю лівої та правої частин функції розподілу. Підтверджується наступне припущення, що динаміка системи є хаотичною, а вихідна послідовність є аперіодичною функцією часу. Використання таких генераторів для систем з захистом інформації може підвищувати параметри конфіденційності, оскільки основним параметром захищеності інформації є співвідношення середньоквадратичного відношення сигналу до шуму.

Проведене дослідження підтвердило наступне: аттрактор Лоренца може перебувати у двох станах: перехід з режиму генератора шуму до режиму роботи автогенератора, що відображається в вихідній послідовності та формі функції розподілу. У системах зв'язку таке різноманіття розподілу щільності дає перевагу, оскільки в практичних системах випадковий сигнал визначається як сума випадкової змінної (гаусівського шуму) та сигналу каналу зв'язку. Крипостійкість алгоритмів захисту інформації з формуванням шумових послідовностей, де замість генератора шуму або випадкового розподілу використовується генератор хаосу, забезпечує більш продуктивні методи захисту. Як відомо, усі аттрактори, які існують на даний момент, є фрактальними множинами. Для атрактора Лоренца фрактальна самоподібність обумовлена гіпотезою Пуанкаре, доведеною математиком Перельманом.

Список літератури

1. Prof. Bhushan Trivedi, Dhiren Pandit. Cryptography and Network Security : Електронна книга. BPB Publications. 2021. 712 p.

УДК 004.42

Білак Ю. Ю.

к.ф.-м.н., доцент,
завідувач кафедри програмного забезпечення систем,

Сухан. Е. А.

студент 4-го курсу
кафедра програмного забезпечення систем,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

СИСТЕМА МОБІЛЬНОГО ВІЙСЬКОВОГО ОБЛІКУ ДЛЯ БРИГАД ЗСУ НА ANDROID

У сучасних умовах військова справа має вирішальне значення для забезпечення національної безпеки та територіального захисту, що робить ефективне управління військовими ресурсами ключовим завданням. Однак, чинні засоби обліку та контролю часто є складними у використанні та обслуговуванні.

Для розв'язання цієї проблеми актуальною є розробка мобільної системи військового обліку для бригад ЗСУ. Впровадження такої системи значно підвищить ефективність військових операцій та мінімізує помилки й неточності в обліку ресурсів.

Мобільна система дозволить відстежувати та ефективно обліковувати всі види військових ресурсів у режимі реального часу. Її переваги включатимуть:

- Зберігання та відстеження інформації про наявність та розподіл військової техніки та обладнання між бригадами.
- Контроль кількості та розподілу військової амуніції, боєприпасів, продовольства та іншого майна.
- Моніторинг технічного стану військової техніки та обладнання.
- Підвищення точності та швидкості звітності бригад, що сприятиме своєчасному реагуванню та прийняттю управлінських рішень.

Також, ця система має потенціал для використання не лише Збройними силами України, але й Національною гвардією, Силами територіальної оборони, Прикордонними військами, Національною поліцією та іншими відповідними службами (далі – ЗСУ). Безпрецедентна перевага цього додатку для військовослужбовців полягає в його мобільності та доступності в польових умовах, оскільки він сумісний зі смартфонами та планшетами на базі Android. Цими гаджетами можуть бути забезпечені всі військові, починаючи від командира бригади, або вище та закінчуючи рядовим солдатом.

Солдати можуть вводити і відстежувати дані про запаси в режимі реального часу, запобігаючи дефіциту і надлишку запасів. Сканування штрих-кодів і технологія RFID забезпечують точний облік, а також сповіщення про своєчасні замовлення на поповнення запасів.

Ключовою перевагою мобільної системи обліку запасів є її доступність з будь-якого місця і в будь-який час. Це особливо цінно для мобільних військових підрозділів, оскільки солдати можуть перевіряти рівень запасів і розміщувати замовлення, перебуваючи в польових умовах, зменшуючи необхідність повертатися до центрального офісу і мінімізуючи дефіцит запасів.

Зручність програмного забезпечення полягає в адміністративній функціональності. Зокрема, очікується можливість надавати різні права доступу

особам різного рангу, включаючи полковників, майорів, капітанів, лейтенантів, сержантів і рядових. Завдяки цьому, програмний продукт стає дійсно корисним, зручним та незамінним для військовослужбовців, особливо в бойових умовах. Також, залежно від посади військовослужбовця кожен з них отримує лише ту інформацію, яку йому дозволено знати. Наприклад, рядовий може отримати доступ до інформації, що стосується виділених йому боєприпасів та продовольства. З іншого боку, капітану або майору потрібен доступ до ширшого спектра інформації, наприклад, про виділені боєприпаси, озброєння і забезпечення для їхнього підрозділу.

Безпека має першорядне значення при впровадженні подібної системи. Контроль доступу, облікові дані для входу в систему та обмежений доступ для уповноваженого персоналу забезпечують безпеку системи. Шифрування даних та інші функції безпеки запобігають витоку даних, захищаючи конфіденційну інформацію про військові запаси.

Отже, мобільні системи військового обліку покращують операційну ефективність і використання ресурсів. Мобільні системи інвентаризації покращують управління запасами, забезпечуючи своєчасну доступність необхідних предметів постачання і зменшуючи ризик їх нестачі. Ці системи пропонують мобільність, оновлення в режимі реального часу і заходи безпеки, що відповідають специфічним вимогам військових операцій.

Список літератури

1. Про затвердження Змін до Інструкції з обліку військового майна у Збройних Силах України / Міністерство оборони України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1181-20#Text>
2. Раціональна організація аналітичного обліку у військових частинах / О.А. Пінчук [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://pbo.ztu.edu.ua/article/download/231171/230129>

УДК 621.376.9

Коханов А. Б.

д.т.н., доцент,
заведующий кафедрой радиотехнических устройств
Национальный университет «Одесская политехника»

Агаджанян А. Р.

к.т.н., доцент,
доцент кафедры радиотехнических устройств
Национальный университет «Одесская политехника»

Старцев В. И.

к.т.н., доцент,
доцент кафедры радиотехнических устройств
Национальный университет «Одесская политехника»

ИССЛЕДОВАНИЕ ЗАВИСИМОСТИ ПОЯВЛЕНИЯ ОШИБОК АМПЛИТУДНОЙ МОДУЛЯЦИИ ХАРТЛИ В ЗАВИСИМОСТИ ОТ ОТНОШЕНИЯ СИГНАЛ-ШУМ

Основным недостатком амплитудной модуляции (АМ) является ее низкий коэффициент полезного действия (КПД), равный 33% при максимальном индексе

модуляції M рівном одинице [1, с. 92; 2, с. 148]. К тому же, максимальная мощность в передатчике АМ сигнала в два раза превышает среднюю мощность сигнала АМ за период. В настоящее время АМ не рекомендована к использованию. Достоинством АМ является то, что имеется возможность принимать информацию при таких условиях, когда частотная (или фазовая) модуляция теряют возможность восстановления сигнала в демодуляторе (обрыв связи).

Амплитудная модуляция Хартли (АМХ) является новым видом модуляции и может быть представлена в виде следующего выражения [3, с. 352].

$$S(t) = \left[\frac{A_0}{\sqrt{2}} \cos(\omega_0 t) + A(t)M \cos\left(\frac{\pi}{4} - \omega_0 t - \varphi\right) \right], \quad (1)$$

где $A(t) = A_0 \cos(\Omega t + \theta)$ — модулирующий сигнал с частотой Ω и начальной фазой θ , $M = \frac{A_M}{A_0}$ — индекс модуляции, A_M — максимальное значение амплитуды модулирующего сигнала, A_0 — максимальное значение амплитуды несущей частоты модулирующего сигнала, φ — начальная фаза сигнала несущей частоты. В (1) используется тождество

$$\cos(a) = \sqrt{2} \cos\left(\frac{\pi}{4} - a\right) = \cos(a) + \sin(a). \quad (2)$$

Эта функция используется в качестве ядра известного преобразования Хартли. Применение суммы косинусной и синусной составляющих несущей частоты в (1) дало название (по аналогии) этому виду модуляции — амплитудной модуляции Хартли (АМХ). При применении цифровой формы амплитудной модуляции Хартли (HASK — Hartley amplitude shift keying), модулирующий сигнал $A(t) = A_0 \cos(\Omega t + \theta)$ будет представлен значением символа $A(t) = A_n$ на символьном интервале длительностью во времени T , где A_n — m -й уровень амплитуды сигнала ($m = 2^k, k = 1, 2, 3, \dots$), n — номер символьного интервала. АМХ обеспечивает КПД 90% при $M=1$, а также уменьшенное значение отношения максимальной мощности к средней мощности за период, которое составляет 1,4 по сравнению с АМ. Это позволяет использовать АМХ вместо АМ также эффективно, как частотную или фазовую модуляции.

Демодуляция сигнала (1) производится синхронным квадратурным детектором [3, с. 352]. В этом случае демодулированный сигнал на выходе синхронного детектора, в сумме с шумом с амплитудой $\widehat{n(t)}$, будет иметь вид

$$S_{\text{АМН}}(t) = A(t)M + \widehat{n(t)}. \quad (3)$$

Сигнал же с АМ на выходе синхронного детектора будет равен [1, с. 92]

$$S_{\text{АМ}}(t) = \frac{A(t)M}{2} + \widehat{n(t)}. \quad (4)$$

Можно заметить, что после демодуляции АМХ и АМ сигналов амплитуда на выходе синхронного детектора АМХ сигнала (3) больше в 2 раза, чем амплитуда на выходе синхронного детектора АМ сигнала (4). Очевидно, что применение АМХ можно успешно использовать как в аналоговых, так и цифровых системах передачи информации. При моделировании сигнала HASK из битового потока формируются четырех разрядные значения символов, которые модулируют сигнал при формировании сигналов с АМХ 16. Аналогично формируется АМ сигнал. После этого добавляется к этим сигналам аддитивный белый гауссовский шум (АБГШ) требуемой мощности. Затем сигналы АМХ и АМ демодулировались и сравнивались с входным битовым потоком. Для каждого заданного значения отношения сигнал-шум в канале связи вычислялось соответствующее значение ошибки неверно

принятого бита (BER). Для AMX16 и AM16 зависимости BER от отношения сигнал-шум представлены на рисунке 1.

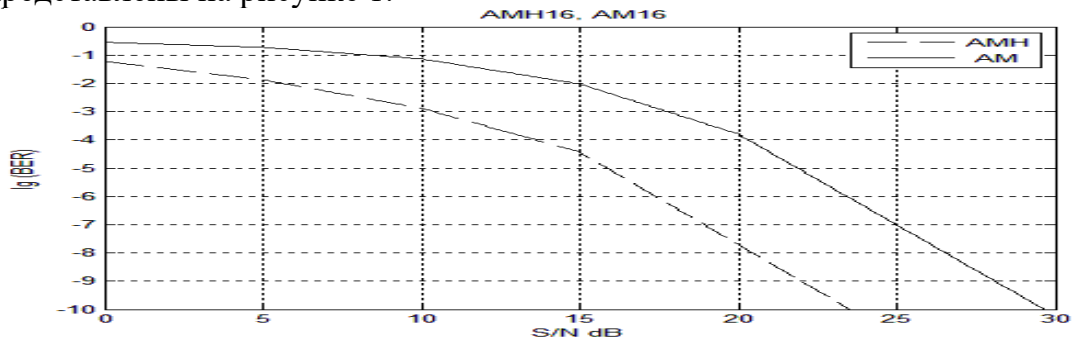

Рис. 1. Зависимость вероятности появления ошибки BER для модулій AMH16 и AM16 [3, с. 352].

Энергетический выигрыш AMX перед AM составляет 6 дБ, что видно из рисунка 1. При использовании сигналов с AMX на длинных, средних и коротких волнах радиус зоны покрытия радиостанции можно увеличить до 100% [3, с. 352].

Список литературы

1. С. И. Баскаков. Радиотехнические цепи и сигналы: учебник для вузов. М.: Высшая школа. 2002. 459 с.
2. Прокис Джон. Цифровая связь: пер. с англ. / под. ред. Д.Д. Кловского. М.: Радио и связь. 2000. 800 с.
3. Коханов А. Б. Амплитудная модуляция Хартли. *Известия вузов. Радиоэлектроника*. 2022. Т.65. № 6. С. 352-363.

УДК 519.86

Поліщук В. В.

д.т.н., доцент,

професор кафедри програмного забезпечення систем,

Теслович В. В.

студент 4-го курсу

кафедра програмного забезпечення систем,

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Чіжмар К.

студентка 4-го курсу

кафедра програмного забезпечення систем,

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

СИСТЕМА ПІДТРИМКИ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ ВИБОРУ КОВОРКІНГІВ

Із збільшенням кількості самозайнятих, фрілансерів і віддалених працівників швидко з'являється велика кількість спільних робочих просторів – коворкінгу. На сьогодні такими просторами нікого не здивуєш. Клієнти чим далі, тим постійно вимогливіші щодо вибору локації для роботи. Така локація повинна не тільки забезпечувати комфортні умови для роботи працівникам, але надавати сучасні можливості для розвитку працівників, розкривати їх потенціал, щодо інновацій,

знань та фінансів. У зв'язку з цим, постає необхідність оцінювання коворкінг-просторів відповідно до цільових потреб клієнтів (працівників). Для такої задачі необхідно побудувати систему підтримки прийняття оптимальних рішень для оцінювання та вибору коворкінгу.

Модель повинна проранжувати коворкінг-простори вибраного регіону, враховуючі цільові потреби клієнтів. Модель з одного боку використовує критеріальні оцінки коворкінгу, які є структуровані, слабо структуровані чи не структуровані, а з іншого боку поєднує побажання клієнтів у вигляді лінгвістичного міркування. В результаті, ранжувальний ряд, що буде отриманий підвищує ступені обґрунтованості рішення щодо вибору коворкінг-простору за побажаннями клієнтів.

Системну теоретико-множинну модель задачі оцінювання та вибору коворкінгу, представимо наступним чином:

$$\{C, K_E, K_S, K_I, M_C, G_E, G_S, G_I, M_A | f\}, \quad (1)$$

Де $C = \{c_1; c_2; \dots; c_n\}$ – множина коворкінг-просторів деякого регіону для оцінювання та вибору клієнтами; K_E – множина критеріїв оцінювання самого об'єкту коворкінгу, тобто його офісної інфраструктури, розташування та екологічної політики; K_S – множина критеріїв оцінювання суб'єктів коворкінгу, соціальна атмосфера та обмін знаннями; K_I – множина критеріїв оцінювання інноваційного потенціалу, тобто нові можливості фінансування, нові можливості для бізнесу покращуючи вищий рівень продуктивності; M_C – нечітка модель оцінювання коворкінгу [1]; G_E – екологічна ціль (важливість об'єкту); G_S – соціальна ціль (важливість суб'єкту); G_I – інноваційна ціль (взаємодія суб'єктів та бізнесу); M_A – модель агрегування вихідних даних нечіткої моделі оцінювання коворкінгу M_C та цільових потреб клієнтів [2-3].

В результаті отримуємо вихідну оцінку f на основі якої будується ранжувальний ряд коворкінг-просторів для вибору клієнтами з врахуванням їх цільових потреб.

В основу такого дослідження буде покладений апарат нечітких множин, що дозволяє підвищити ступінь обґрунтованості рішень. Вхідні дані задаються у інтервалах оцінок, що враховують всі можливі сценарії. Використовується інтелектуальний аналіз знань для опрацювання вхідної інформації, розкривається суб'єктивізм експертів, а остаточна оцінка представлена у кількісному вигляді. Цінність системи підтримки прийняття рішень є те, що дозволяє отримувати кількісну оцінку коворкінг-просторів по вхідним нечітким експертним даним, а процедура оцінювання для експертів є простою та природньою. Вхідні дані опрацьовуються відповідними нечіткими моделями [2-3], розкривають суб'єктивізм експертів, а налаштування параметрів моделей та цільових потреб клієнтів унеможливають суб'єктивний вплив системних аналітиків чи експертів на процес оцінювання та остаточний результат вибору коворкінг-простору клієнтами. На виході моделі маємо вихідну кількісну оцінку та ранжувальний ряд коворкінг-просторів для вибору клієнтами з врахуванням їх цільових потреб.

Список літератури

1. Polishchuk V. Technology to Improve the Safety of Choosing Alternatives by Groups of Goals/ V. Polishchuk// *Journal of Automation and Information Sciences*. New York. 2019. Volume 51. Issue 9. 66-76. DOI: 10.1615/JAutomatInfScien.v51.i9.60
2. Kelemen M., Gavurova B., Polishchuk V. A Complex Hybrid Model for Evaluating Projects to Improve the Sustainability and Health of Regions and Cities. *Int. J. Environ. Res. Public Health*. 2022. №19. 8217. <https://doi.org/10.3390/ijerph19138217>

3. Gavurova B., Kelemen M., Polishchuk V. Expert model of risk assessment for the selected components of smart city concept: From safe time to pandemics as COVID-19. *Socio-Economic Planning Sciences*. 2022. 101253. <https://doi.org/10.1016/j.seps.2022.101253>

Щур М. С.

аспірант,
кафедри енергетичних систем та енергоменеджменту,
Українського державного університету науки і технологій

ЗБІЛЬШЕННЯ ВИКОРИСАННЯ ГАЗО-ПОВІТРЯНОЇ СУМІШІ З ШАХТНИМ МЕТАНОМ В КОГЕНЕРАЦІЙНИХ ГАЗОПОРШНЕВИХ УСТАНОВКАХ

Однією з причин, що призвели до глибокої економічної кризи, яка охопила більшість країн, включаючи Україну, є високий рівень залежності від імпортних енергоносіїв. Так, за рахунок внутрішніх ресурсів Україна покриває лише 14 % нафти і до 30 % газу від загальної потреби. Ефективне забезпечення країни енергоресурсами можливе головним чином за рахунок активізації розвитку власних паливно-енергетичних комплексів [1, с. 352].

Україна – одне з найбільших джерел викидів метану у Європі. Метан як паливо використовують лише на кількох українських шахтах. За кількістю викидів вугільного метану в атмосферу Україна посідає четверте місце у світі. При середньому вмісті метану у вугіллі 15 м³/т і середньорічному рівні видобутку вугілля, що склався в країні 88,2 млн т, що становить 1,12% від світового видобутку, кількість що виділяється під час вилучення і транспортуванні метану (близько 2 млрд м³) за вкладом у парниковий ефект еквівалентно спалюванню 9 млрд м³ природного газу [2, с. 300-301].

Тема використання газоповітряної суміші з шахтним метаном на різноманітному устаткуванні не нова і активно вивчалася в нашої країні ще з 2000-х років співробітниками відділу проблем шахтних енергетичних комплексів Інституту геотехнічної механіки [3, с. 296-306]. Як технічні засоби для утилізації шахтного метану розглядались когенераційні енергетичні модулі на базі газопоршневих установок фірм «Jenbacher», «Deutz» та «Vorholt & Hermeler» з модульною електричною потужністю від 1 до 4 МВт та тепловою потужністю від 0,9 до 3,8 Гкал.

У продовж наступних років були виконані декілька проектів, які були реалізовані та введені в експлуатацію на території України. А саме: ТОВ з П «Цепелін Україна ТОВ», ТОВ «Інститут ДніпроВНПЕнергопром» проект "Нове будівництво енергоджерела на базі когенераційної установки Caterpillar на шахті «Степова» [4]; «Синапс» проект КГЕС шахти ім. Засадько на базі когенераційних установок Jenbacher [5]; Шахтоуправління «Покровське», шахта Красноармійська-Західна № 1 – КГЕС у складі установок Jenbacher [6]. Основним та єдиним паливом в цих проектах для когенераційних установок використовується побічний продукт вуглевидобутку – газоповітряна суміш із шахтним метаном.

В залежності від розробки вугільних лав, процентна концентрація метану у побічному продукті газоповітряної суміші дуже змінюється та нестабільна.

Можливості стабільної роботи когенераційних установок енергоджерел працюючих на даній суміші обмежено процентним змістом метану 27%. При зменшенні концентрації спрацьовує захист, та енергоджерело не працює. Тому для стабільної роботи енергоджерел на базі когенераційних установок протягом тривалого часу є необхідність додаткового дослідження і розглядання схем стабілізації проценту концентрації метану у газо-повітряної суміші безпосередньо перед подачею на обладнання. Для вирішення цієї проблеми необхідне детальне дослідження сировинної бази вугледобувних підприємств, вивчення об'ємних, компонентних на лімітних показників, розробка варіантів схем стабілізації чи підвищення концентрації метану в газоповітряної суміші перед подачею на енергоджерело. Шляхів вирішення цієї проблеми можна розглянути декілька, це і встановлення окремих ємностей для зберігання видобутої газоповітряної суміші з достатньо високою концентрацією метану, і підключення до найближчого газопроводу природного газу з установкою вузлу змішення перед енергоджерелом, за допомогою якого концентрація метану може бути стабілізована до необхідного проценту незалежно від вихідної сировини шахти. Можливо також встановлення окремих систем зберігання скрапленого газу з високою концентрацією метану, також з послідовним вузлом змішення для підтримки необхідної концентрації основної газо-повітряної суміші. Прийняття схеми буде залежати від розташування підприємства та мереж потенційної наявності природного газу (в якості використання стабілізуючого засобу).

Вирішення проблеми підвищення годин використання енергоджерел працюючих на газо-повітряної суміші з шахтним метаном збільшить як економічний так і екологічний ефект застосування таких технологій, а також підвищить ступінь енергозабезпечення та самостійності вугледобувного підприємства.

Список літератури

1. Азаров Н. Я., Анциферов А. В., Голубев А. А., Канин В. А., Майборода А. А., Крижановская Л. Н. Ресурсы угольных газов Украины и перспектива их добычи на современном этапе. Наукові праці УкрНДМІ НАН України, № 5 (частина І). Донецьк, 2009. С. 352-372

2. Сай Е.С., Ганушевич К.А. Утилизация шахтного метана и его транспортирование в газогидратном состоянии. Розробка родовищ: Зб. наук. пр. 2014. Т. 8. С. 299-307

3. Чемерис І.Ф., Дякун І.Л., Рубан В.Д., Ященко Т.Т., Клокова Т.Д., Супова Т.Ю. Інвентаризація джерел забруднення атмосфери на вугледобувних підприємствах Донецької області та розробка технічних пропозицій щодо зниження викидів забруднюючих речовин». ІГТМ НАН України. УДК [620.92:621.311:622.012.2].001.6

4. Інформаційне агентство "Інтерфакс-Україна" ДТЭК запустил на шахте "Степная" когенерационную установку на шахтном метане. 26.01.2021.

URL:<https://ru.interfax.com.ua/news/economic/719088.html>

5. Клименко В. Н., Мазур А. И., Сабашук П. П. Когенерационные системы с тепловыми двигателями. ОАО «Институт прикладных исследований в энергетике» справочное пособие в 3-х частях, часть 1. Киев, 2008. С 119

6. "УкрРудПром" Дать газу. Тимур НАМЕТОВ 22 ноября 2011 года (информационно-аналитический портал)

URL:https://ukrrudprom.ua/analytics/Dat_gazu.html

УДК 94 (477)

Марасва В. В.

к. іст. наук, СНС

провідний науковий співробітник НДВ проблем гуманітарної політики
Науково-дослідний центр гуманітарних проблем Збройних Сил України

ВОЄННІ ЗЛОЧИНИ РОСІЇ В УКРАЇНІ: ВІД ПОЧАТКУ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ 24 ЛЮТОГО 2022 РОКУ

У лютому 2014 року Російська Федерація вдерлася на територію України, щоб продовжити справу своїх попередників, справу всього свого життя – поневолювати, катувати і вбивати. 24 лютого 2022 року вона стала ще більш озлобленою та кровожерливою. Буча, Ірпінь, Ягідне, Маріуполь, «Азовсталь», Оленівка, Запорізька АЕС, ракетні удари по цивільній інфраструктурі, депортація українських дітей та ще багато злочинів засуджуються міжнародною спільнотою. Збільшується підтримка України, посилюється санкційний режим щодо країни-окупанта, а також розробляються механізми притягнення Росії до відповідальності за скоєні злочини на всіх рівнях із вимогою про невідворотне покарання.

З перших днів повномасштабного вторгнення в Україну ми отримуємо повідомлення про величезну кількість звірств, що вчиняють російські війська. Це й авіаудари по цивільній інфраструктурі міст та селищ, і масові вбивства мирного населення, зґвалтування, катування цивільних та полонених, викрадення активістів, волонтерів, журналістів, представників органів місцевого самоврядування, а також застосування невибіркової зброї. Усі ці дії, а також низка інших серйозних порушень міжнародного гуманітарного права належать до категорії воєнних злочинів, які не мають терміну давності й за які доведеться відповідати тим, хто їх вчинив [2]. Той факт, що особа, яка вчинила воєнний злочин, виконувала наказ свого уряду чи командира, не звільняє її від відповідальності, якщо свідомий вибір був для неї можливим.

Від початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну, станом на березень 2023 року зафіксовано понад 72 тисячі воєнних злочинів, скоєних державою-агресором. Таку цифру під час візиту до Лондона назвав Генеральний прокурор України Андрій Костін. Незалежна міжнародна комісія ООН з розслідування порушень в Україні у своєму звіті підтвердила їх системність [3].

Велику кількість воєнних злочинів зафіксовано на територіях, звільнених від російської окупації, зокрема на Київщині, Харківщині та Херсонщині. Так, на Київщині проводиться розслідування майже 11 000 воєнних злочинів. На Харківщині після деокупації виявлено тіла 936 осіб, із них 739 цивільних. У ході розслідувань виявлена 21 катівня, а також стихійне масове поховання 451 особи, із них 429 – цивільних. Зафіксовані факти викрадення або зникнення понад 1007 цивільних осіб. Загалом в області виявлено понад 12 000 воєнних злочинів. На Херсонщині розслідується понад 11 000 воєнних злочинів. У Херсоні та звільнених районах області попередньо підтверджено існування 10 катівень, зафіксовано факти викрадення або зникнення 1232 осіб [7].

Повідомлення про масові вбивства, зґвалтування і тортури у цих містечках з'являлися упродовж перебування там російських військ. Але масштаб звірств став приблизно зрозумілим лише після їх визволення [4]. За повідомленням начальника ГУ Нацполіції в Київській області, на Київщині окупантами було вбито 1374 українців, серед них – 38 дітей, найменшій дитині було шість місяців. Жертви не були випадковими, більшість загиблих убиті цілеспрямовано саме зі стрілецької зброї. Особистості 197 людей досі неідентифіковані. Ще 300 осіб зникли під час активних бойових дій на території Київщини, і поки немає жодної інформації про їх місцезнаходження [1].

Ще одним кричущим порушенням міжнародного гуманітарного права є удар по драмтеатру у Маріуполі, де ховалося 1300 людей. Лише 150 із них пощастило вибратися з-під завалів, 300 осіб були визнані загиблими. За підтвердженими міською владою даними, станом на квітень 2022 року у зруйнованому й окупованому Маріуполі загинули понад 20 тисяч людей [5].

Переслідуванням на окупованих територіях піддаються ті, хто не погоджується з окупацією, які не хочуть жити за правилами загарбників, не сприймають те, що відбувається. Російські військові вчиняють однаково жорстокі дії як до затриманих чоловіків, так і до жінок. І така поведінка заохочується російською владою. Красномовний жест у цьому – це, наприклад, присвоєння Путіним 64-й мотострілецькій бригаді, яка окупувала місто Буча Київської області, звання гвардійської. Як йшлося в указі, «за масовий героїзм і відвагу, стійкість та мужність, виявлені особовим складом у бойових діях із захисту вітчизни та державних інтересів». «Масовий героїзм і відвага у бойових діях» цих покидьків виявилися у масових вбивствах мирних жителів [6]. Важливо зрозуміти, що те, що відбувалося протягом 7–8 місяців в Херсоні, чи в Куп'янську, чи в Ізюмі, чи в Бучі з Ірпенем, може різнитися тільки у тому, скільки конкретно той чи інший населений пункт перебував в окупації. Тобто, скільки росіяни встигли вчинити злочинів, заарештувати, затримати, депортувати людей, піддати тортурам, перевозити та вчиняти інші воєнні злочини.

Чимало злочинів окупантів уже розслідується на звільнених українських територіях, і ще більше, на жаль, нам належить побачити на поки що окупованих землях. Жорстокість ворога багатьом здавалася немислимою для XXI століття, але це реальність, з якою нам довелося зіткнутися.

Список літератури

1. Албул С. Небитов розповів, скільки мирних українців вбив ворог на Київщині за 33 дні окупації. *LB.ua* : [сайт]. URL: https://lb.ua/society/2023/03/31/550622_niebitov_rozpoviv_skilki_mirnih.html
2. Короткий Т., Гнатовський М. Що таке воєнні злочини: визначення, історія виникнення, закони та юрисдикція. *Zmina.info* : [сайт]. URL: <https://zmina.info/instructions/shho-take-voyenni-zlochyny-vyznachennya-istoriya-vynyknennya-zakony-ta-yurysdykciya/>
3. Костін: Від початку вторгнення Росія скоїла понад 72 тисячі воєнних злочинів. *Укрінформ* : [сайт]. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3686177-kostin-vid-pocatku-vtorgnenna-rosia-skoila-ponad-72-tisaci-voennih-zlociniv.html>
4. Мертві і врятовані. Що пережили міста під Києвом за час російської окупації. *РБК Україна* : [сайт]. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/mertvye-vyzhivshie-perezhili-goroda-kievom-1649174256.html#:~:text=Так%20тепер%20виглядає%20дорога%20до,в%20інших%20війнах%20займало%20роки.>

5. Мер Маріуполя назвав дані про загиблих у місті. *Радіо Свобода* : [сайт]. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-mariupol-zahybli/32363334.html>

6. Троценко Л. Путін нагородив бригаду, яка була в Бучі. *Кореспондент.net* : [сайт]. URL: <https://ua.korrespondent.net/world/russia/4470496-putin-nahorodyv-bryhadu-yaka-bula-v-buchi>

7. У Генпрокуратурі розповіли, скільки воєнних злочинів скоїла Росія на деокупованих територіях України. *Суспільне. Новини* : [сайт]. URL: <https://suspilne.media/394040-u-genprokuraturi-rozpovili-skilki-voennih-zlociniv-skoila-rosia-na-deokupovanih-teritoriah-ukraini/> 22 лютого 2023

Смертюк С. В.

студентка історичного факультету
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

Науковий керівник:

Костюк Л. В.

кандидат історичних наук,
доцент кафедри всесвітньої історії та релігієзнавства
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

ВНУТРІШНЯ ТА ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ЄЛИЗАВЕТИ II (1953-2022)

Оцінка ролі конкретної особистості в історії завжди була справою нелегкою. Як особистість непересічна та яскрава, Єлизавета II за життя, так і після смерті незмінно перебуває у полі зору науковців, ЗМІ, опонентів та шанувальників. Тому вивчення її особистості є актуальним із кількох причин: по-перше, Єлизавета II – перебувала при владі більше 70-ти років; по-друге, її правління відображає певні тенденції політичних, соціальних та культурних змін у країні протягом півстоліття; по-третє, її внутрішня та зовнішня діяльність дає нам можливість проаналізувати сучасне становище Великобританії.

Метою даної розвідки є аналіз ряду джерел, котрі розкривають всі аспекти діяльності Єлизавети II. Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання ряду завдань: проаналізувати напрямки внутрішньої та зовнішньої праці королеви та розкрити специфіку її діяльності.

Саме друга половина XX століття відрізняється насиченістю подій. Тож історія Великобританії цього періоду не є виключенням. Так, як Єлизавета II є видатною постаттю, то ця тема є достатньо досліджуваною. Про неї почали писати ще за життя. При вивченні даної проблеми, варто відзначити, що окремі аспекти її діяльності у вказаний період висвітлені у дослідженнях Р. Лейсі [2], Б. Скробач [3], С. Сміт [4] та ін.

Єлизавета II – це історична постать в історії Великобританії, за правління котрої британська монархія відзначалась трансформацією як у внутрішній та зовнішній політиці. Узагалі, період правління королеви багато у чому можна характеризувати словом “вперше”. Для прикладу, сама ж церемонія коронації Єлизавети II була першою відповідно до попередників, котра транслювалась по телебаченні.

Якщо порівнювати Єлизавету II із більшістю європейських монархів, то слід сказати, що вона користувалась досить широким колом повноважень, а саме:

вважалась головнокомандувачем збройних сил, главою Англіканської церкви, затверджувала очільника уряду, підписувала парламентські законопроекти, розпускала або ж скликала парламент. Одночасно, проводила зустрічі із прем'єр-міністром, із членами уряду, посадовцями держав країн Співдружності націй, надавала дворянські титули, державні нагороди та відзнаки. Також до її обов'язків входило опрацювання звітів міністерств та дипломатичних представництв. Хоча, такі функції здебільшого могли вважатися формальними, проте за конкретних умов здійснювали значний вплив на внутрішню, так і зовнішню політику країни [1, с. 136–137].

У періоди парламентської нестабільності і криз, повноваження Єлизавети II як монарха ставали менш формальними. Для прикладу, якщо не було можливостей сформувати стійкий однопартійний чи коаліційний уряд, або ж обрати лідера правлячої партії, королева могла більш самостійно приймати рішення. Вона мала право обирати нового главу кабінету міністрів із запропонованих претендентів. Так, Єлизавета II у 1957 р. (Р. Батлер і Г. Макміллан) та 1963 р. (Р. Батлер і А. Дуглас Г'юм) своїм рішенням визначила, яка політична сила сформує уряд [5, с. 340].

Як настоятель англіканської церкви, Єлизавета II мала певні повноваження, які полягали в призначенні архієпископів, єпископів, священників тощо. Вона проводила аудієнції з архієпископом Кентерберійським, з вищими прелатами, коли цього вимагали духовні справи [4, с. 198]. Призначення на церковні посади відбувалися за рекомендацією прем'єр – міністра країни, і хоч саму пропозицію королева відкинути не могла, але мала право вимагати додаткової інформації про ту, чи іншу особу. Історик Кеннет Роуз зазначав, “що доволі часто такий жест королеви слугував підказкою прем'єр – міністрові змінити свою думку” [1, с. 139].

Зауважимо, що кожного тижня, у вівторок Єлизавета II проводила зустрічі з прем'єр-міністром, де піднімалися питання внутрішнього життя країни. Так, Маргарет Тетчер про свої зустрічі з Єлизаветою II зазначала: “Кожен, хто вважає, що вони це проста формальність чи соціальна умовність, глибоко помиляється. Насправді вони проходять у спокійній діловій атмосфері, і Її Величність завжди демонструє свою здатність охоплювати широке коло проблем та свій великий досвід” [2, с. 235].

Слід відзначити, що Єлизавета II вела активну громадську діяльність, котра полягала в організації церемоній, здійсненні офіційних візитів в країни Співдружності [1, с. 140]. Вона долучалася до фінансування різноманітних проектів, пов'язаних із розв'язанням проблем дитячої бідності, підтримки інвалідів, прав жінок, захисту екології.

Королева хоч і мала дещо обмежені повноваження, все ж здійснювала вплив на прийняття деяких законів і реформ у соціально – економічній і культурній сферах. За її сприяння було прийнято закон про рівність статей (2010 р.), закон про наслідування престолу (2013 р.), захист дітей від насильства (2014 р.), захист прав жінок (2022 р.) тощо. Зокрема, було проведено пенсійну реформу (2012 р.) та реформу освіти (2021 р.). Освітня реформа мала на меті забезпечити доступність та якість освіти для всіх громадян Великої Британії, а це, у свою чергу впливало на подальший розвиток країни.

Досить часто обговорення законопроектів відбувалися на сесіях парламенту, де як урядовці, так і королева могли висловитися з приводу того, чи іншого питання. Як бачимо, Єлизавета II активно долучалася до питань соціальної політики з метою покращення становища різних суспільних верств. Щодо впливу королеви на культурний розвиток, варто зазначити, що у період її правління значного розвитку

набуло образотворче мистецтво. Адже Єлизавета, сформувавши свій імідж, цікавила величезну кількість митців, які малювали її портрети [5, с. 351–356].

Разом з тим, вагомого значення королева надавала у своїй діяльності інституту монархії, котрий повинен був відповідати сучасним тенденціям суспільно-політичного життя країни. Серед головних викликів було скорочення юрисдикції королівської влади на користь республіканських інституцій, тобто уряду та парламенту. Цей процес тривав ще в країні ще з часів Англійської революції. Хоча, за період свого правління королева зробила певні кроки для зменшення традиційної віддаленості монарха від своїх підданих [4, с. 214].

Єлизавета II велику увагу приділяла опрацюванню офіційних документів. Так, кожного дня вона переглядала вміст червоних скриньок з державною кореспонденцією, а ввечері їй надавалися звіти про діяльність парламенту та уряду за день. Щодо відносин Єлизавети II та парламенту, то виникали певні суперечності, а саме: в 1999 р. було нею застосовано принцип «не згоди» щодо законопроекту про воєнні дії в Іраку; про призупинення роботи парламенту за подання Бориса Джонсона у 2019 р. [2, с. 186–188].

У той же час, із 1952 р. Єлизавета II вважалася главою Співдружності. У 1960 р. було створено прапор, котрий символізував її як главу асоціації. Також був прийнятий законопроект про королівські стилі та титули (1961 р.), в якому вперше додано термін “глава”. На даний час асоціація країн Співдружності налічує 54 незалежних держав – учасників [3, с. 162].

У функції Єлизавети II як “глави” входило як прийняття офіційних послів, так і здійснення офіційних візитів. Проте, її закордонні поїздки носили більш формальний характер, ніж політичний [1, с. 143]. Необхідно додати, що Єлизавета II була однією із перших монархів, що відвідав Югославію, Ірландію, Ватикан (відбулася зустріч з Папою Римським Іваном Павлом II [5, с. 233].

Варто звернути увагу на відносини Великобританії з Україною після 2022 р., коли країна чітко визначилася із своєю позицією. Королева та уряд підтримували Україну у відстоюванні власного суверенітету та цілісності держави. Великобританія надавала фінансову допомогу і прихисток вимушено переселеним особам.

Таким чином, за правління Єлизавети II Великобританія стикнулася з великою кількістю викликів та змін в політиці, економіці та в міжнародному житті. Проте, однією із головних особливостей її правління можна вважати стійкість та прихильність до традицій. Бо саме вона зуміла зберегти та зміцнити роль монарха як символу національної єдності і стабільності у Великобританії.

Список літератури

1. Грубінко А., Буглай Н. Трансформації британської монархії в період правління Єлизавети II (1952–2022 рр.). *Український історичний журнал*. 2022. № 6. С. 134–145.
2. Лейсі Р. Корона. Книга 1. Єлизавета II, Вінстон Черчилль. Становлення молодой королеви (1947–1955). Фоліо, 2021. 316 с.
3. Скробач Б. М. Англійська та шотландська історія в біографіях її керівників. 2-е вид. Рогатин: Друкарня ПП Білінський, 2018. 222 с.
4. Сміт С. Б. Її величність королева Єлизавета. Життя сучасного монарха. пер. Я. Войтко. Вид-во «КМ – Букс», 2020. 592 с.
5. Hardman R. Queen of the World. London. London: Century, 2018. 368 p.

УДК 37(477)

Озьмінська І. Д.
канд. філос. наук,
доцент кафедри публічного управління та адміністрування
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

ОСВІТА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ: ПЛАН ДЛЯ УКРАЇНИ

Задекларувавши право кожної людини на освіту, стаття 26 Загальної декларації прав людини, прийнятої Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй у 1948 році [5, 7], чітко зазначає, що освіта являється ключовим фактором всебічного розвитку особистості, а надання доступу до освіти збільшує можливості для забезпечення «поваги до прав людини та основних свобод» і сприяє формуванню «розуміння, толерантності та дружби між усіма націями, расовими чи релігійними групами» і таким чином, заохочує до «підтримання миру» [5].

Поняття «освіта в надзвичайних ситуаціях» (EiE), запропонована ООН наприкінці 1990-х років, зазвичай використовується для позначення процесу надання якісних освітніх послуг тим, хто перебуває в складних життєвих ситуаціях, спричинених стихійними лихами, природними чи техногенними катастрофами та збройними конфліктами чи війною задля забезпечення безперервності розвитку, благополуччя та можливості отримати необхідні знання для пристосування до нової реальності. Слід зазначити, що програму Освіти у надзвичайних ситуаціях раніше впроваджувалась Організацією Об'єднаних Націй (та її афілійованими установами: Save the Children, Міжвідомча мережа з питань освіти у надзвичайних ситуаціях, Education Cannot Wait та ін.) в Афганістані, Сирії, Бангладеші, Судані. Таким чином, з початком повномасштабної війни в Україні у 2022 році, коли мільйони людей різного віку втікали зі своїх домів (а за оцінками Уповноваженого Комісара з питань біженців при ООН, 8 мільйонів українців перетнули український кордон і трохи більше 5 мільйонів зареєструвалися за програмою тимчасового захисту в Європі [4]), ООН, вже маючи розроблений план на випадок надзвичайних ситуацій в інших країнах, була здатною швидко прийти на допомогу біженцям і переміщеним особам.

Аналіз інтернет-джерел дозволяє зробити висновок, що реакція на освітню кризу в Україні та масштаби освітньої підтримки були безпрецедентними: практично всі європейські країни, урядові та неурядові організації всього світу об'єднали зусилля, щоб допомогти тим, хто втратив дім, надій і рідних людей. Основними завданнями програми EiE для України було надання ресурсів та інструментів для забезпечення доступу до освіти здобувачів освіти як в Україні, так і за її межами. У зв'язку з цим варто зазначити, що 2 мільйони дітей стали біженцями [3] і понад 2,5 мільйона постраждали від військових дій і, як результат, закриття шкіл по всій країні [2]. Крім того, багато дорослих, які переїхали закордон або в інші частини України, потребували допомоги з соціальної, психологічної та освітньої адаптації, набутті нових навичок і компетентностей, щоб стати корисними членами

приймаючих громад і країн. Це завдання була реалізована шляхом залучення багатьох організацій: наприклад, Google спільно з Міністерством освіти і науки України запустили веб-сайт із набором освітніх інструментів для учнів і викладачів, що сприяють самонавчанню онлайн; уряди багатьох країн-членів ЄС створили мережу фізичних та онлайн центрів освіти та підтримують Державну міжнародну українську школу, сприяють організації національного мультипредметного тесту для українських випускників; можливість навчання у місцевих школах для дітей та вивчити мову приймаючої країни на безкоштовних мовних курсах для дорослих [1].

Діяльність організації у межах програми «Освіта у надзвичайних ситуаціях» допомагає не тільки забезпечити доступ до освіти, але й покликана відновити відчуття безпеки та стабільності через соціальну взаємодію та виконання рутинних справ, а також відчуття надії на краще майбутнє.

Список літератури

1. Міжнародна підтримка сфери освіти та науки України в умовах воєнного стану. Міністерство освіти і науки України. 2022. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mizhnarodna-pidtrimka-sferi-osviti-ta-nauki-ukrayini-v-umovah-voyennogo-stanu>
2. Ochab E. One Year of Putin's War Has Been a Catastrophe for Children in Ukraine. *Forbes*. 2023. URL: <https://www.forbes.com/sites/ewelinaochab/2023/03/06/one-year-of-putins-war-has-been-a-catastrophe-for-children-in-ukraine/?sh=6c7aeca8ebd9>
3. Two Million Refugee Children Flee War in Ukraine in Search of Safety across Borders: press release by the UNICEF. 2022. URL: <https://www.unicef.org/press-releases/two-million-refugee-children-flee-war-ukraine-search-safety-across-borders>
4. Ukraine Refugee Situation: infographics. Operational Data Portal. 2023. URL: <https://data2.unhcr.org/en/situations/ukraine>
5. Universal Declaration of Human Rights. The United Nations [website]. 8 p. URL: <https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/2021/03/udhr.pdf>

Мазак А. В.

к. держ. упр., доцент,

доцент кафедри публічного управління та адміністрування,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

Кухар В. І.

аспірант кафедри публічного управління та адміністрування,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

ДО ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

У сучасному світі система навчання працівників органів публічної влади має широкий спектр форм та методів навчання, які включають навчання на робочому місці, спеціалізовані курси, тренінги та семінари, онлайн-курси та інші форми навчання. У цілому, система навчання працівників органів публічної влади є важливою складовою державного управління та забезпечує розвиток та підвищення кваліфікації працівників, що в свою чергу сприяє ефективному функціонуванню органів публічної влади та забезпечує якість надання державних послуг громадянам.

Стратегія реформування державного управління України на 2022-2025 роки [1], схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 липня 2021 р. № 831-р (далі – Стратегія), стала продовженням попереднього етапу впровадження реформи державного управління, зокрема розбудови професійної, доброчесної, політично нейтральної державної служби та служби в органах місцевого самоврядування, а також підвищення якості професійного навчання державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування як невід’ємного компонента модернізації державного управління.

Серед завдань Стратегії передбачено подальший розвиток сучасної системи професійного навчання, що включатиме такі компоненти: визначення потреб у професійному навчанні; формування, розміщення і виконання державного замовлення; формування мотивації до підвищення рівня професійної компетентності; забезпечення функціонування і розвитку ринку надання освітніх послуг у сфері професійного навчання; моніторинг та оцінювання якості навчання. Крім того, питання професійного розвитку вищого корпусу державної служби, методологічного, методичного забезпечення професійного навчання управлінських кадрів, підготовки кадрового резерву для державної служби розглядаються як основа для формування концепції закладу освіти нового типу – вищої школи публічного управління.

Увага до питання професійного навчання, що зумовлена визнанням провідної ролі професіоналізації у розвитку інститутів держави, пов’язана із вимогами до особливостей організації такого навчання з огляду на специфіку цільової аудиторії, спрямування освітнього простору на актуальний контекст і стратегічні орієнтири.

І не випадково Урядом України питання професійного розвитку державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування розглядаються у поєднанні з

таким важливим елементом системи професійного навчання, як управління результативністю. Відповідно завдання з реалізації Стратегії за напрямом «Професійна публічна служба та управління персоналом» у частині професійного розвитку та управління результативністю передбачено цикл заходів, спрямованих на забезпечення якості освітніх послуг, а також розвиток системи професійного навчання, що ґрунтується на аналізі її сучасного стану та перспективного бачення.

У постанові Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 року № 695, «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки» [2] серед іншого зазначено про слабкість публічних інституцій, а саме, що однією із загроз безпеці держави є слабкість органів виконавчої влади, насамперед на регіональному та місцевому рівні, та органів місцевого самоврядування, що проявляється у відсутності ініціативи, досвіду та компетенцій щодо розв'язання проблем регіонального та місцевого значення, оперативного реагування на виклики, що постають, розроблення заходів щодо прискорення економічного розвитку територій. Одним із варіантів вирішення даної проблеми вбачається формування професіоналізму публічних службовців за рахунок розвитку soft skills (англ. «гнучкі навички») – індивідуалістичних навичок, котрі є притаманними всім, проте у кожної людини вони розвинуті на різному рівні та є залежними від типу особистості, типу темпераменту, особливості характеру певного індивіду. Тобто це ті навички, котрі полегшують будь-який тип праці і та загалом життя людини і є індивідуальними. Основними складовими soft skills є: комунікативні навички; налагоджена робота в команді; конфліктологічні навички; критичне мислення; лідерські якості; креативність розробки рішень; аналітичні навички; використання таймменеджменту в роботі; самодисципліна; стійкість до стресів та ін. [3]

Навички можуть варіюватися в залежності від конкретного посадового статусу і обов'язків публічного службовця, але розвиток soft skills може допомогти публічним службовцям успішно виконувати свої обов'язки. Особливо це актуально при роботі в умовах постійного стресу, обумовленого російсько-українською війною та обмеженого фінансування щодо забезпечення професійного розвитку публічних службовців.

Список літератури

1. Деякі питання реформування державного управління України : розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.07.2021 № 831-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-reformuvannya-derzhavnogo-upravlinnya-t210721>
2. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки : постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>
3. Волобуєва Т., Целікова А., Муравйова І., Болокан І. Формування soft skills на стадіях професійного становлення особистості. URL: https://www.researchgate.net/publication/359968677_FORMUVANNA_SOFT_SKILLS_NA_STADIAH_PROFESIYNOGO_STANOVLENNIA_OSOBISTOSTI

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ, ОСВІТИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ:
ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

**Збірник тез доповідей Міжнародної
науково-практичної конференції
м. Ізмаїл,
24 травня 2023 р.**

Українською, англійською та російською мовами

Відповідальний за випуск: Загородний І. Д.
Технічний редактор: Нестеренко В. О.
Художній редактор: Михайленко К. В.
Коректор: Остаповець Н. М.
Дизайнери й верстальники: Артеменко А. А, Григоренко Л. О.

Підписано до друку 24.05.2023 р. Формат 60х90/16
Папір офсетний. Друк – ризографія. Умовн. друк. арк. 5,8
Гарнітура Times New Roman.
Наклад 500 примірників. Зам. № 21597

Надруковано у ФОП Сидоренко А. В.
Свідоцтво про державну реєстрацію серія В01 № 710364
від 07.01.2007 р., м. Полтава, вул. Дмитра Коряка, 3

Всі права захищені.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть автори.

Редакційна колегія може не поділяти думок авторів.

Офіційний сайт: <http://www.economics.in.ua>

